

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Vita P. Ignatii Loiolae, Qui religionem Clericorum Societatis Iesv instituit

Ribadeneyra, Pedro de
Coloniæ Agrippinæ, 1602

Liber Tertivs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-45323

integritate; de morte, ceruicibus datis
denique de terribilibus hostibus, fu-
pro Euangelio ac veritate sanguinis
amplissimè atq; honestissimè trium-
phant. Neque enim fieri potest, quin
ijs Ducibus, ac fortissimis milicibus,
sancta Ecclesia omnes contra se perfr-
dia atq; feritate instructas acies (quod
semper haectenus fecit) profliget ac dis-
siperet, atque hostes suos audacia elato
retundat, & tumore inflatos comp-
mat: & vel obfirmatos, & in prauita-
suapertinaces despiciat, vel humiles
suumque errorem agnoscentes, beni-
gnè suscipiat.

VITAE IGNA-

TII LOIOLAE,

LIBER TERTIVS.

IGNATIVS PRAEPOSITVS

Generalis eligitur.

CAPVT PRIMVM.

OCIETATE à Pau-
lo III. Pont. Max. con-
firmata, nihil Patre
prius habuerunt, quan-
vt Praepositum crea-
cum, qui vniuersae S-
ci

cietati præflet, cuiusq; Spiritu ac prudentia omnia, tum Romæ, tum foris administrarentur. Societatis autem status eiusmodi tum fermè erat: Franciscus Xavier, & Simon Rodericus in Lusitania, Petrus Faber ad cõuentum Imperialem Vormaciensem cum D. Ortizo profectus, in Germania; Iacobus Laines Parmæ erat, Brixiaë Claudius Iaius, Senis Paschasius, in Calabria Nicolaus Bobadilla, ipse Ignatius, Salmerõ, & Ioannes Codurius Romæ remanserant. Lutetiaë prætereà iuuenes aliquot, qui animum ad Societatem appulerant, iam tum in literarum studijs versabantur, Roma ab Ignatio hanc ipsam ob causam missi. In ipsa verò vrbe, duodecim ferè ad Patres accesserant: habitabamusque arctè sanè, & perangustè, ex aduersum veteris templi in conductâ domo, male materiata, & ruinosâ, quæ ad noui templi ædificationem sublata est. Et quod ego ex exiguo illorum eram numero, qui Romæ tunc commorabantur in Societate, & ab Ignatij latere (vt dixi) non discedebam, consequentes res nõ quasi auditor, sed vt spectator, & præfens, ac certissimus testis deinceps narrabo. Hoc igitur rerum statum
euocati

euocati sunt Romam, qui ex decem Pa-
 tribus in Italia erant: omnesque sub
 Quadragesimam anni 354. venerunt,
 præter unum Nicolaum Bobadillam,
 quem Bisiniani fructuosè laborātem,
 summi Pontificis imperium retinuit.
 Diutius autem res differri non potuit,
 quòd idem Pontifex paulò post, ali-
 quot alios ex Patribus varias in Pro-
 uincias dimittere statuisset. Per Qua-
 dragesimæ ergo tempus Ignatius,
 Laines, Salmeron, Claudius, Pascha-
 sius, & Codurius, ad Præpositi gene-
 ralis electionem conveniunt: rebus
 agitatis, statuunt, ut triduum in ora-
 tione ponant, silentium hac de re in-
 ter se seruent: tum suam quisque suffra-
 gium manu sua scriptum adferat, quo
 sensus cuiusque, ac voluntas declaratur.
 Post triduum rursus coeunt: suffragia
 sua cum absentium Patrum suffragijs,
 quæ illi aut scripta reliquerāt, aut po-
 stea miserant, coniungunt: post terti-
 um item diem, omnib. omnium tū præ-
 sentiū, tum absentium sententijs Igna-
 tius Præpositus Generalis renuntiatur.
 Hic ille, cum ad parendum magis, quā
 ad impetrandum, se ex animo para-
 tum ostendisset, ad socios, Ego fra-
 tres, inquit neque hoc munere dignus
 sum,

sum; neque verè idoneus, qui alios regam: nam, qui me ipse regere nescio, alios quomodo regam? Quod ego verè sincereque coram Deo ac Domino nostro dum considero, dum præteritæ vitæ meæ peruersos habitus, & præsentis peccata, & misérias multas diligenter mecum ipse reputo: facere non possum, vt quod vos mihi onus imponitis, in me recipiam. Quare id vos, quaeso, boni consulite, & de integro, per tres alios quatuorve dies, rem totã Deo commendate ardētius, vt diuino illius afflatu ac impulsu, in Patrem eũ potissimum ex omnib. eligamus, qui optime omnium Societatem sit vniuersam gubernaturus. Patres, principio quide Ignatio aduersantur: sed acquiescere tandem coacti, tempus addendaò deliberandum sumunt. Quatriduo interposito, rursus cõueniunt: sed eadem animorum consensione, Ignatius Præpositus Generalis eligitur. Tũ ille, ne aut omnibus vnus obstitet, aut quod sibi non satis conueniens iudicabat, munus susciperet: Ego, inquit, meo confessario rem totam permitto: ego illi totius vitæ meæ crimina aperiam: illi animi mei morbos, corporisq; ægritudines exponã: quib. audi-

audi-

auditis, si ille, tamen Christi Domini
 nostri nomine, vel mandauerit mihi
 vel consilium dederit, vt tantum onus
 subeam, tunc denique obtemperabo.
 Hic reliqui obstrepere, ac reclamare,
 & satis esse exploratam Dei volunta-
 tem, dicere; Ignatiumque virgere, ne
 diutius humilitatis obiectu rem pro-
 ducat, ne Deo repugnare videatur. Cū
 autem de sententia ille dimoueri nō
 posset, tandem vt id fiat, quod vole-
 bat, inulti decernunt. In cœnobio D.
 Petri, quod in monte aureo Fratrum
 Minorum est, triduum omnino fuit,
 in hanc rem vnam toto pectore incū-
 bens. Et quidem nondum condita So-
 cietate, eiusdem cœnobij F. Theodo-
 sio, viro sanctitate ac prudentia singu-
 lari, confessus est. Post confessionem
 igitur, ipso lætissimæ Resurrectionis
 Iesu Christi die, confessarium Ignati-
 us, quid videatur, rogat; ille, videri sibi
 ait, Ignatium Spiritui sancto resistere.
 Tum Ignatius hominem obsecrat, at-
 tentius vti rem totam expēdat, & Deo
 commendat, ac tum demum ad reli-
 quos Socios, quid sentiat, referat. Fe-
 cit ille quod rogabatur. Patribus re-
 fert, sibi videri omninō, vt Ignatius
 Societatis gubernationem accipiat
 ille

ille, maxima omnium gratulatione, se facturum dicit. Sextam feriam à Pascha, proximam ad x. Kalend. Maij cōstituit, quo die & septē vrbis insigniora templa, & illorum stationes obeāt, & in diuī Pauli, à turba vacuo & peropportuno loco, singuli professionē suam emittant: quod & factum in hūc modum est. Ad diuī Pauli cūm peruenissent, & peccata sua confessi inuicem breuiter essent: Ignatius in sacello beatę Marię (in quo sacratissimū Iesu Christi corpus tum asseruabatur) rem sacram facit: cūm ad perceptionem Domini corporis ventum est, altera illud manu in patena tenens, altera professionis formulam, ad suos conuersus, vota sua ijs verbis clara voce pronunciauit: ¶ Ego Ignatius de Loiola; promitto omnipotenti Deo, & Summo Pontifici, eius in terris Vicario, eorā eius virgine Matre, & rota cęlesti curia, ac in pręsentia Societatis, perpetuam paupertatem, castitatem, & obedientiam, iuxta formam viuendi in Bulla Societatis Domini nostri Iesu, & in eius constitutionib. declaratis, seu declarandis contentā. Insuper promitto specialem obedientiā summo Pontifici circa missiones in

L

Bulla

Bulla contentas: rursus promitto me curaturum, ut pueri erudiantur in rudimentis fidei, iuxta eandem Bullam, & constitutiones. Percepto ab Ignatio Domini nostri Iesu Christi corpore & sanguine: quinque Patres alij ante sumptionem Dominici corporis, nullo ordine antiquitatis seruato, Professionem suam emiserunt, cuius formula sic habet: ¶ Ego N. promitto omnipotenti Deo, coram eius Virgine Matre, & tota caelesti curia, ac in praesentia Societatis, & tibi, Reuerende Pater, locum Dei tenenti, perpetuam paupertatem, castitatem, & obedientiam, iuxta formam viuendi in Bulla Societatis Domini Iesu, & in eius constitutionibus declaratis seu declarandis, contentam. Insuper promitto specialem obedientiam summo Pontifici circa missiones in Bulla contentas. Rursus promitto me obediturum circa eruditionem puerozum in rudimentis fidei iuxta eandem Bullam. Re diuina confecta, sacrisque illius templi locis pie sancteque obitis, ad aram maximam, sub qua beatissimorum Petri & Pauli Apostolorum principum ossa condita sunt, Patres consistunt: ibi mutuo sese, amanterque complectuntur
an

animos suos magis deuinciūt: & summa deuotione, ac pietatis ardore, profluentibus lachrymis Deo Opt. Max. gratias agunt, quod quæ ipse inchoasset, dignatus esset perficere: quodque diem illum videre ipsis licuisset, quod se holocaustum in odorem suauitatis admittere, & ex tot prouincijs collectos homines, in vnum corpus coalescere voluisset. Porro Magister Ioannes Codurius eo die singularem quãdam, atq; eximiam deuotionem sensit, & vsque ad eò vehementem Dei cõsolationem, vt illam, quominus effruesceret, & foras erumperet, nulla ratione cohibere posset. Itaq; illum per vias ambulãtem audiebamus magnis vocibus complẽtem cælum, & ad Dominum sic clamantem, vt præ affectus magnitudine, dirumpi omnino videretur: quasi se ex custodia hac breuè educendum, animo prælagiret. nam hoc ipso anno, qui primus ex decem post Ignatium professionem emiserrat, primus omnium ad 4. Kalend. Septembris decessit è vita. Hic Pater in Prouincia oppido Sein, ipso natali die D. Ioannis Baptistæ natus, ipso mortis eius die, eademque etate qua ille, mortuus est, cum ipso quoq; B. Ioannis natali

tali die, Sacerdotij dignitatem adeptus fuisset. Vir fuit in audiendis confessionibus apprimè exercitatus, tractandisque proximorum animis, & ad pietatem promouendis efficax, prudentiaq; singulari: ex qua re magnam apud summos viros auctoritatem erat cōsequutus. Eius mortui anima cœlum intrare cuidam peccanti cōspecta est, clarissima gloriæ circumfusa luce, Angelorumq; permixta choris, quod Ignatius ad Fabrum scripsit. Qua verò hora mortuus est, ipsemet Ignatius qui ad D. Petri Montotij pro illo sacrificaturus pergebat, in Ponte Xisti, repente quasi horrore quodam perfusus restitit, & ad comitem suū Baptistā Violæum, qui adhuc viuit, conuersus, Ioannes (inquit) Codurius, iam vita excessit.

IGNATII GENERALIUS
INITIA.

CAPVT II.

Prepositi Generalis munere suscepto, ea Ignatius cœpit grauius constituere, quæ tum ad vniuersæ Societatis administrationem, tum etiam ad domesticam disciplinam pertinerent. Atq; vt quo altius ascenderat,

eo se gereret submissius, exēploq; suo omnes ad veræ humilitatis studium prouocaret, culinā statim est ingressus: in eaq; permultos dies, & coquum agere, & alia vilia ministeria domestica obire cœpit, tam accuratè ac seriò, vt quasi nouitius aliquis, sui tantum profectus causa facere videretur. Et quoniam per occupationes (quæ multæ quotidie & magnæ illi occurrebāt) liberè atque integrè eiusmodi officijs vacare non poterat: ita tempora diuidebat, vt & negocijs grauioribus adesset, & culinæ tamen non desisset. Deinde Christianæ doctrinæ rudimenta tradere exorsus est, & pueros instituire, quod in templo nostro, per sex & quadraginta dies continenter fecit: plurimique ad eum audiendum veniebant quotidie, neque tam pueri quàm viri, & feminæ, indocti, doctiq;. Et cum pia potius quàm docta diceret, & impolitis, atque improprijjs verbis vteretur: illa tamen rudia, & inculta verba fortia erant, ac robusta, audientiumque animos mouebant, nō ad inanē plausum, atq; admirationem, sed ad fletum, & vitiorum detestationem salutarem. Itaq; cum finem dicēdi fecisset Ignatius, permulti se ad

Sacerdotum pedes gemebundi aduoluebāt: ita commutati animis, doloreque commoti, ut præ lacrymis & singultibus, vix possent peccata sua confiteri. Quod P. Laines, qui tum confessionibus audiendis operam dabat, mihi sæpe affirmavit. Neque mihi tamen hoc nouum aut admirabile videtur, cū ea quæ tum vidi, memoria repeto. Namq; memini, ea energia Ignatium, atque spiritus feruore, verba facere solitum, ut flagrare charitate ipse, & ardentes diuini amoris faces quodammodo iaculari videretur: ut etiam illo tacente, vultus ipse, & totius oris inflammatio incendere facilè auditores posset, eorumque animos quocumque vellet, impellere. Atq; ut Dei in illo loquentis virtus, simulque Ignatij humilitas, sui que contemptus magis eluceat, illud non prætermittam. Hoc ego tempore puer eram, repetebamq; postmodum, quæ pridie Ignatius docuisset. Cū autem dubitarem, ne præclaræ sententiæ, & ad mores hominū pietate confirmandos maximè vtilis; minus contortæ ferrentur, obscurarenturq; verborum improprietate, Ignatium monui, ut curam aliquā in exponenda oratione poneret. Et ille, quæ

erat

erat humilitate, & incredibili mode-
 stia præditus, blandè ac suaviter, Bene
 (inquit) mones, observa (amabo) dili-
 genter me dicentē; & quicquid vitio-
 sum videbitur, notato, vt me corrigas.
 Feci postridie, Ignatus quod iusserat,
 calamo notare cœpi linguæ Italicæ
 errata. Porro tam multa occurrebant,
 vt non partem aliquam, sed totam o-
 rationem Hispaniis perpurgadam
 iudicarem. Itaque emendatione despe-
 rata, annotare desij, & quid accidisset,
 ad Ignatium retuli. Tum ille, qua sole-
 bat vultus hilaritate, Quid (inquit) Pe-
 tre faciemus Deo? quasi diceret, nemo
 potest aliquid accipere, nisi ei datum
 fuerit desuper: ego autem à bonorum
 omnium largitore; non plus, quàm
 quod vides, accepi: conferam tamen
 in eius laudem hoc quidquid est, quod
 vt Deo redderem, ab ipso accepi. Ita-
 que sermo eius & prædicatio eius, non
 in persuasibilibus humanæ sapientiæ
 verbis, sed in ostensione spiritus & 1. Cor. 2.
 virtutis. Neque enim Regnum
 Dei in sermone est, sed
 in vittute.

FRANCISCVS XAVIER IN IN-
diam proficiscitur, Simon in Lusita-
nia remanet.

CAPVT III.

Hoc eodē anno 1541. 7. Aprilis,
Magister Franciscus Xauier ex
portu Vlyssipponensi in præ-
toria naui, qua Martinus Alfōsus Sof-
sa prætor vehebatur, feliciter in Indiā
soluit. Magister autem Simon in Lusitania
remanfit, remanendi autem cau-
sa eiulmodi fuit: Dum idoneam in In-
diam nauigandi tempestatem ambo
expectār, ne oriosi interim essent, pro
sua consuetudine, homines ad veræ
pietatis studium excitare incipiunt,
& in his præcipuam Lusitaniæ nobi-
litem: & vitæ exemplo, pijs que mo-
nitis plurimum profecerunt. Qua de
causa ex aulicis viri nobilissimi Re-
gem ipsum docent, quanta in homi-
nibus virtus ac prudētia sit: monentq;
secū cogitet, nū in Lusitania vtiliores
eiusmodi homines, quā in India, futu-
ri sint. Quod nostri subodorati, ad I-
gnatium scribunt, quid præsentiant:
vereri se, ne Regis autoritate, contra
Summi Pontificis mandata, in Lusitania
diutiùs hæere cogantur. Ignati-
u

us cum id egisset, ut Pontifex rem totam intelligeret, eamque Pontifex Regi liberam reliquisset, eos per epistolas certiores facit, rem totam à Pontifice in Regem reiectam esse: itaque Regi per omnia obtemperet: nulla prioris mandati religione moueantur. Sibi tamen (si Rex fortè scire velit, quid ipse sentiat) videri, ut Franciscus in Indiam proficiscatur: Simon in Lusitania remaneat: quod utique consilium Rex probauit. Hæc sunt disseminata in Lusitania, & remotissimis Indiæ regionibus, nostræ Societatis exordia.

*ALFONSVS SALMERON ET
Paschasius Broetus in Hyberniam
legantur.*

CAPVT IV.

HOc item anno, Magister Alfonsus Salmeron, & Magister Paschasius Broetus, cum per apostolicam potestate, nuntij Apostolici à summo Pontifice in Hyberniam missi sunt. Quae potestate castè, prudenterque vsi sunt, suoque munere functi diligenter: rudes illos, & incultos populos Regis Angliæ potentia, & vicinitate labantes, in vera religione retinere studerunt: fi-

L 5   dei

dei Christianæ dogmata imperitis explicarunt: pecuniam neque exegerunt vaquam, neque spontè oblatam acceperunt: si quid multæ nomine imperassent, id totum egenis tribuebatur, ipsi nihil penitus attingebant. Arque hac sobrietate vitæ, & moderatione, in ea prouincia aliquamdiu versati, in Galliam redierunt, quòd aditū veritati clausū, & insidias à perditis quibusdam hominibus sibi fieri cōperissent, qui eorū vitā pretio Anglis mercatoribus addixerant, vt eos Henrici VIII. Angliæ Regis, traderent potestati, cuius ipsi, dum eò nauigarent, manus diuinitus effugerant. Certior factus de periculo Summus Pontifex, iusserat quidem, vt illi se in Scotiam transferrent, cum eadem potestate: sed cum illa Prouincia, pessimè aduersus sedem Apostolicā iam tū affecta esset, animique nobilium ab illius reuerentia abalienati, inopportunum tempus ratus Pontifex, homines ad se reuocauit. Itaque Lutetia iter in Italiam suis ipsi pedibus, tenuique pecunia, Apostolici nuntij sunt ingressi. Et cum bellum in Hispaniam Gallia instrueret, quasi speculatores Lugduni intercepti, in vincula conijciuntur: à Cardinalibus.

nalibus Turonensi deinde, & Gaudio agniti, educuntur, & viatico equisque benignè donati, Romam ad Ignatium remittuntur. Interea Faber cum D. Ortizio in Hispaniam hoc ipso anno 1541. est profectus: in cuius locum Nicolaus Bobadilla, professione edita, in Germaniam, Pont. Max. iussu, missus est. Et ut ex ijs, quæ diximus, perspicui potest, ex quo à Summo Pontifice confirmata nostra Societas est, vix anno vertente in Italiam, Galliam, Hispaniam, Germaniam, Indiam, atque Hyberniam disseminatam illam videre licet:

DE COLLEGIIS CONIMBRICENSI, GOENSI AC ROMANO
demo.

CAPVT V.

Hoc rerum statu, Ioannes III. Lusitaniæ Rex, ut Indorum salutem consuleret, misso ad Indos Francisco Xauier, alios ex nostris, quæ ratione in annos singulos posset mittere, cogitauit: Collegiumque nostræ Societati decreuit omnium primus instituire, quod illius propagandæ in Lusitania, quasi seminariū esset. Quare

L 6

ad

ad celebrem Conimbricēsem Acade-
 miam à se fundatam, nostrum quo-
 que Collegium adiecit: cuius collegij
 propagatio, & soboles, origo reliquo-
 rum in Lusitania collegiorum est. Ad
 quod quidem constituendum, Ignati-
 us ex nostris, qui & Romæ erāt, & Lu-
 tetiæ, in Lusitaniam adolescentes ali-
 quot, virosque probatissimos, anno
 1541. & 1542. ad Simonem misit. Mitte-
 bantur autem nostri id temporis ab
 Ignatio (vt obiter hoc quoque dica-
 mus) in remotissimas etiam terras, in
 hunc ferè modum: Pedibus suis pere-
 grinabatur: nō vno omnes habitu, sed
 semper vili: mendicatio viuēbāt: in ho-
 spitali pauperum domo, vbi eius erat
 copia, dormiebant. Si quādo vel victus
 ex eleēmofyna deesset, vel lect⁹, tenui
 aliqua pecuniola se sustentabant, in e-
 um ipsum finem reseruata: In plateis,
 pro loco & tempore concionabantur:
 hortabantur quoscūq; nacti erant, ad
 detestationem vitiorum, ad cōfessio-
 nem, orationemque, & veræ pietatis
 cultum: egredientes hospitium arma-
 bat oratio: ingredientes excipiebat,
 Diebus Dominicis, qui Sacerdotes nō
 erant, aut sapius etiam confiteban-
 tur, & communicabant: inter ipsos
 sum.

summa pax, summa cōcordia: & quod mirabilius est, in magnis laboribus, magna alacritas, animusq; semper lætus, & præ laborandi pro Christo, patendi que desiderio, ne de ipsis quidem longissimi itineris molestijs aut periculis cogitans. Imbecillus qui maxime in ambulando erat, antecedebat alios, ut quod ille poterat, ad id se valentiores accommodarent. Et quoniam nulla tunc collegia in via occurrebāt, nullus certus locus (ignota adhuc Societate) quò nostri, si quid in viā accidisset, sese reciperent: illud etiam præcipiebatur ab Ignatio, & seruabatur diligenter, ut si quis foris morbo aliquo impeditus, persequi iter non posset, pro morbi conditione, ad breue quidē tempus, reliqui omnes consisterēt: si diuturnior fore videretur, vnus certe remaneret, qui ad ægrotum subleuandum videretur aptissimus. Hūc in modum; illis initijs, nostri Roma mittebātur ab Ignatio, & Lutetiam, & in Hispaniam: hoc modo in Lusitaniam usque profecti sunt, qui Collegij Conimbricensis fundamenta iecerunt qui benignè à Rege accepti, dum Conimbricæ res futuro Collegio parantur, Vlyssipponē aliquandiu commorati, dom^o

sancti Antonij initium etiam fecerunt. Sed etiam in India, simul atque Francisci Xauier virtus & prudentia tractari ab hominibus illis, & agnosci coepta est, verberes protulit ex se fructus, ut sub loco dicam. Anno enim statim 1542. Goa, quae ciuitas Regia est, & Indiarum omnium, quae Lusitano Regi parent, metropolis, Collegium quod ad alendos Gentilium filios ad Christi fidem conuersos, atque educandos, Lusitanorum liberalitate, iam tum fuerat informatum, nostris datum est: ut eorum ipsorum puerorum ad pietatem informandorum curam susciperent, & venientes suos ex Lusitania fratres exciperent, & accolae Societatem ingredi volentes probarent: essetque Collegium illud Christianae fidei hostibus quasi propugnaculum quoddam oppositum. Multum ex humili ducta principio duae haec collegia, Conimbricense & Goense creuerunt: Nam ad 2000. Conimbricense ex nostris continet: Goense ad 1200. & in utroque disciplinae omnes ingenuae, quae quidem à Theologo non sint alienae explentur: & quicquid apud Indos à nostris gestum est, quicquid apud Iaponios, Sinas, Persas, Aethiopes, & alias innumerabiles nationes.

nationes, veri Dei Ignoracione cæcas effectum, ex his duobus Collegijs profectum est maximè. Ex quo intelligimus Collegiorum, quæ in vniuersa Societate cõstituta hæctenus sunt, primũ omnium tenere locum Conimbricẽse, Regis Lusitanix munificentia iam tum informatum, postea verò etiam perfectum. Collegiorum dico; nam Romana domus reliquæ Societatis parens est: ex qua, vt ex matrice quadam ciuitate. Ignatij opera & consilio, Coloniae deductæ in diuersas terras, & propagatæ sunt. Quæ quidẽ domus Romana cum ipsa Societate nata est: Siquidem exeunte anno 1540. templum Beatæ Mariæ (vt vocant) de Strata, Petri Codatij industria & beneficio nobis additum est. Hoc autem templum humile tunc fuit ac perexiguum, sed cum cõfluentes ad verbum Dei populos propter eius angustias non caperet, multis postea addimenti auctum est: atque diuersis tẽporibus varias in formas commutatum, donec anno 1568. Alexander Farnesius Cardinalis, Pauli I I I. Sapientissimi Pontificis nepos, ac S. R. E. Vicecancellarius, Princeps excellenti autoritate, eximiaque prudentia, qui Societatem

tem

tem nostram ab ipso eius exordio singulari patrocínio complexus est, ut bene mereretur de suis ciuibus, atque adeò de vniuersa Ecclesia Dei, & aui sui Pont. Max. maximum in ordinem nostrum beneficium immortalitati consecraret, & præstantem suam in nos beneficentiam testatam relinqueret, templum amplum, magnificum, pulcherrimum, à fundamentis excitare constituit, regio sumptu, opere præclaro, structura mirabili, in quo mortuus conderetur. & quidem meritò, ut quoniam Farnesiorum familia, Societatis nostræ constituendæ princeps fuit, ipse qui eiusdem familiæ decus ac lumen est, in eo templo, atque in ea professorum domo, quæ ipsius Societatis caput ac parens est, principem locum obtineat. Anno verò 1543. templum sancti Andree per opportunum ac propinquum, opera ac studio Philippi Archinti, Seleuciarum Episcopi, ac summi Pontificis, tunc in alma urbe Vicarij, & de vniuersa Societate optimè meriti, ipsius Pontificis summi decreto adiunctum est. Nam Philippus iussu Pöt. Maximi cum obiret urbis omnes Ecclesias, ac lustraret, ut earum facta tecta tueretur, & ea quæ ad cultum earum,

rum,

rum, atque ornatum pertinerent, in
D. Andreae templum incidit, curā qui-
dem animarum habens, sed à pastore
suo desertum, & feminae custodiae cō-
missum. Cuius rei indignitate permō-
tus Pontifex eiusdem Philippi moni-
tu, illud nostris decreuit adiūgere, qui
in vicino Beatae Mariae templo, omni
pietatis officio, Romanum populum
ad benè beateq; viuendum excitabant.
Paucis post diebus, huic Pontificis de-
creto reclamatum à multis est. Sed Ar-
chintus vir prudens, atque acris animi
magnique, eorū conatibus vehemēter
restitit, & verissimis grauissimisque ra-
tionibus persuasit Pontifici, ratum uti
suum decretum haberet, nostrisque in-
tradita iam possessione permanere li-
ceret. Itaque hoc ipso in templo D. An-
drae domus, quam incolimus, anno
1543 aedificari cœpta est. Porro a-
nimarum cura vtriusque templi,
Sanctae Mariae de Strata, & San-
cti Andreae, ne impedimento nostris
esset, auctoritate Pontificis cum
redditibus in Ecclesiam San-
cti Marci vicinam ac per-
celebrem, transla-
ta est.

PATA

Per idem tempus, Repub. Veneta postulante, anno 1542. missus à summo Põtifice Venetias est P. Iacobus Laines, vt pietatis quædam opera promoueret: qui cum strenuè suo fungeretur munere, in Andream Lipomanum, Ecclesiæ Sanctissimæ Trinitatis Priorem, virum Patritium ac religiosum incidit, ad eumque ipsius rogatu diuertit. Qui domestica consuetudine, mores Iacobi ingeniumque perspicuens, & Societatis nostræ institutum intelligens, ita permotus est, vt de extruendo Patauino Collegio, statim cū Iacobo ageret. Habebat enim Patauij etiam Prioratum Dniæ Magdalensæ, ordinis hospitalis Sactæ Mariæ Theutonicorum, olim in expeditione Christianorum contra Turcas à Germanis constitutum: quem in Collegij Societatis institutionem conferre decreuit: & dum res à summo Pontifice impetratur, aliquot ex nostris alere, vt non solum futuri beneficii spe, sed præsentis etiã utilitate fuertur. Itaque Roma missi Patauium ab Ignatio sunt, anno 1543. qui cum Ioa.

ne Polanco, & Andrea Frusio (iam tū
in Patauina Academia studijs littera-
rum operam dantibus) sese coniunge-
rēt, & Collegij fundamenta ponerēt.
Anno deinde 1546. impetratus à Pau-
lo III. Pontifice Maximo Prioratus est,
ac sedis Apostolicæ autoritate, Colle-
gij vsibus in perpetuum consecratus.
Sed anno 1548. nostris, vt in possessio-
nem mitterentur, à Senatu Veneto pe-
tentibus, quidam sanguine Priori An-
dræ maximè coniunctus, vehemen-
ter obstabat: & vt erat Senatoria di-
gnitate, & opibus inter suos præstans,
facile Iacobo Laini, & Alfonso Salme-
roni, rem curantibus, aduenis, igno-
tisque hominibus, & pauperibus ne-
gotium exhibebat. Accidit etiam, vt
aliquando in Senatum ingressi, vt suæ
postulationis rationem exponerent,
penè exsibilarentur: quod illo Patrum
confessu, homines specie habituque
contemnendi, indigni viderentur. Sed
silentio tandem impetrato, causaque
ab Iacobo perorata, magna omnium
consurrectio facta est, & per honorifi-
ca compellatio: cū in homine pru-
dentiam, & dicendi vim, modestiæque
admirarētur. Sed cū difficultates per-
rumpere nostri non possent: neque
aduers.

aduersarij potentissimi consilijs ob-
stere, ad Ignatium Laines scripsit, quo
loco res esset: petijtque vt ad illam cō-
ficiendam, felicemq; exitum à Domi-
no impetrandum, sacratissimum Mis-
sæ sacrificiū offerre Deo dignaretur.
Fecit Ignati⁹ quod rogabatur, ipso die
natali Beatæ Mariæ, Iacoboq; referi-
psit: Feci quod rogasti: esto bono ani-
mo, nec te hæc res sollicitum habeat,
sed confectam puta. Nec sefellit euen-
tus. Octauo post sacrificium die, fre-
quens Senatus ea de re habitus est, &
omnibus omnium ferè sententijs, pos-
sessio nostris adiudicata. Permirus au-
tem illius Reipub. peritis videbatur, &
inuisitatus, tantus frequentissimi Sena-
tus, pro peregrinis, aduersus ciuem cō-
sensus. Atque vt eiusmodi euētus Deo,
nō hominibus tribueretur; quo die re-
latum ad Senatum de hac re est, proba-
tissimi Senatores, qui nostras partes a-
gebant, eo die in Senatum non vene-
runt: ne quid homines sibi de diuina
laude decerperent, & nos non homini-
bus, sed Deo niti, disceremus: qui etiā
salutaria effecit, quæ in perniciem ab
aduersarijs parabantur. Nam cum
iactata de nobis, qui in Collegio Para-
uino cramus, multa ab aduersarijs ef-
sent

sent, vt nos in periculi suspicionem adducerent, Senatus decreto in nostram vitam inquisitum diligenter est: eaque à quibus mandatum erat, inuēta & scripta sunt ad Senatum, quæ nos suspicionē liberarent, & Societatem nostram probitatis testimonio commendarēt. Eodem anno 1542. in Galliam Belgicam nostri, non tam sua volūtate quā necessitate quadam, sunt ingressi. Nam cum bellum inter Carolum v. Imperatorem, & Franciscum Galliarum Regē repente exarsisset, Hispani omnes, Flāndrique, qui in Gallia versabantur, Gallia excedere iussi sunt: quo tempore, quindecim sexdecimve de Societate, partim Itali, partim Hispani, Lutetiæ Parisiorum literis dabamus operam. Ex quibus, vt Regio edicto satisfaceret, Italici Lutetiæ remanentibus, Hispani in Belgicam, amicam Prouinciam, duce Hieronymo Domeneco, ac moderatore, profecti, & studia literarum in Louaniēsi academia sumus prosequuti Ibi verò tantum exemplo à nostris, & Francisci Stradæ Latinis concionibus effectum est, vt multi studiosi egregijque adolescentes, & viri doctrina atque autoritate nobiles, nostrum institutum auidè arriperent: quos Ma-

fex

gister Petrus Faber ab Hispania reuertus, ex superiore Germania in inferiorem descendens, suis consilijs postea confirmavit. Et hoc quidem propagatae in Prouincia Belgica Societatis semen & origo est.

CONFIRMATVR DENO A Pontifice Maximo Societas. & au- gendi numeri sibi potestas.

CAPVT VII.

A Nimaduertens igitur Ignatius non modò præclaros adolescentes ad Societatē animū adijcere, verum etiā viros graues atq; eruditos, Collegiaque, in quibus alerentur, institui, magnum fructū à suis edi: neque tamen sibi per summi Pontificis decretum licere, omnes qui à Deo vocarentur, in Societatē, professione edita cooptare, à Christi Vicario contendit, vt Societatem ipsam denuò confirmare dignaretur, dilatareq; contractum illum ac breuem numerum, quem in prima Societatis approbatione, nostris admittendis circumseperat. Quod vtiq; Pontifex (sicut dictum est) anno 1543. pridie Idus Martias, magna voluntate fecit: cum patres

no

nostros, vita, doctrinaque sua, vberes
Ecclesie Christi fructus tulisse intelli-
geret, vberiores etiam laturos spera-
ret. Ex quo tempore, magnum Socie-
tas nostra incrementum cepit. In-
terea, cum semen illud, quod Petrus
Faber ac Iacobus Laines in Parmensi
solo sparserant, feliciter adolesceret,
multi que essent Sacerdotes, illorum
studio discipuli, Socij voluntate, qui,
quod illi plantarant, ipsi rigarent at-
que excolerent, & Parme magna pieta-
tis accessio quotidie fieret: inimic^o ho-
mo per concionatore quendam hereti-
cum z zania superfeminare conatus
est: qui multa impia, atque heretica ex
suggero iactavit: & Sacerdotes illos,
quorum vitam, doctrinamq; obstare
sibi intelligebat, falsi criminis invidia
onerare aggressus est. Itaque grauis in
illos (quamuis prorsus innoxios) quos
Contemplantes vocabant, tempestas
coorta est, quae in nostrum etiam no-
men erupit. Nam etsi illi beneuo-
lencia tantum nostri erant, & imita-
tione magis, quam professione: in nos
tamen quasi in autores, conferebatur
culpa, aut nobiscum certe commu-
nicabatur. Ignati^o igitur curauit in pri-
mis, vt summus Pontifex, quod Parme
gestum

gestum erat, intelligeret. Qua re per-
 motus (vt par erat) grauius Pontifex
 & alijs contagionibus malorum ad-
 monitus, quæ in nonnullis Italiae ciui-
 tatibus serpere quotidie magis nun-
 ciebantur: ex vniuerso Cardinalium
 Collegio sex omnino delegit, qui sum-
 ma cum potestate in hæreticos inqui-
 rerent, & in perenni quadam vigilia
 aduersus Ecclesiæ hostes essent. Quod
 præclarum inuentum, non vrbi so-
 lum, sed Italiae etiam vniuersæ extitit
 salutare. Illud etiam acriter pugnavit
 Ignatius, vt, quæ in Sacerdotes illos
 conijciebantur, ea iudicio excuterentur,
 ac proferrentur in lucem, ne qua
 ex silentio infamiæ nota illorum vi-
 tæ, nostroq; nomini inureretur: quod,
 multis repugnantibus atque obniten-
 tibus, tandem vicit. Ergo illi, senten-
 tia pronunciata à Ludouico Milane-
 sio, Protonotario Apostolico, ac Vi-
 celegato, omni criminis suspitione li-
 berati sunt.

COLLEGIUM COMPLVTENSE

CAPVT VIII.

EX eorum numero, quos Roma ab
 Ignatio, anno 1541. ad Conim-
 bricem

bricense Collegium constituendum
missos fuisse diximus, Franciscus Villa
nova fuit. Qui cum ex longi itineris la-
boribus, incommoda vteretur vale-
tudine, medicorum consilio, & patrū
nostrorum voluntate, ut cælum muta-
ret, Complutum venit. Vbi utcumq; ex
morbo confirmatus, sedem Ignatij
iussu, fixit: & homo natu grandis, ad
Grammatices studium aggressus, ver-
borum inflexiones atque nominum
meditari cœpit, & puerilia rudimen-
ta studiosè deorare. Quo in labore
duos annos posuit, summa inopia &
tolerantia, rerumque humanarum
contemptione; sed pari vel homi-
num admiratione; vel fructu. Nam
homo literarum rudis, conditione hu-
milis, ignotus nomine, doctissimos
grauissimosque viros, in nobilissima
Academia consuetudine ita sibi deuin-
xit, ut spiritū hominis, prudentiamque
admirati, ad illum de rebus suis refer-
rent, illum sibi magistrū exercēda pie-
tatis adscerēt, illum ducem seque-
rentur: plusq; illi autoritatis apud bo-
nos adderet virtutis opinio, quā ino-
pia adimeret doctrinæ. Adiuncti sunt
paulò post res alij, quorū exemplo cō-
moti Scholastici nonnulli, dactyl. g. a.

stitutū Societatis animū applicuerunt. Qui quidem molestijs perfuncti sunt multis, & rei nouitate, & falsi criminis suspicione cōmotis. Qua suspicione nostri, cognita veritate, publico. M. Velæ Academiae Rectoris testimonio liberati sunt. Resq; cū aliorum benignitate, tum verò Doctoris Vergarae in primis, Canonici Conchensis studio ac beneficentia eò progressa est, vt commodum numerosumque Collegium Compluti habeamus. Ex quo lōgum sanè esset enumerare, quot vel maximis ingenijs adolēcentes, præstātiq; sciētiæ ac virtutis spe, vel viri sapiētiæ prudētiæq; laude clari, Societatem nostram sint ingressi. Vt mihi quidem Cōplutense Collegium, principium constituendæ propagandæque in Hispaniarum prouincijs Societatis, & quasi seminarium præcipuum fuisse videatur.

IGNATIUS IN VRBE PIETATIS OPERA INSTITUENDA CURAT.

CAPVT IX.

Sed non modò domesticarū rerū & vniuersæ Societatis sollicitudine gererebat Ignatius, verum etiā cura &

& cogitationis suæ, quam poterat par-
 tem, in externorū utilitates deriuabat.
 Quamobrem multa, quæ consuetudi-
 ne inoleuerant vitia, abolenda, multa
 in vrbē instituēda curauit: quæ cū ho-
 minum essent salute coniuncta, illud
 in primis, vt Decretalis Innocentij III.
 hominum vitæ maximè necessaria &
 salutaris, instauraretur: qua nimirum
 cauetur, ne medici corpori curando
 manum prius admoueant, quàm a-
 grotantis anima confessione curata
 sit: mitigata tamen illius decreti seue-
 ritate, eaque moderatione adhibita,
 vt vno atque altero die medicus a-
 rris adesse possit; tertio verò nullo modo,
 nisi prius confessi sint. Quod quidem
 decretum sanctissimus Pius Quintus,
 sui Pontificatus initio, seuerioribus e-
 tiam legibus in perpetuum sanxit. Præ-
 terea cū in vrbē tanta Iudæorum
 esset turba, nullus tamen locus erat,
 quò se reciperent ij, si qui fortè, quod
 super coreorum adhuc positum est,
 Dei misericordia sublato velamine,
 ad Christi lucem sese conuerterent. 2 Cor. 3.
 Nulli doctores certi, qui illos ad Eccle-
 sia gremiū venientes erudirent: nulli
 reditus ad subleuādā corū inopiam
 constituti. Ergo ne tantus periret fru-
 ctus,

Cap. Cum
 infirmitas
 de pæn.
 & remis.

etus, eos ex nostris angustijs. domi-
 stræ aliquot annos sustentare, erudire,
 & in certo genere vitæ collocare, non
 dubitavit Ignatius: multique ex Iudæis
 vel charitate nostrorum allekti, vel ex-
 emplo suorū cōmoti, ad Christū con-
 uersi sunt. In quorum numero, etiam
 fuerunt Iudæorū primarij, qui ad Chi-
 stianorum fidem amplificandam, mo-
 menti plurimum attulerunt. Vehe-
 menter enim reuincebant Iudæos,
 ostēdentes per scripturas, esse Christū
 Iesum. Verūm ne hæc utilitas exigui
 temporis esset, in eam rem diligentia
 suam nauauit Ignatius, ut locus in ve-
 be constitueretur, qui Catechumenis
 recipiendis esset, sustentandisque ac-
 commodatus: quod magnis labo-
 ribus tandem perfecit. Et quò mol-
 lior illis ad Christum via esset, à Paulo
 111. Pont. Max. impetrauit, ne quid
 suarum rerū amitterent, neve detumē-
 to Christi fides ijs esset, qui Christum
 Saluatorem agnoscerent: imò verò
 Iudæorum liberis, ad Christum cōtra
 parentum voluntatem venientibus,
 bona ipsorum omnia integra omni-
 nō essent. Et quæ ab illis vsati fuissent
 parta, quorum iusti domini ignoratū-
 tur, atque iccirco per manus Ecclesiæ
 essent

essent in pios vsus cōuertenda, Iudæis
ipsis ad sanctissimam Religionem cō
uersis, in suscepti baptismatis gratiam
tribuerentur. Ad quæ illud etiam
deinceps à Iulio III. ac Paulo IIII.
præclare additum est, vt singulæ Italiæ
Iudæorum Synagogæ, certam pecu
niæ summam, ad eos alendos, qui
ex Iudaica perfidia euadunt, huic Ca
techumenorum domui quotānis im
pendant. Multaque alia ad illos vel in
uitandos, vel in Christi fide retinen
dos, sapientissimè constituta sunt. Ex
quo magnus aditus apertus est ad illi
us gentis salutem, multiq̃ue se ex re
liquijs & scæce illa Israël ad Christum
adiunxerunt. Ad hæc, magna Ro
mæ muliercularum earum viscebatur
multitudo, quæ ex prostituta pudicitia
quæstum faciebant (maior enim per
id tempus, morum in vrbe licentia,
quæ sanctissimorum Pontificum vigi
lantia, seueris postea legibus com
pressa est) & vrbs ipsa meretricijs for
dibus obsolebat: erantque istiusmo
di muliercularum nonnullæ, quæ di
uino instinctu, cuperent aliquando se,
ex impura illa flagitiorum voragine,
in portum salutis recipere. Ad quas a
lendas, Diuq̃ Magdalensæ (cōuersarum
vul-

vulgo appellant) Cœnobium est institutum. Sed ea tamen lege venientes admittuntur, si perpetuæ se religioni consecrent, & illius limine eo animo ingrediantur, ut ex illo pedem nusquam efferre constituent: quo minus latè parenteius Cœnobij fructus. Nam permultæ ex ijs nuptæ sunt, quæ hoc perfugio excluduntur: quibus tamen locus aliquis dandus est, quo se recipiant, dum maritis reconciliantur, ut à vitæ honestate, quam petunt, absit periculum. Porrò aliæ emergere quidem ex facibus illis vellent: sed non continuo se diuturnæ pœnitentiæ dederunt: neque si ut pessima fugiât paratæ sunt, sed tamen idcirco optima concupiscunt: quibus receptum ad tempus dari Cœnobij illius leges non sinunt. Ignatius igitur, ut omnium saluti consulere: & ne qua esset, quæ victus querendi difficultatem suæ turpitudini prætexeret, locum peropportunum institutum curavit, quod omnium esset commune perfugium. Cùm igitur hoc suum laudabile & præstantis operis consilium principibus multis viris, ac feminis communicasset, quorum autoritate, ac benignitate conficeretur: opem suam illi quidem sunt

facul

facultatesque pollitici, si quis inueniretur, qui eius rei perficiendæ princeps & autor esse veller. Volebat enim quisque gloriosi operis comitem se potius aliorum præbere, quàm ducem. Sed cum hac reculatione, diem ex die duci videret Ignatius, & pium opus impediri, vt omnem diabolo eximendi tempus occasionem præcideret, hanc rationē excogitauit. Ex arca quadam nostrā, quæ Romæ ante templū nostrum est, Petrus Codarius domus nostræ Procurator, eo ipso tempore effodiendos curauerat ingentes lapides ex antiquæ Urbis ruinis. Tum Ignatius Codatio ait: Vendito lapides, Petre, summamque ex eis centum aureorum mihi cōficio. Fecit ille, in magna nostrorum inopia, quod fuerat iussus. Hanc pecuniam Ignatius primus omnium, in opus eximium contulit. Si nemo est (inquit) qui anteire velit, me ducem sequatur. Subsecuti sūt reliqui: & ita in æde diuæ Marthæ opus eximium inchoatum est, & perfectum: Sodalitasque instituta, cui à Gratia beatæ Mariæ nomen est inditum. In hoc autem diuæ Marthæ Cœnobiū, mulierculas à turpi quæstu abductas, ipse et sæpe numero, ne perirent, vel

vel in matronæ alicuius honestæ domum, instituēdas ad virtutis studium, id ætatis vir, & Generalis Præpositus deducebat. Quo in genere, Leonoræ Oforiæ (ea Ioannis Vege Cæsarei apud Pontificem legati, erat vxor) pietas atque benignitas in primis entuit. Cum autem Ignatio obijceretur, in curandis huiusmodi mulierculis male operam poni, quippe quæ in vitijs iam occaluisset, facileque reuerteretur ad vomitum: Minimè sanè, inquit Ignatius: sed si omnibus meæ vitæ curis, atque laboribus id possim efficere, vt vel vnā noctem, peccato vacuam prætere istarum aliqua velit: omnes ego quidem nervos contendam, vt vel illo tā exiguo tēpore Deus ac Dominus noster non offendatur: etiam si sciam illam statim ad ingenium redituram. Orphanorum etiam solitudini vt consuleretur, multum laborauit: itaque eius etiam opera, duæ habitationes in vrbe sunt constitutæ: in quibus pueri & puellæ parentum orbati, præsidio ac vitæ commodis destituti, à periculis eripiuntur ætatis, & ab inopiæ molestijs, & separatim moribus, doctrina, artibus instituuntur. Illud etiam excogitauit, in lubrico ver
sant

fanti virginum pudicitiae qua ratione succurreret : ne videlicet puellatis castitas, aut matrum turpitudine incuriave defloresceret, aut paupertate. Quamobrem praclarum, omnique laude dignum Cœnobium constructum est, Sanctæ Catharinæ, ut vulgo vocant, de funarijs: in quod, tanquam in asylum arcemque transferuntur adolescentulæ, quæ in periculo pudicitiae versantur. Et hæc quidem Ignatius Romæ, & alia id genus nonnulla, ad proximorum salutem effecit. In ijs autem operibus constituendis, hanc servabat rationem : Consilium suum, cum certis hominibus, grauibus, prudentibus, & ad omnem charitatem propensis, communicabat : è quibus Iacobus Crescentius, nobilis Romanus, intimus Ignatij amicus, & ad omnem pietatem semper propensus : Franciscus item Vanutius, Pontificis summi Elcemosynarius : Laurentius Castellus, alijque nonnulli præstabant: quibus consiliarijs Ignatius, adiutoribusque usus est. Rebus inter ipsos agitatis, compositisque, opus ipsum primarijs viris, locupletibus, benignis proponebatur, quorum opibus, atque autoritate niteretur in primisque aliquis S. R. E. Cardinalis

dinalis deligebatur, qui ad patrocini-
um eius operis suscipiendū, videretur
aptissimus. Cōstituta deinde Sodalita-
te, sancitis legibus, totius gubernatio-
nis ordinē, rationeq; præscripta: cum
iam suam operam minus esse necessa-
riam intelligeret, vigiliam suam alijs
tradebat Ignatius, seque sensim ad alia
æquē vtilia inchoanda conuertebat.
Neque enim otiosa esse illius chari-
tas poterat, sed semper nouū aliquid
meditabatur, hominibus salutare.

VARIIS LOCIS COLLEGIAS
instituantur.

CAPVT. X.

DVm hæc Romæ Ignatius ageret,
totus in Dei gloriam intētus, De-
us eius gerebat curam, & res Societa-
tis propagabat, mouebatq; hominum
animos, nostrorum Patrum integrita-
te, ac charitatis studio excitatos, vte-
os aut expeterent beneuolē, aut accer-
sitos studiosē retinerent, & apud se
certis in sedibus collocarent. Et quam-
uis omnibus, qui petebant, satisfieri,
in tanta nostrorum paucitate non
poterat: conabatur tamen Ignatius
Dei gratiā non negligere, sed eos ipsos
quos

quos habebat, in ea loca dispergere ac distribuere, in quibus vel propter ipsorum locorum opportunitatē ac naturā, vel propter civium ingenium, & in nostros benevolentiam, uberiorēs fructus sperabantur. Cum igitur Hieronymus Domenecus, civis Valentinus, non solum se (quod multo antea fecerat) sed sua omnia etiam Societati consecraret, & Collegium ex suis redditibus valentiæ inchoare statuisset, Ignatius illius civitatis amplitudinem & nobilitatem, ac Gymnasij celebritatē secum reputans, & vicinorum oppidorum ac pagorum copiam, ad quos excursiones facere nostri possent, & apud illos vtiliter aliquando versari, Iacobum Mironum (qui Lutetia Parisiorum, anno 1541. Conimbricam venerat, & eius Civitatis Collegio aliquandiu præfuerat) aliosque nonnullos anno 1544. Valentiam destinavit, ut Valentini Collegij ponerēt fundamenta. Quod illi quidem fideliter præstiterunt. Anno verò 1545. diplomate à summo Pontifice impetrato, certis redditibus constitutum est Collegium illud, quod & copioso optimorum iuuenum in Societatem ingrediensium proventu, & ipsorum civium fructu,

fructu, hactenus Dei beniguitate semper floruit. Eodem tempore Petrus Faber, & Antonius Araoz, in comitatu Mariæ, Ioannis III. Lusitaniæ Regis filia (quæ Philippo Hispaniarum Principi nupsit) Regis iussu, ex Lusitania in Castellam profecti sunt: & Pincia commorantes, eius Collegij prima fundamenta iecerunt. Quod initio quidem tenue ac perangustum, ita postea amplificatum est, ut propter eius oppidi magnitudinem ac frequentiam, & eos qui percipiuntur fructus, ad Collegiū domus etiam Professorū addita sit. Sed etiam in oppido Gandiæ, Valentia vicino, soli amoenitate præstanti, hoc ipso tempore Collegium nobis inchoatum est: quod ei oppidi Dux, D. Franciscus Borgia, eximia Societatis opinione, ac benevolentia incitatus, à fundamentis erexit, & idoneo loco, & ad populi commoditatem, & domesticam nostrorum quietem, ac relaxationem peropportuno, perpetuis fructibus stabilivit, temploque exornavit. Missique sunt Roma ab Ignatio anno 1545. ex nostris quinque, qui cū alijs in Hispania se coniungerent, & primi Gandiense Collegium habitarent.

DE MORTE PETRI FABRI.

CAPVT XI.

GAndiensis Collegij suator, in primis, atq; adiutor extitit magister Petrus Faber, qui Romæ anno 1546. Kalend. Augusti, quo die Beati Petri Apostolorū principis vincula celebrantur, ex hac vita migravit ad Dominum. Vir planè admirabilis, qui in Allobrogibus, pago Vilarcto diocesis Gebennensis, anno M.D.VI. humili loco natus est, parentibus quidem agricolis, sed pijs. quorum ille vestigijs insistens, tanta iam inde ab in-
eunte ætate, religionis indicia præbuit, vt singulariter à Deo electus esse videretur. Nam & septimo ætatis anno, eximios quosdam ad pietatem sensit instinctus: & duodecimo, conseruanda castitatis præclaro quodam incensus studio, eiusdem votum in agro emisit: & tam ardenti insipientiæ studium incitatus est desiderio, vt contra voluntatem suam pater, à pastoritia illum cura, pecorisque custodia, ad literarum ludum tradere cogeretur. Quo in ludo, optimæ indolis, excellentisque ingenij specimen edidit: Grammaticisque mediocriter

eruditus, Lutetiam Parisiorum, vnde
 vigesimum annum agens, profectus
 est. Ibi post Philosophiæ curriculum
 feliciter immensum, Magistrali laurea
 insignitus, cum magnis icrupulorum
 stimulis conficeretur, & vel in deser-
 tum locum se addere, radicibusque
 victitare, vel alia æquè grauiâ, ad
 eum depellendum angorem, sibi pro-
 poneret: neque tamen vlla in re eius
 animus acquiesceret, in Ignatium in-
 cidit (quemadmodum diximus) à quo
 liberatus omnino, & ad eius vitæ cur-
 sum, quem postea Socij omnes sūt in-
 gressi, primus adductus est. Confectis
 studijs, in Italiam dux reliquorum ve-
 nit. Roma deinde Parmam primum,
 tum in Germaniam à summo Pontifi-
 ce missus est: postea etiam cum D. Or-
 tizio in Hispaniam, haud ita multo
 post reuocatus iterum est in Germani-
 am. Quæ in Prouincia insigni doctri-
 na, vitæ grauitate, atque prudentia, Ca-
 tholicorum Principum animos miti-
 ficè sibi obligauit. Pergratus ille fuit
 Alberto Cardinali Maguntino, apud
 quem diutius habitauit, Psalmosque
 Dauidicos in schola Theologica Ma-
 guntinæ est interpretatus Gratus Otho-
 ni Cardinali Augustano, Episcopo
 tunc.

Lib. 2.

Cap. 2.

tunc Spirensi, multisque magnatibus, principibusque Catholicis. Hæreticorum furorem vehementer repressit, ac cum illorum antesignanis & magistris, in primisque cum Bucero, sæpenumero est congressus, tam acriter ac fortiter, ut (nisi illi obduruissent) fidem, quam ipse profitebatur, facile illis probare potuisset. Admirabilem pro Hæresiarum, totaque Germania orandi spiritum à Domino acceperat: sentiebatque, ac verò aperte etiam prædicabat, Catholicam religionem suæ integritati, atque pristino splendori tam demum restituendam, cum quorundam bonorum sanguine, Dei ira primum esset placata. Ex Germanis, Petrum Canisium, hominis fama excitatum, atque ipsum videndi desiderio Maguntiam Colonia profectum, Christo lucrificis, Societati que primum adiunxit. Hospitem suum Maguntinum Carthusianum effecit. Coloniae multas sæpè conciones Latinas habuit, non solū in sacerdotum hominum conuentibus, sed etiā in tota Academia, easque mira, & graui pietate conditas. In templo verò D. Visulae, locum sacrum (quem verissimè auream cameram vocat) beatissimarum Virginum omnibus atque reliquis re-

fertissis

fertissimum, ac caelestem quendam o-
 dorem spirantem, humi abiectus diu
 multumque venerabatur. Vbi inter sa-
 crificandum, sicut alias saepe, illustres
 diuinis de rebus cognitiones accepit.
 Infracto semper pectore peruersorū
 hominum calumnias, furiosorum mi-
 nas, obstrepentium maledicta cōtem-
 psit: denique nostrae Societatis bonum
 odorem ubique sparsit: ei que in nobi-
 lissimam illam & religiosissimam o-
 lim Prouinciam, viam aperuit, in qua
 ipse seminavit cum lacrymis, quae po-
 steri cum exultatione meterent. Eius
 exemplo permoti Monachi Cathu-
 siani, in publico conuentu, vniuersam
 nostram Societatem, omnium bono-
 rum operum, meritorumque suorum
 fecere participem. In belgica deinceps
 Prouincia, Lusitania, Castella, Hispania
 tota, omnibus, quibuscum vixit, ve-
 nerationi fuit. Postremo dum ex Hi-
 spania, vt Tridentino concilio adsit, à
 Pōtifice Maximo accersitus, anni tem-
 pore grauissimo, urbem ingreditur,
 celeriter in morbum incidit, breuique
 extinctus est. Sed eius iacturam Iaco-
 bus Laines, atque Alfonso Salmeron
 refarcierunt, in eodem Concilio Pon-
 tificis Max. nomine, iam tum commo-
 rantes.

rantes. Fuit Faber omnino, vir maxime pius, eruditus, spirituū discretionē excellens, sanitarum dono ornatus, orandi meditandique assiduitate præstans: tantæ verò abstinentiæ, ut aliquando sex totos dies cibi potusque nihil sumpserit. Obedientiæ in primis cultor & tenax, sui contemptor egregius, Dei gloriæ, hominumque salutis cupidissimus: familiari, quotidianoque sermone ad permouendos animos, in primis efficax: grauitate morum, & suauitate quadam solida venerabilis. Diuinis illustrationibus mirificè abundabat. Id tum ex libello quodam liquet, quem quasi commentarium de eiusmodi rebus scripsit: tum ex ijs literis, quas ex Germania, anno 1542. Venetias ad P. Iacobum Lainem eodem spiritu, & caritate & cōsuetudine sibi cōiunctissimum, quasi ad alterum se, fraternè misit. Quarum literarum particulā, in qua de se loquitur, ut plenius hoc intelligatur, adscribendam duximus: **VT IN AM** (inquit) tibi, frater charissime, explicare possem, quæ & quanta bona, ex quo abs te Placencia digressus sum, vsque ad hunc diem, & animam meam intrauerint, & in ea permanserint, quæ cognou-

sim.

rim, quæ tenferim in ijs quæ ad Deum,
 quæque ad sacratissimam eius ma-
 trem pertinent, & ad beatissimos tum
 Angelos, tum animas, quæ vel in cæ-
 lo: vel in Purgatorio sunt. Interiora
 verò mea quid referam? elevationes,
 & depressiones meas? introitus in me,
 & exitus ex me? quomodo didicerim
 mundare corpus, & animam, & spiri-
 tum, purificare cor meum, & reiectis
 impedimentis præparare vt diuina-
 rum gratiarum liquores recipiat, reti-
 neat, conseruet: petendo ad omnia
 hæc diuersa dona, quærendo, pulsan-
 do? De ijs verò, quæ ad proximum spe-
 ctant, non minus multa possent dici,
 in quibus Dominus Deus modos mi-
 hi & vias dedit, veritates ostendit &
 vitas, vt illum cognoscam, illi de bo-
 nis congaudeam, de malis compatiar
 in Christo, illum amem, illum feram,
 illum patiar, & illi compatiar, pro illo
 gratias, & agam, & petam, & veniæ ac
 remissionem quæram, & excusationes
 inueniam, & coram Deo, & Sanctis e-
 ius bona de illo, ac pro illo loquar. In
 summa, Iacobe frater charissime, nun-
 quam ego nõ dicam factis aut verbis
 exequi, sed neque cogitatione possum
 comprehendere, quæ beneficia in me
 Deus

Deus meus contulit, & conferre paratus est, meas contritiones alligans: sanans omnes meas infirmitates: delens meas iniquitates: ipsi gloria, amen: ipsi laus, ipsi honor, & benedictio ab omni creatura. Ego quidem dico amen: sed & tu etiam (obsecro) de hoc fratre tuo illū laudato: illi benedicito: quod ego de vniuersa Societate, & de misericordia Domini rā abundantī, hactenus super illam effusa, facere quotidie non desisto. Hæc ille. Cū verò ex nostris nōnulli tanti Patris obitu mœrerent, cuius vita plurimum Societati contulisse, plura adhuc conferre posse videretur: ad illos Ignatius: Nihil est, inquit, quod doleamus: sarciet enim hanc nobis iacturam Dominus, alterumque pro hoc Societati Fabrum dabit, qui eius res multo etiam magis & augeat, & illustret. Quod quidem ita certè factum est. Nam dux Gaudiæ D. Franciscus Borgia, Collegium nostris Gaudiæ exædificasse non contentus in seipsum lapidem viuum Christo, in spiritualis ædificij structuram, offerre constituit. Itaq; ad Ignatium scripsit, statuisse nuncium se mundo remittere, & nudum Christum, nudū in Societate sequi: professionemque

possi

post mortem Fabri primus omnium
 emisit, vt ei successus, eiusque locum
 subiisse omnino videretur. Quantum
 verò incrementi, insigni sanctitate nō
 minus quàm nobilitate, huius viri ex-
 emplo & cura res Societatis accepe-
 rint, nemo est qui ignoret: cum tot e-
 ius opera Collegia cōstituta, tot ado-
 lescentes eximia indole, tot matura
 grauitate senes, tot viros vel sangui-
 ne, vel doctrina clarissimos, eius ex-
 emplo commotos, in Societate videa-
 mus. Et hæc quidem antequam Prepo-
 situs esset Generalis.

VNIVERSI ORDINIS CAR-
thusiensis erga Societatem charitas
& benevolentia.

CAPVT XII.

ET quoniam de præclaro ordinis
 Carthusiensis erga Societatem
 studio atque benevolentia men-
 tionem fecimus, non erit abs re, sigil-
 latim ea referre, quæ ad sanctissimi
 Ordinis de Societate existimatione,
 atq; testimonium pertinent. Nam qui
 hæc leget, intelliget profectò, quam
 suauem probitatis, ac sanctimonie o-
 dorem, nostri patres ab ipso Soceta-
 tis initio vbique sparserint, quam tam
 qu

que sui admirationem excitauerint: & eorum filij dabunt operam, vt optimotum parentum vestigijs insistant: & vniuersa Societas gratissimam se exhibere conabitur religiosis Patrib. Carthusiensibus, à quibus se tot charitatis atq; fraternitatis vinculis obstructam videt, eosque pro sua tenuitate, quam simillimo munere renumerari. Tanta igitur P. Petri Fabri erat motum grauitas, & vitæ integritas, vt omnes ad sui admirationem alliceret: ex quo Colonenses Patres Carthusianos ita cepit, vt sponte sua cum Reuerendissimo P. Petro de Sardis, magnæ Carthusiæ Supremo, Generalique Priore agerent, & in publico conuentu, qui anno Domini 1544. habitus est, curarent, vt Ordo Carthusianus cum vniuersa Societate sanctissimam quandam amicitiam contrahere, non que in patrem bonorum suorum omnium, & quasi hæreditatis admitteret. Quod quidem factum est summa animorum confessione, & maxima Patrum illorum beneuolentia sicut ex ijs literis, quas hic subijciam manifestum fiet.

Frater Petrus humilis prior maioris Carthusiæ, ceterique defintores Capituli generalis Ordinis Carthusiensis, Reuerendo

in Christo Patri, ac deuotis uiris Dominis Ignatio Praeposito, suique fratribus nouae Societatis nominis Iesu, ubilibet locorum constitutis salutem, quam praeparauit Deus diligentibus se. Audita fama odorifera fratres in Domino dilectissimi, de uestra exemplari conuersatione, salutari doctrina, & uoluntaria paupertate, ceterisque uirtutibus, quibus in tenebris nostri deplorandi saeculi resurgentes, perhibemini homines in uia perditionis errantes ad arctam uiam salutis reuocare, uacillantes stabilire, stantesque ad proficiendum in uirtutibus stimulare, & magnam in Domino Ecclesiae Catholicae fructum afferre: gauisi sumus in Domino, gratias illigentes, quod in tanta desolata Ecclesiae sua calamitate, qua preminur, excitare dignatus est, & mittere novos operarios in uinam suam, recordatus misericordiae suae. In quo quidem sancto opere, cupientes uobis pro nostro modulo cooperari, fraternitatem uestram obsecramus, per charitatem eius, qui pro nobis non dubitauit animam suam ponere, ne in uacuum gratiam Dei recipiatis: sed in sancto proposito perseverantes, in omnibus exhibeatis uos, sicut Dei ministros, in multa patientia, non deficientes inter labores, pericula & persecutiones quae omnibus pie uivere uolentibus occurrere solent: tempore enim suo metetis non deficientes. Et nos,

fratres

fratres, si quid poterimus apud Dominum,
divinis sacrificijs, orationibus, abstinentijs,
ceterisque pijs exercitijs, quorum omnium
vobis & successoribus vestris, in vita pari-
ter & post mortem singularem concedimus
participationem, vestris pijs conatibus libe-
ter cooperabimur in Domino, postulantes ve-
ros vicissim in orationum & bonorum par-
ticipatione commēdatos suscipere dignemini.

Datis Carthusiæ sub sigillo nostro, Anno
Domini 1544. feria 5 post Dominicam
Cantate. Sedente nostro capitulo generali.

SIGILLETVR.

Pater Prior
Carthusiæ.

IGNATIUS BENEFACIENS
malefacta recipit.

CAPVT XIII.

Firmata hunc in modum Societa-
te, magnæ & turbulentæ procellæ
ad eam labefactandam sunt exci-
tatae Romæ quidam vxorem marito e-
ripuerat, hanc Ignatius à consuetudi-
ne illius in D. Matth. hæ nuper institu-
tam domum transferendam curauit.
Hoc factum ille, quod mulierem mi-
serè

ferè deperiret, ægerrimè tulit: & vt èrat vir acer, ac ferox, & in ipsum Sanctæ Marthæ Cœnobium furere nocturnis lapidationibus cœpit, & in nostros iniquis criminationibus debachari: multaq; in vulgus spargere, quæ non solum falsa essent, sed dictu etiam turpissima. Eoque processit (gratia forsè, qua valebat plurimum, & auctoritate fretus) vt Ignatij nomen publicè infectaretur, & laceraret: & ea nostris per se, & suos coram obijceret, quæ honestè audire nō possent. Famosos præterea libellos confecit, & vulgo iactavit, quibus multa nefaria, & impura, multa impia, & scelerata continebantur: vt nostris vix in publicum prodire, vix cum hominibus de ipsorum salute agere liceret: ita aut conuicijs ab improbissimo quoque, aut male dictis excipiebatur. Neq; imperitorum modo peruaserat animos hæc infamia, sed virorum etiam principum, & ipsius Pontificis Maximi aures oppleuerat. Cui quidem infamiae vt obuiam iter Ignatius, eamque patientia & dissimulatione gliscentem diutius corroborari non sineret, à summo Pontifice impetrauit, vt res tota optimis, integerrimisque iudicibus mandaretur, & no

& nominatim de his criminationibus
 quæ ab illo maledicè ef-
 sent in nostros iactatæ. Commissa res
 est Francisco Michaëlio almæ vrbis
 Governatori, & Philippo Archinto
 eiusdem vrbis Vicario. Illi diligentif-
 simè inquirunt, ac perscrutantur o-
 mnia: denique sententiam anno Do-
 mini 1546. ad 3. Iduum Augusti pro-
 nuntiant: nostros non solum infam-
 iam liberant, sed laudibus etiam or-
 nant: calumniator illi silentium indi-
 cunt: pœnis propositis, eius petulanti-
 am coercent: in hominem grauius nõ
 animaduertunt: & quidem Ignatio i-
 pso deprecatore. Ille tamen Ignatij,
 nostriq̃ue nominis olim exagitor,
 vbi cæcus ille insani amoris ardor re-
 frigit, & morbus curatus est, palino-
 diam cecinit: medicum amare coepit
 quem oderat, & beneficijs eos affice-
 re, quos contumelijs affecerat, tam of-
 ficiose ac prolixè, vt præteritam culpã
 præsentis benevolentia redemisse vi-
 deatur. Non minor, atque haud scio
 an sæuior procella, ex Catechumenor-
 um exstructa domo, in Ignatium no-
 stros: que commota est. Illam libido
 peperit, hanc ambitio, quæ præceps æ-
 que, ac demēs est. Nam Sacerdos qui-
 dam

N

dam

dam illius loci curam gerens. quòd si
 bi aduersarium existimaret Ignatium
 vel in illa certè cura administranda, e-
 ius consilia videret suis præferri, inui-
 dig stimulis incitatus ita exarsit, vt fal-
 sis illum odiosisque criminationibus
 in inuidiã vocare, nostroq; infamia-
 labe aspergere conaretur. Nam & hæ-
 resis calumniam, & auditatum cõfes-
 sionum sacratissima iura violata, & a-
 lia, quæ honeste dici non possunt, nõ
 est verecundatus obijcere: & Ignatium
 ipsum viuum flammis cremandum ia-
 ctare. Sed quia diuini amoris ille flam-
 mis ardebat, languentem hunc miseri
 hominis impetum, & debilitatum, ne
 repellendum quidem putauit: sed in
 silentio, & spe pro illo Deum precari
 constituit, qui quidem seruis suis tacè-
 tibus, pro ipsis pugnare solet. Quare
 hanc iniuriam esse inultam non est
 passus: à Iudicib. enim damnatus est,
 & à diuinis perpetuo suspensus, bene-
 ficijque omnibus priuatus & officijs,
 carceri in perpetuum addictus, pro-
 pter crimina: quæ artificio quodam si-
 mulationis aliquam diu testata,
 dies tandem pa-
 refecit.

IGN

IGNATIUS SOCIETATEM

fœminarum cura liberat.

CAPVT XIV.

Eodem fermè tempore, tētata Societas alia ratione est. Nā fœminæ nonnullæ pietatis retinendæ studio, & perfectionis desiderio flagrantes, à Summo Pontifice impetrarunt, sibi vt liceret sub obedientia nostræ Societatis viuere, & votis se Religionis obligare, idque deinceps fecerunt. In harum numero erat Isabella Rosela, quæ cum esset matrona honestissima, & optimè de Ignatio merita, eius visendi desiderio ex Hispania vsque Romam venerat: & cæteris rebus pro nihilo habitis, illius prudentiæ se regendam tradere omninò decreuerat. Cuius animo Ignatius, vehemèter alioquin gratificari cupiens, non potuit tamen hac in re non omni ratione resistere: cum perspiceret, pium quidè esse illius desiderium, sed nobis perincommodum, & valde ab instituto Societatis alienum. Quam eius sententiam, à certa ratione profectam, ipsa deinde experientia comprobauit. Mirum enim est, trium mulierularum gubernatio, quantum illi molestiæ, & occupationis, paucis diebus attulerit.

N 2

Ergo

Ergo Pontificem Maximum docet, quanto ea res impedimento Societati sit futura: orat, obsecratq; Pontificem, vt se præfenti molestia, Societate metu perpetuo liberet: neque permittat nostros homines, alijs in reb. magnis, vtilib. necessarijs occupatos, hac mulierum cura minus necessaria implicari. Quod vtique Pontifex, rationes Ignatij probans, Societati dedit: literasque Apostolicas scribi iussit, quibus nostri in perpetuum ab onere Monialium eximuntur, & quarumcunque mulierum cura sub obedientia nostrorum in communi, vel alijs viuere volentium, anno 1547. 13. Kalendar. Iunij. Quo non contentus Ignatius, vt locum hunc maximè periculosum communiret, omnesq; aditus obstrueret, illud etiam anno 1549. ab eodem Paulo III. impetrauit, ne curam Monialium, seu Religiosarum quarumlibet personarum recipere teneamur, per literas Apostolicas impetratas, vel in posterum impetrandas: nisi de indulto illo, & ordine nostro, expressam facientes mentionem. Totidem enim verba Pōtificij diplomatis sunt. Sapienterq; etiā in Cōstitutionibus Societatem ab ea fœminarū cura reme
ui

uit Ignatius, honesta illa quidem, sed nostris occupationibus aduersa, minusque ab alijs deserta. Ut verò se ab hoc onere suauius eximeret, ad Isabellam Rosselam, cui multis eius beneficijs deuinctus erat Ignatius, epistolam scripsit Hispanicè, quam totidem verbis referam:

Venerabili (inquit) D. Isabellæ Rosselæ, matri ac sorori in Christo Domino nostro. Cum verè atque ex animo cupiam studio tuo ad maiorem Dei gloriam obsequi, teque in obedientia mea permanentem ad salutem animæ tuæ perfectionemque dirigere quæ tamen ratione id faciam haud equidem inuenio. Nam & vires me deficiunt continuus morbis affectum, & tempus, multis magnisque occupationibus districtum atque implicatum, quas reijcere aut prætermittere, cum mei officij proprie sint, haud sanè possum, citra meæ salutis dispendium, eiusque seruitutis, quam Christo Domino, eiusque Vicario debeo. Illa præterea ratio exstimulat conscientiam meam ac vehementer vrget, quòd video, & verè atque ex animo coram Domino iudico, peculiarem hanc fæminarum curam ac præcipuam, qua votis nuncupatis sub obedientia nostrorum viuant, huic

N 3   minime

minime Societati nullo modo conuenire
 Quod, & causas quamobrem ita sentio, Be-
 tissimo Romano Pontifici, aliquot ante men-
 sibus explicauit Quocirca, ad maiorem Dei
 gloriam fore iudico (quando mihi per obe-
 dientiam licet) hanc prouinciam deponere,
 quam eiusdem obedientie praecepto suscepe-
 ram. Te igitur non pro spiritali filia sub o-
 bedientia mea uiuentem deinceps habebo,
 sed tanquam bonam piamque matrem, qua-
 lem te mihi semper praestitisti, omni officio
 ac pietate colam, ad maiorem Dei ac Domi-
 ni nostri gloriam. Quam unam intuens at-
 que spectans, & sempiternae eius bonitatis
 laudem & cultum uberiores tantummodò
 antè oculos propositum habens, quantum pos-
 sum & debeo, hanc curam depono (salua sem-
 per obedientia) teque committo ac prorsus re-
 linquo prudentissimo iudicio, obedientie, ac
 voluntati Sanctissimi D N. Papae, orans inte-
 rim Dominum, ut anima tua in ipso Deo to-
 tius consolationis, & uerae pacis autore, pa-
 cem habeat, & diuinae dulcedinis abundan-
 tia ad maiorem eius gloriam perfruatur Ro-
 mae Kalend. Octobr. 1546 Hæc ille. Qui et-
 iam Ferrariæ, ut nostri curam sacrarum loco-
 rum eius monasterij, quod mater Du-
 cis fundauerat, ad tempus susciperent,
 ipsi Duci obnixè postulanti negauit
 Et Pinciae quendam ex nostris, qui la-
 crymi

crimis foeminarum penè coactus, & obedientia victus, per similem curam acceperat, ubi retinuit Ignatius, deponere iussit.

NE AD ECCLESIASTICOS

honores aditus nostris hominibus pateat,

Ignatius summa vi apud

Pontificem niti-
tur.

CAPVT XV.

Ils sedatis tempestatibus, alia gravissima in Societatem comota est: cò periculosior, quò occultior, & blandior, & minus vulgo formidabilis. Nam Ferdinandus Romanorum Rex, ut hæreticorù pestem magis quotidie suas in provincias influentem reprimeret, probatissimos quosque viros atq; doctissimos conquirebat, quibus Pastores Ecclesijs destitutis præporentur. Ex quo Magistro Claudio Iaio, de cuius integritate, atque doctrina magnam habebat opinionem, Tergestinae Ecclesiae Episcopatum detulit. Quem eum ille constanter repudiasset, ad Summum Pontificem de illius statu Ecclesiae, & impendente (nisi celeriter obliteretur) à lupis irruentibus.

N 4

tibus.

tibus vastitate, diligentissime scripsit & simul addidit, voluisse quidem se Claudium Iaium pastorem ei Ecclesiae praeficere, propter hominis insignem probitatem, cum pari eruditione coniunctam, verum illum obstinato animo recusasse. Petijtque à Pontifice summa cōtentione, vt Claudium pro imperio cogeret Episcopatum suscipere, cui ipse persuadere sua auctoritate non potuisset. Regis voluntatem complexus est Pontifex, Claudiumq; Summo S. R. E. Cardinalium consensu, Episcopum creare constituit. Id vbi cognouit Ignatius, confestim omnes nervos intendere decreuit, quo minus id fieret. Itaque alijs rebus frustra tentatis, ipsum Pontificem Maximum fidēter alloquitur: quamobrem Claudium, Episcopum fieri non expediat, rationes multas exponit: supplex rogat Pontificem, & obtestatur, vt qui omnium Pastor est, omnibus consulat, & aliorum vulnera, sine aliorum vulneribus curare studeat. Vereri se ait, ne conatus Societatis, & labores vsque ad id tempus per Christi misericordiam eius Ecclesiae haud infructuosi, ad nihilum recidant: & radicibus paupertatis atque abiectio-
bus

bus nitebantur, exarescentibus, inu-
tiles atque inanes fiant. Magnam im-
pendere ruinam ipsi Societati, magnū
esse periculū, ne, quod charitas & hu-
militas coagmentarunt, cupiditas am-
bitioq; dissoluant: & nōnulli, qui no-
men suum in Societate Christo dede-
runt, vt rerum humanarum vinculis
expediti, paupertatis, sui que contem-
ptus quasi gradibus quibusdam, faci-
lius ad cælum ascenderent, pedem re-
ferant, & ab incepto desistant. Contra
multi, honorum quos in alijs cernant
specie delusi, spe que adipiscendi simi-
les dignitates commoti, cupiant ani-
mum ad Societatem adiungere: qui-
bus nimirum, non contemptus vani-
tatis, sed vanitas ipsa suadeat ingres-
sum. Timendum præterea esse, ne hic
Episcopatus non vno Claudio Iaiō,
sed multis Societatem priuet, eiusque
statum labefactet, atq; conuellat: Secu-
turos enim alios, & facturos exemplo,
quod sine exemplo non fecissent. Ne-
que iccirco (inquit) hæc disputo, vt aut
honores ipsos improbem, aut religio-
sos permultos, qui honoribus pie, san-
cteque & magna cum Ecclesiæ utilita-
te funguntur: Sed illud contendo, Pa-
ter Beatissime, aliam esse cæterarum
N 5 religio-

religionum conditionem, ac nostræ.
 Illas diuturnitate iam, longoque usu
 corroboratas, cuiuslibet oneri ferendo
 esse: nostram nascentem adhuc, & in-
 firmam, grauiori pondere oppressum
 iri. Illas in militantis Ecclesiæ exerci-
 tu, quasi statarias cohortes, & certos
 ordines ducere, & proprio loco, stabi-
 liquè posse consistere: nostros homi-
 nes quasi velites, ad subita belli mini-
 steria promptos, huc, illucque discur-
 rere: atque ob id ipsum, ab omni ciui-
 modi munere vacuos, liberosque esse
 oportere. Quis enim dubitat, quin, si
 non tam ipsius Societatis vtilitatem,
 quæ tamen ab Ecclesiæ vtilitate seiun-
 cta non est, sed aliorum salutem specta-
 re velim^{us}, vberiores perceptura sit fru-
 ctus Christi Ecclesia, ex nostris non E-
 piscopis, quam Episcopis? Nam qui E-
 piscopus est, etsi maiorem autorita-
 tem habet ac potestatem, certis tamen
 locorum finibus continetur, & suis est
 tantum pascendis ouibus addictus.
 Fieri autem potest, ac sæpè fit, ut à
 suis non recipiatur: neque tamen a-
 liò se transferre, neque alias oues cu-
 rare possit. Si verò liber sit, & nulla
 certa administratione impeditus, il-
 lum in vna ciuitate cum persequetur,
 fugiet.

fugiet

fugiet in aliam: & mundi vniuersi incolæ, omnibus se Episcopis ministrum, omnibus populis præbebit seruum. Adde Societatis existimationem, & famam, quæ in hac causa agitur. Nam vt alios permoueas, & ad virtutem impellas, permagni refert, quæ opinioem, quibus persuadere velis, de te habeant: vt exploratum illis nimirum sit, te non ipsorum bona, sed ipsos quærere: non opes, non honores, non titulos concupiscere: sed Christi duntaxat gloriam, & ipsorum salutem omni studio & labore conquirere. Quod homines ægrè adduci poterunt de nobis vt credant, si ipsis nostræ Societatis, ac fervoris initijs, dignitatis insignibus nos videant ornatos. Neq; verò id adscribent obedientiæ, & charitati, sed ambitioni potius, & cupiditati: deponentq; opinionem eam, quam de nobis conceptam habent, quæque in primis ad proximorum salutem, Christi operarijs est necessaria. Ea autem iactura tanta est, vt vnius Episcopatus fructu compensari nõ possit. Ijs rationibus, alijsque permultis Pontificem Ignatius permouere conatus est, vt Claudium priuatum viuere sineret. A quo tamen illud tantum in præsentia

obtinuit, res vt Deo amplius commē-
 daretur, se attentius deliberaturum. I-
 gnatius igitur, & sacrificia omniū Pa-
 trum qui Romæ tum erant Deo quoti-
 die offerri iussit: & assiduas fratrum
 preces, vt imminens discrimen à So-
 cietate depelleret: & ipse lacrymis, o-
 rationibusque se penitus dedit: & huc,
 illuc, dies, noctesque cursans, Cardina-
 lium omnium penè domos obiuit,
 eosq; docuit, quantum inesset in hac
 re periculi. Itaq; tantum preces eius &
 lacrymæ apud Deum valuerunt, tantū
 apud homines prudens sollicitudo po-
 tuit, & industria, vt res quæ certa om-
 nino & constituta videbatur, lon-
 gius proferretur, dareturque ipsi tem-
 pus scribendi ad Regem Ferdinandū.
 Qui rationibus Ignatij edoctus, cum
 sine magno Societatis incommodo,
 quod volebat, fieri non posse animad-
 uerteret, vt erat optimus ac religiosis-
 simus Princeps, nostrique amantissim-
 us, passus non est, nostro nos ma-
 lo, alijs bono esse. Quamobrem Ora-
 tori suo mandat ea causa vti desistat:
 atq; hunc in modum periculum tunc
 euasimus. Deinceps etiā cum Episco-
 patus & Cardinalatus nostris homini-
 bus deferrētur, sēper resistit Ignatius,
 & e-

& omnibus viribus contrà pugnavit. Nam anno salutis nostræ 1551. Iulius III. Pont. Max. Caroli Cæsaris rogatu, Franciscum Borgiam (qui Christi pauperiorem sæculi diuitijs præferens, nostram religionem nuper fuerat ingressus) in S. R. E. Cardinalium Senatū statuit cooptare. Quod ubi pro certo Ignatius audiuit, incertus ipse de Domini voluntate, animi dubius & anxius, rem totam explorare, ac precibus peruestigare constituit. Mandat igitur, omnia omnium domesticorum sacrificia, precesque in eum finem triduo ipso referri. Ipse verò cæteris curis abdicatis, in cubiculum se abdit, in hæc unam rem summa animi contentione incumbit, habenas pijs lacrymis laxat, & in censis desiderijs, atque inflammatis affectib⁹, diu noctuq; Deum suppliciter orat, obsecratque, ut voluntatis suæ, ipsi lumen ostendat, quo illustratus vel de hoc negotio nihil laboraret, vel certè quantum in se est, det operam ne transigatur. Primo igitur die, ita dubius fuit atque anceps, ut neutram in partem potius propenderet: proximo, eam in partem inclinavit, ut rem quo ad eius fieri posset, impediret. Tertio verò tanta luce diuinitus comple-

tus est, vt clarissimè atque manifestissimè intelligeret, ex Dei volūate, nihil sibi pratermittendum esse, vt rem totam disturbaret, atq; excluderet. Quod & fecit, & Pontifici Iulio persuasit, vt amplissimam illam Cardinalatus dignitatem Francisco quidē volenti offerret, sed vim recusanti non afferret. Sic enim futurum, vt Carolo Imperatori honesta petenti satis faceret, & tamen Franciscum in suscepto proposito perseuerantem non perturbaret, atque affligeret. Dixitque mihi ipsemet Ignatius, tanto se fuisse tunc caelesti splendore perfusum, tanta firmitate roboratum, vt nullius potentia abduci potuisset, ab illo, rem deliberatam, & iam propemodum confectam, disijcendi consilio. Anno item 1553. Ferdinandus Romanorum Rex, Petrum Canisium virum modestiæ atque sapientiæ laude in nostra Societate præstantem, ac remque fidei Catholicæ aduersus hæreticos defensorē, optauit creari Episcopum Viennensem. Videbat enim, cum in ipsa ciuitate Viennatum per vniuersam Austriam hæresion pestem impunè grassari: & Pastore sanctissimo atque vigilante opus esse, qui à Christi grege luporum passim sequen-

uicn.

uentium rabiem arceret. Cùm igitur à Pontifice Iulio III. hoc Rex Ferdinandus summis præcibus cõtenderet, Pontifex rem totam ad Ignatium reiecit, vt si ille probaret quod Rex petebat, id ipse concederet. Negauit Ignatius id ex vsu atque commodo Societatis fieri posse. Adhibitæ sunt omnes machinæ ad expugnandũ illiº animum, sed frustra: mansit enim semper in sententia, nec se ab illa vllis rationibus deduci passus est. Denique anno 1555. Octobris mense ineunte, grauissimis autoribus intellexit Ignatius, Paulum III. Pont. Max. statutum habere atque deliberatum, Iacobum Lainem ad purpuratorum patrum numerum omnino aggregare. Qua de re cùm sermonem haberemus, dixit tũc Ignatius mihi, Nisi Deus obset, & suo consilio & paterna prouidentia re impediatur, breui Iacobus erit Cardinalis. Sed si hoc quidem fiat, ita certè fiet, vt omnes intelligat, quàm grauatur atque repugnanter Societas nostra eiusmodi honores atque dignitates accipiat. Exemplum autem Ignatij omnes qui illum postea consequuti sunt Præpositi Generales diligenter imitati sunt. dederuntque operam, ne qua ad

ambitionem fenestra Societati aperi-
retur. Quin etiam illud impetrauit à
Summo Pontifice & in Constitutioni-
bus suis diligenter cauit Ignatius, ne
cui dignitatem vllam extra Societate
liceat admittere, sine Præpositi Gene-
ralis facultate. Quam ille quidem nun-
quam dabit, nisi Summi Pontificis o-
bedientiæ iure compulsus: eiusque rei
professi nostri voto quodam peculiari
se obstringunt. Et quoniam ad confer-
uandam Societatem res qua de agi-
mus, magni ponderis est, & nonnulli
fortasse in ea erunt sententia, vt existi-
ment gratius Deo futuram, & sanctæ
eius Ecclesiæ fructuosius, si Societas
nostra (vbi confirmata fuerit ac robu-
sta) Episcopatus aut dignitates admit-
tat, quàm si in sancta humilitate (vt ha-
ctenus fecit) & humili paupertate vi-
uat: addam etiam alia, quæ ad vebrio-
rem huiusce rei explicationem perti-
nent. Marcellus Cernius S.R.E. Car-
dinalis, titulo sanctæ Crucis, is qui po-
stea Pontifex Maximus creatus, Mar-
cellus n. appellatus, breui bonis om-
nibus lugentibus Ecclesiæ Christi ere-
ptus est. Is inquam vir vitæ grauitate,
eximiaque prudentia excellens, haci-
psa de re cum D. Olauio (de quo in hoc
libel.

libello mentionem fecimus) aliquan-
do agens disputansque, num commo-
dè faceret Societas nostra, atque è re-
publica Christiana, Ecclesiasticas di-
gnitates atque Episcopatus reiiciens,
multas in contrariam partem ratio-
nes afferebat. Sentiebat enim Cardi-
nalis Societatem nostram, si sanctos
Episcopos Ecclesiæ Dei suppedicaret,
tanto vtiliorem rem facturam, quàm
nunc facit, dum egregios cōfessarios,
concionatores, ac doctores illi submi-
nistrat: quanto Episcopus simplici Sa-
cerdoti potestate atque autoritate præ-
stat, & antecellit. Cum autem Olavius
Cardinalis rationes refelleret, ac veris-
simè doceret, nulla re Societatem no-
stram Sanctæ Ecclesiæ tam posse pro-
desse, quàm si in incorrupta sui institu-
ti integritate atque abiectioe se quã-
diutissimè conseruet (sic enim diutur-
ni⁹ securi⁹ atq; efficacius suã operã illi
nauare poterit) Cardinalis nihilomi-
nus tamen in sua sententia persisteret,
subiecit Olavius: Non rationibus tan-
tùm Illustrissime Domine tecum agã,
sed etiam autoritate. Magister quippe
Societatis nostræ ac parens Ignatius,
vtilius hoc iudicat, & maximè probat,
nec solū nostra referre putat, sed mul-
to e-

to etiam magis Ecclesiae Dei. Tunc Cardinalis, Nunc cedo, inquit, Olavi, & man^o do: Plus enim apud me, in hac quidem causa, monenti habet Ignatij autoritas, quā omnes rationes, idque ipsa ratio manifestè docet. Probabile enim est, Ignatium, qui Societatem vestram tam opportuno tempore, & Dei Ecclesiae necessario diuinitus instituit, felicissimè propagauit, prudentissimè hæctenus gubernauit, eius qui illum vnum ad tam eximium opus elegit, voluntatē Dei potius habere competentam, quā nos qui sapè hallucinamur, & media in luce non videmus. Quis eam, qui Ignatium ad fundandam religionem vestram, amplificandam, atque administrandam, tanta à Domino gratia atque Spiritu donatum videat, non etiam intelligat, illum ipsum caelesti lumine collustratum, certissimam rationem accepisse, in qua nimirum Deus velit, ut se ad eius obsequium Societas vestra exerceat, & perpetuò conseruet. Quapropter vestris quidem potissimum in rebus, vnus Ignatius omnium mihi rationum instar est. Ipse verò Ignatius, quo tempore primum urbem ingressus est, Aguilaris Marchionem

Orat

Oratorem tunc Caroli Cæsaris apud Rom Pont. tum officij gratia conuenit, tum vt sui instituti rationem redderet. Cum autem mutuo colloquerentur, significauit in sermone Marchio atque innuit, Ignatium multis in suspicionem occultæ ambitionis venisse: quasi splendida sanctitatis specie, tenebras oculis intuentium offunderet, & ad honores insidiosè obreperet, capraretque paupertatis simulatæ atque humilitatis quasi esca, aliquam dignitatem. Tum Ignatius nihil omnino verbo respondit, sed factò. Confessus, eadem vultus grauitate, caput aperit, signo crucis se munit, se nullam extra Societatem dignitatem, ne oblatam quidem admissurum, voto se obstringit, nisi à Christi Vicario ita compellatur, vt tergiuersari, repudiareque illam sibi citra peccatum non liceat. Atque hoc factò expurgauit tunc suspicionem atq; dimouit. Alias item hoc idem coram Cardinali quodam eadē suspitione laborante fecit: vt falsitatis aditus omnes obstrueret, & tam certo grauique testimonio, eorum hominum, qui ex se alios fermè metiuntur, fallacis suspitionis calumniam depelleret.

V. ARIA

CAPVT XVI.

His Societas difficultatib. opera Ignatij, & laborib. expedita, feliciter in dies procedebat, & numero & fructu, & nouis semper collegijs augebatur. Nam præter Collegiũ Barcinonense, quod à pijs quibusdam uiris propter D. Araoz, aliquandiu in ea vrbe commorãtem, fuit inchoatũ: præter Bononiense: quod anno 1546. initium accepit: Cæsaraugustam nostri anno 1547. accersiti sunt à primarijs quibusdam uiris, in primisque à Ioanne Gõzales, Regni Aragoniæ Cõseruatore. Illi verò, quæ pietatis opera Societas suo ex instituto administrare solet, in ijs se exercere, & ciuitatem opibus, nobilitate, & autoritate præstantem, ad omnem virtutem commouere instituerunt, multaque vt suo loco dicam, passi sunt. Quamobrem Ignatius, vt crescentem suam familiam cõmunicata cum alijs cura melius gubernaret, & Societatem in ordinem certũ paulatim redigeret, Collegia in Hispania partiri, Prouinciasque designare cõstituit: & magistrum Simonem, quem

quem à principio nostris omnibus in Lusitania præfecerat, eo in Regno Prouincialem Præpositum esse voluit: in reliqua Hispania D. Antoniũ Araoz. Qua in Prouincia, hoc ipso penè tempore, Collegium Salmanticæ est inchoatum, quod tenue quidem principium habuit (vt reliqua ferè) sed progressus felices, Nam Franciscus Mendoza, Episcopus tunc Corientis, ac S. R. E. Cardinalis, Ignatij vita, & nostrorum hominum fructu commotus, in Academia illa Collegium nobis ædificare constituit: quod etsi varijs occupationibus impeditus distulit primum, deinde etiam morte interceptus non perfecit, eius tamen voluntatem tunc complexus Ignatius, D. Michaëlẽ Torrensem, paulò antè in Hispaniam missum, cum duobus socijs Salmanticam anno 1548. ire iussit. Vbi in perangusta domo, eaque conductâ habitare primum cœpit, & ciuium atque scholasticorum iuuenum animos, ad pietatem tum factis, tum verbis excitare. Tam multa autem à principio, ea in ciuitate de nobis iactata, per viros etiam doctrina, ac religionis professione insignes, publicè ac priuatim, in sermonibus, & in concionibus disseminata

nata

nata sunt, ut nostrum nomen suspectum
 vulgo esset, & inuisum: & non modo
 infirmi homines, qui aliorum fere opi-
 nione ducuntur, sed viri etiam, vel
 nobilitate, vel literis, & rerum usu, atque
 autoritate praestantes, à nostrorum ho-
 minum consuetudine abhorrent, &
 perspicua etiam, atque honesta in su-
 spicionem vocarent. Sed eorum, qui
 eo tempore aduersari nobis sunt, dux
 omnium fuit & princeps, vir quidam
 tum religionis professione, tum sapi-
 entiae laude clausus, Episcopatusque
 depositi admiratione venerabilis. Qui
 ut se canem acrem, ac vigilantem Do-
 minico praerberet gregi, ad latrare eos
 coepit, quos lupos arbitrabatur, no-
 strumque institutum grauius infe-
 ctari: cuius autoritatem multi, ac iu-
 dicium sequebantur. Verum, procedē-
 te tempore, emerfit veritas, omnisque
 falsus rumor celeriter (ut solet) defluxit,
 & nostrorum patrum vita, atque ope-
 ribus, & Francisci Stradae maxime
 concionibus, oblequendi omnis licen-
 tia compressa est. Atque ita exagitatio
 ne illa, Societatis cognitio creuit, ut
 nostri, qui intacti si fuissent, & quieti,
 diu fortè in tenebris latuissent, exa-
 gitati, in cognitionem hominum
 breui

breui venerint, & magnopere ciuitatem illam commouerint. Nam præter eos, qui nostrorum opera & consilio sacrarum Religionum instituta, in nobilissima Academia secuti sunt (quorum magnus est numerus) huic Collegio potissimum, & Complutensi, propagationem nostræ Societatis in Hispania, acceptam ferre debemus.

MAGISTRI GENERALIS ORDINIS Prædicatorum de Societate publicum testimonium.

CAPVT XVII.

Sed illud minimè prætereundum videtur, quod occasione huius Collegij factum est. Nam cum vir grauissimus, atque doctissimus Franciscus Romæus, Ordinis Prædicatorum Magister Generalis, ex sua familia in Ecclesia Christi sanctitate, doctrina, numero, fructuq; clarissima, esse aliquot intellexisset, qui Salmanticæ nostri instituti ignoratione homines publicè hortarentur, vt suspectam haberent nouitatem, ac nostros vitarent, eos vt errore liberaret, omnesq; qui ad eius obedientiam pertinebant, cautiore redderet; patètes literas Ignatio dedit, qui

quibus, si opus esset, vteretur: in quibus
& Societatem præclare sua autoritate
commendat, & suis, vt eam comple-
ctantur, nostrosque commilitonum
loco habeant, grauiissime præcipit. Qua-
rum literarum exemplum, vt magis pa-
teat, quantum optimi viri memoriae
debeamus, & sanctissimæ eius religio-
ni, idque persolvere studeamus, hoc
loco duximus adscribendum.

Vniversis in Christo venerabilibus
Patribus, & fratribus Ordinis Præ-
dicatorum, vbiq; terrarum consti-
tutis Frater Franciscus Romæus à Castillo-
ne, sacre Theologiæ professor, ac totius dicti
Ordinis humilis Generalis Magister, & ser-
uum salutem, & Spiritus sancti consolationem.
Pateat vobis, qualiter hoc calamitoso tempo-
re, quo religio Christiana Hæreticorum telis
impetitur, malorumque Christianorum per-
uersis moribus labefactatur, nouus ordo Pres-
byterorum regularium sub titulo nominis
IESV de vrbe, quasi præsidaria manus, Dei
benignitate submissus est: quem ob ingenies
fructus, quos lectionibus, & concionibus pu-
blicis, priuatorum adhortationibus, confes-
sionum audientia, cæterisque sacris exercitijs,
ac sanctorum morum exemplis in Ecclesiâ
facit, Sanctissimus in Christo Pater, & Do-
minus

minus noster Paulus Papa III. approba-
uit, & confirmavit. Quod ideo vobis signi-
ficatum volumus, ne huius instituti ro-
tate seductus quispiam vestrum, commi-
liones suos ad eundem scopum tendentes,
& à Deo sibi suppetias missos, per errorem
fortassis oppugnet, eorumque detrahat in-
stituta, quorum fructibus gratulari, & pi-
os actus emulari debuerat. Credimus
quidem vos omnes, utpote caelesti sponso
dilectos, & amicos, varietati, qua
sponsa illius amicitur, non detracturos: sed
eam potius caritate, que congauget veri-
tati, complexuros & exosculaturos. Atta-
men ne officio nostro desimus, omnesque
motus praeveniamus, vobis omnibus, &
singulis praefatis Fratribus praesentium te-
nere mandamus, & autoritate nostri of-
ficii in virtute Spiritus Sancti & Sanctae
obedientiae, ac sub paenis arbitrio nostro
taxandis, precipimus, ne dicto ordini per
Apostolicam Sedem approbato, & confir-
mato, aut eius institutis vlllo modo detra-
here, aut de eo obloqui audeatis, tam in
publicis lectionibus, sermonibus, & con-
gressibus, quam in priuatis vestris collo-
quiis, quin potius eum, Presbyteros eius,
tanquam vestros commilitones, iuuare,
& contra impugnantes praeregere, & tueri
studetis. In quorum fidem, & robur, has
fieri,

O

fieri,

feri, & nostri officij sigillo muniti iussimus Datum Romae decima Decembris anno millesimo quingentesimo quadragesimo octavo.

Frater Franciscus Romæus, Magister Ordinis Prædicatorum, assumptionis nostræ anno III. &c.

Hactenus ille, cui⁹ in Societatem animi propensionem, ac beneuolentiã, decimo septimo post anno, vniuersus diui Francisci Minorum ordo de obseruantia, Ecclesie & ipse lumẽ, ac ornamentũ, insigni charitate imitatus est: cũ in generali conuentu Vallisoleti anno 1565. habito, inter alia præclara decreta, hoc quoque de nobis adiecit:

Preterea, cũ Ordo noster Fratrum Minorum existat, atque in humilitate præcipua & caritate fundatus, usuerint Fratres omnes vbique terrarum dispersi, Religiosos cuiusvis Religionis cum omni humilitate, & humanitate tractare, tum maxime eos, qui de Societate Iesu fuerint, quos diligere & honorare debent, eosque ad actus litterarios, ad Sacrorum nostrorum celebrationem, aliosque

publicos actus, ad quos Religiosi convenire
solent, cum caritate invitare, & suscipere
nec eis quisquam nostrum publicè, vel occid-
è audeat detrahere.

IN VARIAS AFRICAE RE-
giones penetrant nostri.

CAPVT XVIII.

HOc præterea anno millesimo
quingentesimo quadragesimo
octavo, nostri in interioris, atq;
exterioris Africæ oras penetrarunt. Nā
ex Lusitania in Mauritiam ad Chri-
stianos captiuos redimendos, missi
sunt P. Ioannes Nugnetius, is qui Ac-
thiopiæ Patriarcha postea Gog mortu-
us est, & P. Ludouicus Gonzalez à Came-
ra: qui in commisso sibi munere egre-
giam operam posuerunt, magna sua
patientia & vigilantia, nec minori
miserorum hominum salute. Multos
enim labantes in fide confirmarunt:
lapsos reuocarunt: afflictos, ac mœren-
tes consolati sunt: viros, fœminas, pue-
ros, puellas conquisito pretio à crude-
li seruitute redemerunt: suoque officio
diligenter perfuncti, in Lusitaniam re-
uenerunt.

In Congum verò, extremæ occidentalis Aethiopiæ Regnum, quatuor ex nostris nauigarunt. Nam cum Emanuel Lusitaniæ Rex, Christi nomen amplificari cuperet, homines certos, atque ad eam rem idoneos misit, qui Euangelij lumen in maritimas Africae regiones inferrēt. Quod quidem multis in locis factum est: & cælestis doctrinæ semen in Cōgi etiam solo spatium. Illud tamē postea cultorū vel peruersitate, vel inopia exaruit: donec à Ioanne III. Lusitaniæ Rege, Emanuelis pietate atque hæreditate filio, anno 1548. eò nostri missi sunt, vt oppressū illud fidei semen (si quid adhuc superesset) excitarent, & deserta, atque inculta excolerent: quod illi quidem initio feliciter præstiterunt. Rex enim ipse Congi bapuzina suscepit, & pluri alij eius exemplum secuti sunt.

Postea vero cum illorum mores nostri ad fidem exigerent, ipsi autem fidem ad libidinem suam detorquerēt, & barbarus Rex vitam Christiano homine indignam, non solum ipse profiteretur, sed alios eodem etiam exemplo inuitaret, vel imperio cogeret, nostri ne porcis margaritas proijcerent, à quibus disrumperentur,

po

post cognitionem retrorsum conuersis, ab eo, quod illis traditum erat, sancto mādato, posteriora priorib. deteriora fierēt, aliō se transtulerūt, Multi enim, vt ait Paulus, bonam conscientiam repellentes, circa fidem naufragae unt. Nec meliorem sanē exitum habuit nostrorum in Angolam profectio. Nā cum Angolæ Rex in magno se Christianæ fidei desiderio esse ostēdisset, eius precibus adductus Rex Lusitanæ, aliquot ad illum ex nostris mittendos curauit: quibus Oratorem suum cum magnis ad ipsum Regem muneribus adiunxit, quō benigniūs reciperentur. Qui sanē vt à barbaro Rege suscepti quidem primo humaniter sunt: postea verō missis à Rege Lusitano muneribus, pecuniaque consumpta, in carcerem coniecti: vbi cum Regio Legato, magno suæ patientiæ fructu, multos annos asseruati sūt. Itaque quamuis nostri ex hac missione homines illos barbaros ad humanitatem, & Christianam mansuetudinem non traduxerint, patientiæ tamen & fortitudinis suæ fructum vel maximum perceperunt: & pro Christo aduersa multa patiēdo, moriēdi- que desiderio merita sua cumularunt.

1. Tim. 1.

SICILIA SOCIETATEM COM-
plectitur.

CAPVT XIX.

Eodem etiam tempore Sicilia in-
sula Societatem nostram ample-
xa est, in quam Iacobus Lhostius
Flander, vir singularis modestiæ, ac do-
ctrinæ, nostrum nomen primus inue-
xit. Hic Agrigentum vt mitteretur, Ro-
dolphus Pius Carpensis S. R. E. Cardi-
nalis, nostræque Societatis Protector,
atque Agrigētinus Episcopus ab Igna-
tio impetrauit. Subsecutus illum est
Hieronymus Domenecus, quem An-
no 1547. Ioannes Vega Sicilien-
sis Regni Prorex, ex vrbe ab eodem
Ignatio secum adduxit, vt eius opera,
& consilio in piarum rerum admini-
stratione vteretur: quod quidem lar-
gè, prolixèque admodum fecit. Nā pa-
rum fore arbitratus, oppida mœnibus
ac præsidio cingere, itinera sublatis la-
trocinijs aperire, securitatem in illo re-
gno, ac fidem constituere: quos guber-
nabat, eorum animos virtute, ac pieta-
te impleri voluit, & à diuini nominis
propagatione auspiciari: vt superiora in
la hoc

In hoc stabili fundamento constituta,
 splendidiora multo essent, atque fir-
 miora. Et quoniam Romae magnam
 habuerat cum Ignatio consuetudinem,
 & nostrorum mores perspexerat, at-
 que institutum, eam ad rem illos
 delegit, quos suo proposito congruen-
 tes, sibiq; vsui fore arbitrabatur. Atq;
 ut fructus esset diuturnior, Messanen-
 sem Magistratum sua autoritate per-
 mouit, nostros ut ex peteret, atque ac-
 certeret, & fundato Collegio in do-
 micilio certo apud se collocaret. Illa
 vero ciuitas, & nobilis, & opulenta, &
 sacrarum religionū in primis cultus,
 grauissimi, atque sapientissimi Princi-
 pis iudiciū secuta, diligere eos coepit,
 quos nondum viderat, cupere quos il-
 lus testimonio vtilis sibi futuros spe-
 rabat. Itaque anno 1548. Summi Pontificis
 imperio, & Ignatij voluntate, ad quos
 & Prorex Vega, de hac ipsa re, & Messa-
 nensis ciuitas scripserat, profecti sunt
 Messanam Magister Hieronymus Na-
 ralis Hispanus, Andreas Frusius Gal-
 lus, Petrus Canisius Germanus, Bene-
 dictus Palmius Italus, alijque nonnul-
 li ex varijs item nationib⁹ mixti, ut no-
 uum Collegium constituerēt, & opti-
 marum artium ludum aperirēt. Quod

in oportuno ciuitatis loco, æde D. Nicolai, domo, Magistratus benignitate commodè instructa, feliciter sanè profecerunt. Auctus postea nostrorum numerus est, primaque in Societate probatiouis domus Messanæ instituta.

Sed & Panormitana ciuitas, eiusdem Vegæ consilio, atque autoritate, & Messanensis Collegij fructu incitata, cum sua amplitudine, soli fertilitate, hominum splendore, ac frequentia, reliquas Siciliae Vibes vincat, passa non est se in pietatis studio ab vlla superari. Quamobrem à Paulo III. Pōt. Max. & ab Ignatio per literas petit ut ad suam iuuentutem literis ac moribus instituendam, & ciuium animos pietate imbuendos, ex nostris aliquos eò mittant. Ignatius ergo anno 1549. duodecim Panormum misit, è quibus erant. Nicolas Lanoius Flander, Paulus Achilles Italus, & alij lecti viri, itidem diuersarum nationum. Eis mandat, ut cum Iacobo Lainæ (qui in ea Prouincia ipsius Ignatij gerebat vices, & Alexandri Farnesij Cardinalis & Archiepiscopi Mōtis Regalis rogatu, in eius diocesi, ad cōponēdas inueteratas quorūdā Ecclesiasticorum

eorum discordias, visitatoris munere
fungebatur,) & cum Hieronymo Do-
meneco sese coniungant, & Panormi-
tani Collegij fundamenta ponant:
quod & factum est magno hominum
concurſu, magna ciuium beneuolen-
tia. Porro hæc duo Collegia, Mamerti-
num, ac Panormitanum, annuis, cer-
tisque fructibus Caroli Quinti Impe-
ratoris benignitate, & ipſarum ciuita-
tū liberalitate ſūdata ſunt. Reliqua præ-
terea quæ in Sicilia habemus collegia,
ab his duobus exordium ac progres-
ſum acceperunt. Sed ille maximus,
atque vberimus fructus eſt, qui ex ijs
duobus Collegijs in vniuerſum Sici-
liæ Regnum peruenit, quod Ioannes
Vega multa eorum Patrum, qui in hi-
ſce Collegijs verſabātur, vel conſilio,
vel miniſterio inſtituit, multa perfe-
cit, quæ ad veræ pietatis cultum au-
gendum, ac hominum ſalutem perti-
nebant. Eodem anno 1549. Vene-
tias noſtri aſciti, & ab Andrea Lippo-
mano, qui Patauinum Collegium
fundauerat, in certis ſedibus collocati
ſunt.

Tyburtinum etiam Collegium ortū
hoc tēpore habuit à noſtris eò profe-
ctis, vt ipſam ciuitatem pacarent, &
cum

eam alia vicina ciuitate grauer diffi-
dentem reconciliarent.

In Germania præterea cœperunt no-
stri maiori cū utilitate versari. Nā Gu-
lielmus Baurariæ Dux clarissimus, aui-
tæque, & Catholicæ religionis in Ger-
mania præsidium, & ornamentum, no-
stros accersit, ut Ingolstadt i sacras li-
teras profiterentur. Missique ad Ducem
sunt ab Ignatio Alfonso Salmeron,
Petrus Canisius, Claudius Iaius, qui
in illa Academia aliquot annis antea
docuerat, & magna fuerat cum laude
versatus. Hos Patres Gulielmus Dux
peramanter complexus est, ac supre-
mo suo Cancellario Leonardo Ekio
viro nostri cupidissimo studio è com-
mendauit. Itaque Alfonso Diu Pau-
li Epistolas, Claudius Psalmos Davi-
dis explicare aggressus est, Canisius
Magistrum Sententiarum, vnusquis-
que eruditè, & grauer, magnaue
hominum admiratione, suo funge-
batur munere. Quo ex tempore A-
cademia illa reuiuiscere ac celebrior
esse cœpit, & Theologiæ studia, quæ
hæreticorum impetu conuulsa atque
prostrata iacebant, excitata sunt. Vi-
cini Episcopi spe erecti, Catholici
animati, furor hæreticorum com-
pres-

pressus; multa passim in Dei laudem
 effecta. Quibus Gulielmus commotus,
 Collegium Societati ædificare con-
 stituit, sed morte interceptus, quod præ-
 clarè cogitauerat, non perfecit. Et Al-
 berto filio pietate, prudentia, animi
 magnitudine sui quam simillimo, rem
 integram reliquit, Qui optimi patris
 vestigijs insistens, Catholice religioni
 accerrimum sese in Germania propu-
 gnatorem semper præbuit. Et quam-
 uis sui principatus initio, grauissimis
 districtus negotijs, in longum Colle-
 gij fundationem distulit (ex quo Alfō-
 sus Salmeron in Italiam redijt, Clau-
 dius Viennam profectus est, Canisius
 cum Nicolao Gaudano Ingolstadij
 ad tempus remansit) postea tamen,
 ita hanc moram diligentia, & præcla-
 ra beneficentia compensauit, vt non
 solum Ingolstadij nostros, sed eti-
 am Monachij apud se habere
 voluerit, & in domicilio
 certo collocaue-
 rit.

○ ○ NOSTRIS

NOSTRI IN BRASILIAM NA-
uigant, & pro Christo Antonius Crimi-
nalis occiditur.

CAPVT XX.

DVm hæc in Europa geruntur, in
Brasiliam Prouinciam vastissi-
mam, & cæli quidem salubritate læ-
tissimam sed Anthropophagorū fer-
tate horribilē, & omnis humanitatis
expertem, anno 1549. Regis Lusitani
voluntate, nostri primū nauigarunt.
Vbi in hunc vsque diem, magna cum
patientiæ & caritatis laude, atque in-
digenarum utilitate perseuerant. Mul-
ti enim varijs monstruosissimisque I-
dolorum figmentis superstitioni-
busque abiectis, vnus Dei, verique
lumen aspexerūt: multi cū infidelitate,
immanitatem etiam, & crudelem il-
lam deuorandi homines naturam e-
xuerunt, & ad mansuetudinem, atque
humanitatem traducti sunt. Vxorū ve-
ro multitudinem sacratissimis Euange-
lici connubij legibus astrinxerunt, &
impuras nuptias, vagamque libidi-
nem Christiana honestate commuta-
runt. Hoc item anno 1549. P. Anto-
nius Criminalis Parmensis, in India
à fidei hostibus occisus est. Qui hone-
stis

his parentibus ortus, in ipso adoleſcē-
tiæ flore se Deo ſacrauit, & Societate
eſt ingreſſus, miſſusq; anno 1542. Ro-
ma ab Ignatio in Luſitaniam, omni-
bus quibuſcum vixit, raræ modeſtiæ,
ac ſingularis probitatis exemplo fuit.
In Indiam deinde, ad gentium illa-
rum ſalutem, inter primos mittitur:
cognitaq; eius virtute ac prudentia,
ab ipſo Franciſco Xauier, in eo tractu
collocatur, qui olim Cori, nunc Co-
morini promontorium appellatur, re-
liquisq; noſtris præficitur. Vbi pro-
pter continua vicinorum Regum bel-
la, propter idololatrarum ſacerdotum
infeſtum odium, & victus cultusq; in-
opiam, incommoda multa pertulit, &
in illuſtranda Chriſti gloria, ac propa-
ganda, maximos labores tulit. Cum i-
gitur in Menancor Regis Prouincia
verſaretur, & quos Chriſto per fidem
genuerat, Catholicæ doctrinæ lacte
nurreret, magnæ militum copię Biſna-
gæ Regis, ad illâ Prouinciã deuſtadã,
& Chriſti in ea fidem extinguentem,
hoſtiliter ſunt ingreſſæ. Quarum re-
pentino aduentu nunciato, Antonius
vbi eo ipſo die ſacrificauerat, in tem-
plum primo confugit, vt Deo oues ſu-
as commendaret: tum ad litus egreſ-
ſus, in

fus, in Lusitanorum naues, quæ in statione erant, Christianas feminas, paruulosq; earum filios cõpulit (in quas tamen ipse, vt ea teris omissis conscenderet, seq; periculo eriperet, nullis precibus adduci à Lusitanis antea poterat.) Dum igitur sui oblitus Christianorum saluti consulit, reditû ad naues intercluso, aduentantibus Badeghis hostibus (sic enim appellantur) atque irruentibus, obuiam procedit intrepidus: flexis genibus, expansis manibus, oculis in cælum fixis mortem expectans, & se ceu bonus pastor, offerens Deo pro ouibus suis. Ita repertus, à prima & secunda hostiû acie intactus relinquitur, à tertia verò, sarissis hastisque transigitur: & capite abscisso, spoliati corpus in arce suspenditur. Fuit vir sui contemptor, diuini honoris studio flagrans, obedientiæ imprimis cultor, orationis assiduitate ac virtute præstans, cui ipse Franciscus Xauier probatissimæ vitæ testimonium dabat, eiusque similes optabat esse omnes, qui in Indiam ex nostris mitterentur. Ego verò, qui anno 1542 Lutetiam Roma proficiscens, bonam itineris partem cum illo confeci, frequenterque adiutus ab eo, & subleua-
tus.

cus sum, singularem in Antonio virtutem agnoui, & sæpentero caritatem illius, ac pietatis studium mecum ipse sum admiratus: vt mirum non sit, ex tali principio talem exitum extitisse.

A IVLIO III. PONT. MAX.

Societas confirmatur.

CAPVT XXI.

INterim mortuo Paulo III. Pont. Max. qui primus Societatem suam autoritate confirmarat, multisque privilegijs (quæ commemorare longum esset) ac magnis ornavit, Julius III. successit anno 1550. à quo Ignatius postulavit, vt ratum haberet, quod Paulus fecerat, cuius ipse successor esset, nostrumque institutum stabiliret, & quædam etiam, quæ in eo videri poterant obscuriora, apertius explanaret. Quod utique Pontifex, cum è Republica Christiana esse intelligeret, libentissimo animo fecit, Pontificumque diploma scribi iussit, quod approbatio eiusmodi, confirmatioque continetur. Quod ego diploma, quoniam Pauli III. confirmationem, & multa eius privilegia Societati concessa, breuiter perstringit, & plenius quam.

us quam alia, ipsius institutum, distin-
ctiusque comprehendit, subijcere hoc
loco oportunum iudicavi. Sic igitur
habet:

**IULIVS EPI-
SCOPVS SERVVS
SERVORVM DEI,
AD PERPETVAM
rei memoriam.**

EXposcit debitum pastoralis of-
ficij, cui nos, licet immeritos,
prætulit diuina Maiestas, ut fi-
deles quoslibet, præsertim reli-
giosos, in via mandatorum Domini, ad illius
honorem & gloriam, & proximorum spiri-
tualem profectum deambulantes, paternis
confoeamus affectibus: ut fideles ipsi, de-
xtera Domini sibi assistente propitia, æternæ
salutis præmium feruentius exquirant, & in
eorum pio proposito confoeantur. Dudum si-
quidem, per felicis recordationis Paulum
Papam Tertium, prædecessorem nostrum, ac-
cepit, Quod dilecti filij, Ignatius de Loiola,
& Petrus Faber, ac Iacobus Laines, nec non
Claudius Iains, & Paschasius Broet, ac Frã-
ciscus

Summa
literarum
Apostoli-
carum.
Pauli III.
de Insti-
tuto So-
cietatis.

eiscu Xavier, necnon Alfonso Salmeron,
 & Simon Rodericus, ac Ioannes Coduri &
 Nicolaus de Bobadilla, Presbyteri Pampilo-
 nen. Gehennen. Seguntin. Toletan. Viscen. E-
 bredunen. & Palentin Ciuitatum, & Dioc.
 respectiue, in Artibus Magistri, in Vniuersi-
 tate Parisien. graduati, & in Theologicis
 studijs, per plures annos exercitati, Spiritu
 sancto afflati, iam dudum e diuersis mundi
 regionibus decedentes in vnum conuen-
 rant, & exemplaris ac religiose vite Socu
 effecti, abdicatis huius seculi illecebris, eorū
 vitam perpetuo Domini nostri, Iesu Christi,
 atque suo, & successorum suorum Romano-
 rum Pontificum seruitio dedicauerant, & in
 pluribus annis verbū Dei predicando, & fi-
 deles priuatim ad pias meditationes, beneq;
 ac beatē viuendum excitando, hospitalibus
 inseruiendo, pueros & alios rudes salubria
 dogmata ad Christiani hominis institutionē
 necessaria docendo, ac denique omnia chari-
 tatis officia, quæ ad animarū adificationem
 pertinebant, vbique terrarū, vbi peregrinati
 fuerant, quisque iuxta traditam sibi ab ipso
 Spiritu Sancto gratiam, multa cum laude ob-
 eundo, laudabiliter in vine t Domini se exer-
 cuerant, eorum institutum, sub quadam vi-
 uendi formula ab ipsis edita, Euangelicæ ve-
 ritati, & sanctorum Patrū sanctionibus con-
 firmi, vt vinculum charitatis & vnio in i-
 psis

p̄s quidē Socijs, & alijs qui pr̄dictā vel-
 lēt institutum sequi, cōseruarentur, approba-
 uit, & confirmauit, & benedixit ipsosq; So-
 cios (quorum numerum, non vltra sexagin-
 da esse tunc voluit) sub sua, & Apostolice se-
 dis protectione suscepit, illisq; condendi cō-
 stitutiones & statuta quaecunq; ad ipsius sic
 institutae & confirmatae Societatis conser-
 uationem, & felicem progressum, licentiam
 concepit per quasdam. Cumq; postmodum
 progressu temporis, Spiritu sancto cooperan-
 te, ex Societate pr̄dicta spiritualement animarum
 fructum crescere, & multos, qui insti-
 tutum pr̄dictum sequi vellent, in Parisijs,
 & alijs generalium studiorum Vniuersitati-
 bus studere intellexisset idem pr̄decessor,
 Ignatij & aliorum Sociorum pr̄dictarum
 piam vitam & doctrinam attendendo, eidē
 Societati, vt quoscunq; alios idoneos, & iu-
 xta suas Constitutiones probatos liberē ad-
 mittere possent, concepit. Et nihilominus, vt
 Coadiutores tam presbyteros, qui in spiri-
 tualibus quā in laicis, qui in temporalibus &
 domesticis officijs eos adiuuarent (qui qui-
 dem Coadiutores per actus probationum, iu-
 xta Constitutiones Societatis huiusmodi re-
 quisitis, ad maiorem deuotionē suā, & me-
 ritum, etiā tria vota, Paupertatis videlicet,
 Castitatis, & Obedientiae possent emittere,
 non solemniter, sed quibus, pro eo tempore, qua

Prepo-

Prepositum generalis Societatis predictæ eis, in ministerio spiritali, vel temporali, utendum iudicaret, astringerentur: quique omnium bonorum operum, quæ in dicta Societate fierent, ac meritorum omnium participes fierent, perinde, ut qui solemnem professionem, in eadem Societate emisissent, possent assumere, & alias gratias ac privilegia ad fovendam, & adiuvandam in ijs, quæ ad Dei honorem, & animarum salutem pertinebant, Societatem predictam, de benignitate Apostolica concessit. Ut autem predicta omnia prius ab eodem predecessore concessa, magis confirmarentur, & simul omnia, quæ ad institutum Societatis predictæ pertinent, eisdem in literis aliarum summam continentibus comprehendantur: et ut aliqua obscurius dicta, & quæ scrupulū ac dubitationem possent iniicere, per nos exactius explicentur: nobis fuit humiliter supplicatum, ut formulā, quæ predictæ Societatis institutū exactius & distinctius, quàm antea, edocente experientia ac vsu rerum, expressum, eodem tamen spiritu comprehenditur, confirmare dignaremur, cuius tenor sequitur, & est talis: Qui-
cunque in Societate nostra, quam Iesu nomine insigniri cupimus, vult sub crucis vexillo Deo militare, et soli Domino, ac Ecclesie ipsius sponse, sub Romano Pontifice, Christi in terris Vicario servire, post solemnem per-

petue

Supplicatio pro parte Societatis.

Institutus Societatis formula copiosior. Vota pauperum.

entis, caritatis & obedientiae. Instituti finis.

Societatis ministeria.

Gratis omnino exhibenda sunt Societatis ministeria.

Habendum semper ante oculos institutum.

Graduum & officiorum distributio tota est penes Generalem.

petuae Castitatis, Paupertatis, & Obedientiae votum, proponat sibi in animo, se partem esse Societatis, ad hoc potissimum instituta, ut ad fidei defensionem, & propagationem, & profectum animarum in vita, & doctrina Christiana, per publicas predicationes, lectiones, & aliud quodcumque verbi Dei ministerium, ac spiritualia exercitia, puerorum ac rudium in Christianismo institutione, Christi fidelium in confessionibus audiendis, ac ceteris Sacramentis administrandis, spirituales consolationem praecipue intendat: & nihilominus ad dissidium reconciliationem, & eorum, qui in carceribus vel in hospitalibus inveniuntur, piam subventionem & ministerium, ac reliqua charitatis opera, prout ad Dei gloriam, & communi bonum expedire visum erit, exequenda gratis omnino, & nullo, pro suo in praedictis omnibus labore, stipendio accepto se utilem exhibeat: curetque primo Deum, deinde huius sui instituti rationem, quae via quaedam est ad illum, quoad vixerit, ante oculos habere, & finem hunc sibi à Deo propositum totis viribus assequi, unusquisque tamen secundum gratiam sibi à Spiritu sancto subministratam, & vocationi suae proprium gradum Ideoque, ne quis forte zelo utatur, sed non secundum scientiam, proprii cuiusque gradus iudicium, & officiorum discretio, ac distributio tota sit in manu Praepositi Gene-

Generalis, seu Prælati, per nos quocumq; tem-
 pore eligendi, vel eorum, quos ipse sibi ex cæ-
 autoritate substituerit, vt congruus ordo ser-
 uetur in omni bene instituta communitate
 necessarius. Qui quidem Præpositus, de con-
 filio consociorum Constitutiones ad constru-
 ctionem huius proposui nobis finis conducen-
 tes condendi, maiorum suffragiorum parte
 semper statuendi ius habente, & quæ dubia
 esse poterunt in nostro instituto hac formula
 comprehenso, declarandi auctoritatem ha-
 beat. Consilium verò necessario conuocan-
 dum ad condendas, vel immutandas Consti-
 tutiones, & alia grauiora, vt alienare vel
 dissoluere Domos, ac Collegia semel erecta,
 intelligatur esse maior pars totius professæ
 Societatis (iuxta Constitutionum nostrarum
 declarationem) quæ sine magno incommodo
 potest à Præposito Generali conuocari. In
 alijs, quæ non ita magni momenti sunt, idem
 Præpositus adiutus, quatenus ipse oportu-
 num iudicabit, fratrum suorum consilio, per
 seipsum ordinandi, & iubendi quæ ad Dei
 gloriam & commune bonum pertinere in
 Domino videbuntur, ius totum habeat, prout
 in Constitutionibus eisdem explicabitur. Qui
 cunque autem in hac Societate professionem
 emiserint, non solum in primis professionis sue
 foribus intelligant, sed quoad vixerint, me-
 mores sint, Societatem hanc vniuersam, &
 singu-

De con-
 dendis
 consti-
 tutionibus,
 & decla-
 randis.

Consiliū
 ad graui-
 ora conuo-
 candum.

In his
 quæ non
 tanti me-
 menti
 sunt, ius
 totum ha-
 bet Præ-
 positus.
 Subobe-
 dientia
 Pontif.
 Rom.
 militat
 Deo So-
 cietas.

Singulos, qui in ea profitentur, sub sanctissimi Domini nostri Pauli Papae tertij, & aliorum Romanorum Pontificum successorum eius fidei obedientia Deo militare. Et quamuis Euangelio doceamur, & fide orthodoxa cognoscamus, ac firmiter teneamus, omnes Christi fideles Romano Pontifici, tanquam capiti, ac IESU Christi Vicario subesse: ob devotionem tamen maiorem ad obedientiam sedis Apostolicae, & maiorem voluntatum nostrarum abnegationem, & certiore sancti Spiritus directionem summopere conducere iudicauimus, singulos nos, & quicumque eandem in posterum professionem emiserint, ultra illud commune viri votorum vinculum, speciali ad hoc voto adstringi ut quidquid modernus, & alij Romani Pontifices, pro tempore existentes iusserint ad profectum animarum, & fidei propagationem pertinens, & ad quascunq; provincias nos mittere voluerint, sine vlla tergiversatione, aut excusatione, illico, quantum in nobis fuerit (sive nos ad Turcas, sive ad quocunq; alios infideles, etiam in partibus, quas Indias vocant, sive ad quoscunq; Hereticos, Schismaticos, seu etiam ad quosuis fideles, mittendos censuerint) exequi te-

Ingressu-
ri Socie-
tate quid
neamur. Quamobrem qui ad nos accessuri
sunt, antequam huic oneri humeros suppo-
nant, diu multumq; meditentur, an tantum
pecunia

pecunie spiritalis in bonis habeant ut tur
 rim hanc iuxta consilium Dominicum pos-
 sint consummare, hoc est, an Spiritus san-
 ctus, qui illos impellit, tatum illis gratie pol-
 liceatur, ut huius vocationis pondus, illo ad-
 iuuante, se laturos sperent: & postquam,
 Domino inspirante, huic IESU Christi mi-
 litie nomen dederint, die noctuq; succincti
 lumbos, & ad tam grandis debiti solutione
 prompti esse debebunt. Ne qua autem possit
 esse inter nos missionum aut prouinciarum
 huiusmodi ambitio vel detrectatio: intelli-
 gant singuli, sibi per se, vel alium, de huius-
 modi missionibus quidquam cū Romano Pō-
 tifice non esse curandum, sed omnē hanc cu-
 ram Deo, & ipsi Pontifici tāquam eius Vi-
 cario, & Societatis Praeposito dimittendam:
 cui quidem (sicut ceteris) de sui ipsius mis-
 sione ad alterutram partē, nisi de Societatis
 consilio, cum dicto Pontifice curandum erit.
 Toucant etiam singuli, se in omnibus, quae ad
 regulae huius nost. & obseruationem faciunt,
 Societatis Praeposito (qui ad hoc munus quā
 fieri possit idoneus, ad plura vota, prout in
 Constitutionibus declarabitur, eligetur) obe-
 dientes fore. Ille autem omnem eam auctori-
 tatem, & potestatem habeat supra Societa-
 tem, quae ad bonum eiusdem Societatis ad-
 ministracionem, correctiorem, & gubernacionem
 utilis erit. Iubeat autem ea, quae ad
 constru-

confide-
 rare de-
 bent.

Missiones
 non pro-
 curandae.

Votum o-
 bedientiae

Praepositi
 electio &
 potestas.

**Gubernā
di ratio
qualis fu-
tura.
Obedien-
tia & re-
uerentia
subdito-
rum.**

**Paupertatis vo-
luntatem.**

**Modus
nostrae
pauper-
tatis.**

**Professi
reditus
habere
nequeunt**

constructionem propositi sibi à Deo, & à So-
cietate finis cognouerit esse oportuna, & in
praelatione sua benignitatis, ac mansuetudi-
nis, charitatisq; Christi, Petri, Paulique for-
mulae semper sit memor & tam ipse, quam
consilium praedictum ad normam hanc assi-
duè spectent. Singuli verò subditorum, tum
propter ingentes ordinis utilitates, tum pro-
pter nunquam satis laudatū humilitatis assi-
duum exercitium, non solum Praeposito in
omnibus ad institutum Societatis pertinen-
tibus parere semper teneantur: sed in illo
Christum veluti praesentem agnoscant, &
quantum decet, venerentur. Cū autem ex-
perti fuerimus iucundiores, puriores, & ad
proximi aedificationem aptiores esse vitam,
ab omni auaritiae contagione quā remotis-
simam, & Euangelicae paupertati quā si-
millimam, cumq; sciamus Dominū nostrum
Iesum Christum, seruis suis regnum Dei so-
lū inquirentibus, necessaria ad victum &
vestitum esse subministraturum: sic voveāt
singuli et vniuersi perpetuam Paupertatem,
vt non solū priuatim, sed neque etiam cō-
muniter possint Professi, vel villa eorum Do-
mus, aut Ecclesia ad aliquos prouentus, re-
ditus possessiones, sed nec ad vlla bona stabi-
lia (praeter ea, quae oportuna erunt ad vsum
quod civile acquirere, rebus sibi ex charitate
donatis

donatis ad necessarium vitæ vsus contenti.

Quia tamen Domus, quas Dominus dederit, ad operandum in vinea ipsius, & nō ad scholastica studia exercenda destinanda erunt: cum valde opportunum fore alioqui videatur, ut ex inuenibus ad pietatem propensis, & ad literarum studia tractanda idoneis, operarij eidem vinee Domini parentur, qui Societatis nostræ, etiam professe velut quoddam seminarium existant: possit professe Societas ad studiorum commoditatem, Scholarium habere Collegia, vbiunque ad ea construenda, et dotanda, ex deuotione aliqui mouebuntur: quæ simul atq; constructa, & dotata fuerint (non tamen ex bonis, quorum collatio ad sedem Apostolicam pertinet) ex nunc auctoritate Apostolica erigi supplicamus, seu pro erectis haberi: quæ Collegia possint habere redditus, census, seu possessiones, vsibus & necessitatibus studentium applicandas, retentæ penes Præpositum, vel Societatem omnimoda gubernatione, seu superintendentia super dicta Collegia, & prædictos studentes, quod ad Rectorum, seu gubernatorum, ac studentium electionem, ac eorundem admissionem, emissionem, receptionem, exclusionem, statusuorum ordinationem, & circa studentium instructionem, eruditionem, ædificationem, ac correctionem, vittus, vestitusq; & aliarum rerum necessariarum

De collegijs, & eorum reditibus.

Collegiorum gubernatio penes Præpositum, vel Societatem est.

Quales fu-
turi Scho-
lastici no-
stri.

De offi-
cio diui-
no reci-
tando.
In vesti-
tu se-
quendus
nobis r-
sus hone-
storum
Sacerdo-
rum.

Periodus.

sariarum eis ministrandarum modum, atque
aliam omnimodam gubernationem, regimē,
et curam, ut neque studentes dictis bonis ab-
sti, neque Societas Professa in proprios usus
conuertere possit, sed studentium necessitati
subuenire. Qui quidem studentes, ingenij, &
morum indole tales esse debebunt, ut merito
speretur, post absoluta studia ad Societatis
functiones idoneos fore: & sic demum post
cognitum in spiritu & literis eorum profe-
ctum, & post sufficientem probationem, in
Societatem nostram admitti possint. Socij au-
tem omnes cum Presbyteri esse debeant, ad
dicendum officium secundum communē Ec-
clesiae ritum, sed priuatim, & non commu-
niter, vel in Choro, teneantur: & in iis, quae
ad victum, & vestitum, & cetera extero-
ra pertinent, honestorum sacerdotum commu-
nem & approbatum usum sequentur: ut quod
inde pro cuiusque necessitate, vel spiritualis
profectum desiderio subtrahum fuerit ex de-
uotione, & non ex obligatione, rationabile
obsequium corporis Deo, prout expedit, of-
feratur. Haec sunt, quae sub praesenti Domini
nostri Pauli, & sedis Apostolicae beneplaci-
to, de nostra professione, typo quodam explica-
re potuimus, quod nunc fecimus, ut summa-
tim informaremus tum illos, qui nos de nostro
vite instituta interrogant, tum etiam poste-
ros nostros, si quos (Deo volente) imitatores
vquam

inquam habebimus huius vie: quam cum
 multas magnasque habere annexas difficul-
 tates fuerimus experti, oportunum iudica-
 vimus etiam statuere, ne quis ad profes-
 sionem in hac Societate emittendam, nisi diu-
 turnis & diligentissimis probationibus (pro-
 ut in Constitutionibus declarabitur) eius vi-
 ta & doctrina explorata fuerit, recipiatur:
 quia reuera, hoc institutum omnino humi-
 les, & prudentes in Christo, & in Christia-
 ne vite puritate ac literis conspicuos exigit.
 Immo & ij, qui in Coadiutores tam in spiri-
 tualibus, quam in corporalibus, & in Scho-
 lares admittentur, quorum utriq; post suf-
 ficientes probationes, & tempus in Constitu-
 tionibus expressum, vota sua, ad deuotionem,
 & meritum maius, non quidem solemnia (pre-
 ter aliquos, qui de licentia Praepositi Gene-
 ralis, propter ipsorum deuotionem, & perso-
 narum qualitatem, tria vota huiusmodi so-
 lemmia facere poterunt) sed quibus tenean-
 tur, quoniam diu Praepositus Generalis in So-
 cietate eos retinendos esse censuerit, emitte-
 re debeant, prout in Constitutionibus latius
 explicabitur, non nisi diligenter examinati,
 & idonei reperti, ad eundem finem Societa-
 tis, admittantur ad hanc IESU Christi mi-
 litiā, qui tenuibus ceptis nostris fauere di-
 gnetur, ad gloriā Dei Patris, cui soli sit sem-
 per decus & honor in secula amen. Qua-

Ad pro-
 fessionem
 non ad-
 mittan-
 tur nisi
 diu mul-
 tumque
 probati-

Coadiu-
 tores &
 Schola-
 res vota
 sua de-
 bente-
 mittere.
 Aliqui
 tria vota
 solemnia
 emittere
 possunt.

Non nisi
 idonei
 Coadiu-
 tores ad-
 mittendi.

Approba-
tur Socie-
tas & eius
instituta
tum
Nihil nō
sanctum
in insti-
tuto no-
mīo.

Omnia
privile-
gia prius
concessa
confir-
mantur.

propter considerantes, nihil, quod pium, san-
ctumq; non sit, in dicta Societate, eiusq; lau-
dabilibus institutis, ac exemplari Ignatii, &
aliorum Sociorum predictorum vi a & mo-
ribus reperiri, eaq; omnia ad suorum, & alio-
rum Christi fidelium animarum salutem, &
fidei exaltationem tendere, Socios ac illorum
Coadiutores predictos, & ipsius Societatis
Scholares à quibusvis excommunicationis,
suspensionis, & interdicti, alijsq; Ecclesiasti-
cis sententijs, censuris, & à penis à iure, vel
à homine quavis occasione vel causa latis,
si quibus quomodolibet innodati existunt, ad
effectum presentium duntaxat consequen-
dum, harum serie absolventes, & absolutos
fore censentes, illosq; sub nostra, & Aposto-
licae Sedis protectione suscipientes, Motu
proprio, & ex certa nostra scientia, autori-
tate Apostolica, tenore presentium, erectio-
nem, & institutionem Societatis, ac exten-
sionem numeri illius Sociorum, ac receptio-
nis, & admissionis Coadiutorum, ac omnia
& singula, Privilegia, immunitates, exem-
ptiones, libertates, & condendi, & alteran-
di statuta, & ordinationes, ac alia quaecum-
que indulta eisdem, Societati, & illius Praepo-
sito, per praedecessorem nostrum, & sedem
huiusmodi sub quibuscunque tenoribus, &
formis concessa, & confirmata, ac desuper
confecta tam sub plumbo, quam in forma
Brevis

Breuis literas, & in eis contenta, ac deinde
 secuta quacunque, perpetuò approbamus,
 & confirmamus, ac eis perpetuæ firmitatis
 robur adijcimus, supplemes omnes & singu-
 los tam Juris, quàm facti defectus, si qui
 interuenerint, in eisdem: Eaquæ omnia &
 singula, perpetuæ & inconcussæ firmitatis
 robur obtinere, & inuolabiliter obseruari
 debere, & sic per quoscunque Iudices &
 Commissarios, quauis autoritate fungentes
 (sublata eis, & eorum cuilibet quauis ali-
 ter iudicandi & interpretandi facultate &
 autoritate) iudicari, interpretari, atque de-
 cidi debere, nec non quidquid secus super his
 per quoscunque, quauis autoritate, scienter
 vel ignoranter contigerit attentari, irritum
 & inane decernimus, & declaramus. Quo-
 circa vniuersis & singulis, venerabilibus
 fratribus, Patriarchis, Archiepiscopis, Epi-
 scopis, ac dilectis filiis: Abbatibus, Priori-
 bus, & alijs personis in dignitate Ecclesia-
 stica constitutis, per Apostolica scripta man-
 damus, quatenus ipsi, & eorum quilibet per
 se, vel aliū, seu alios, præfatis Præposito, &
 Societati in præmissis, efficacis defensionis
 præsidio assistentes, faciant autoritate nostra
 singulas prædictas, & præsentem literas
 plenum effectum sortiri, ac ab omnibus in-
 uolabiliter obseruari: non permittentes
 quenquam contra illarum tenorem, quomo-
 do.

Iudices
 qui ass-
 stant.

Non ob-
stantibus,
&c.

solibet indebitè molestari, contradictores
quoslibet & rebelles per censuras Ecclesia-
sticas, & alia iuris oportuna remedia (ap-
pellatione postposita) compescendo, ac censu-
ris predictis, legitimis super his habendis
seruatis processibus, etiam iteratis vicibus
aggrauando: inuocato etiam ad hoc (si opus
fuerit) auxilio brachij secularis. Non ob-
stantibus constitutionibus, & ordinationi-
bus Apostolicis, ac omnibus illis, & singu-
lis, quæ in literis predictis idem prædeces-
sor noster voluit non obstare, ceteris quæ con-
trariis quibuscunque, aut si aliquibus com-
muniter, vel diuisim ab Apostolica sui sede
inductum, quod interdici, suspendi, vel ex-
communicari non possint, per literas Aposto-
licas non facientes plenam, & expressam,
et de verbo ad verbum, de indulto huius-
modi mentionem. Nulli ergo omnino homi-
num liceat hanc paginam nostre absolutio-
nis, susceptionis, approbationis, confirmatio-
nis, adiectionis, suppletionis, decreti, decla-
rationis, & mandati infringere, vel ei ausu
temerario contraire. Si quis autem hoc at-
tentare presumpserit, indignationem omni-
potentis Dei, ac Beatorum Petri & Pau-
li, Apostolorum eius, se noverit incursum.
Datum Romæ, apud Sanctum Petrum,
Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo
quingentesimo quinquagesimo, duodecimo.
Kalsndas

Kalendas Augusti: Pontificatus nostri, An-
no primo.

F. de Mendoza.

Fed. Cardinalis Cæsius.

SOCIETATIS IESU INSTI-
tutum & forma descri-
bitur.

CAPVT XXII.

EX Pontificio hoc diplomate ma-
nifestum esse arbitror, quis sit hu-
ius Societatis finis, quod institu-
tum. Sed quoniam breuiter illud poti-
us attingitur, quàm explicatur: cre-
do equidem nonnullorum sitim ef-
se incensam, & ex his quæ de hoc insti-
tuto intellexerunt, reliqua intelligen-
di cupiditate inflammata. Quorum
ego pio desiderio pro mea parte obse-
qui conabor: & quæ summam per-
frecta sunt, ea enucleatius paulò, atq;
vberius explicare. Etenim pertinet
hoc quoque ad Ignatij (cuius vitam
seribimus) laudem, intelligere homi-
nes, quibus hanc Societatem tempe-
rauerit institutis.

Societas ergo Iesu, hoc nomine à
P 4 summis.

Sess. 25.
Cap. 16.

summis Pontificibus insignita, Religio Clericorum & est, & appellatur à Concilio Tridentino. Eius vita neque in sola contemplatione, neque in sola actione, sed in vtraq; simul posita est. Finis quò spectat, & quò actiones omnes suas refert, suæ est, & alienæ salutis, ac perfectionis cura. Hanc perfectionem, quæ maximè charitate cōstat, in rebus omnibus propositam habet: ad eius normam, & suos & externos dirigit. Reliqua quæ finis causa quæruntur, huic fini consentiunt: omnia enim ferè pietatis officia quæ huc conferunt, diligenter exequitur. Nam assiduè concionatur, pueros rudesq; rectè credendi regula instituit, virtutes operandi, fugiendū vitia, præceptis erudit: orandi cum voce, tum mente certam rationem docet: ad pium frequentemq; Sacramentorum vsum hortatur: aegrotos inuisit & cōsolatur: morientes in angore positos confirmat: vinctos in custodia, pauperes in Xenodochio, miseros vbiq; & calamitosos subleuare studet: odia extingui, & sublatis dissidijs inimicorum animos beneuolentia conglutinari: deniq; cuncta pietatis opera institui, augeri, conseruari. Quæ quidē omnia

omnia Domibus ac Collegijs nostris communia sunt. Collegiorum verò (in quibus quidem nostri docent) illa sunt propria: literarum studia exercere sedulo, & disciplinas omnes quæ quidem homini Theologo necessariæ sunt, pro cuiusque Collegij facultate diligenter explicare: iungere cum pietate doctrinam: formare adolescentiæ mores, & mollem ætatem ac lubricam ad omnem virtutem fingere. Hæc non apud Catholicos tantum, atque integros populos conatur efficere, sed multo etiam libentius apud Barbaros, & hæreticos: tum quod sunt ab omni ope deserti ac destituti, tum verò quod hæc Societas, quemadmodum in Pontificio diplomate dicitur, ad defensionem ac propagationem fidei est potissimum instituta. Ex quibus ipsius Societatis perfectio atque præstantia, reliquarumque religionum, quæ idem habent institutum, facile elucet. Religionis enim excellentia atque perfectio ex perfectione finis dependet: estque illa religio perfectior, quæ perfectiorem finem, & ea quæ finis gratia sumuntur, aptiora habet, & ad finem consequendum magis accommodata

D. Thomas. 2. 2 q 183. artic. 6.

In ijs muneribus quæ diximus, ad proximorum salutem Societas ita se exercet, vt omnia gratis omninò exequatur: nihilq; pro confessionibus audiendis, concionibus, lectionibus, Missis, reliquisq; suis functionibus accipiat. Neque tamen ignorat, dignum quidem esse operarium mercede sua, æquumque, vt qui altari seruit, de altari viuat, & propterea sacrarum Religionum filijs, eleemosynas hoc nomine debitas à populo esse: sed hoc tempore, quo Sacerdotes quidam male propter cupiditatem audiunt, & Sacramentorum administratio ab hæreticis nudinatio appellatur & quaestus, vt amputet occasionem eorum, qui volunt occasionem, aliorum consuetudine laudata, ipsa Paulum in hac parte imitatur, atque Euangelium sine sumptu ponit, & ne eius gloria euacuetur, gratis tribuit quod gratis accepit.

Ex eadem item causa factum est, vt in victu atque vestitu communem quandam viuendi rationem sequatur: parcam quidem & sobriam, moderatam tamen, & quæ vitæ sustentandæ sufficiat: Itaque habitum quidem peculiarem nullū habet, sed cōmunē

Luc 10.

Matth. 10.

1. Cor. 9.

Ibidem.

eam Sacerdotibus earum regionum
in quibus viuit: in quo tamen & hone-
statis, & paupertatis ratio maximè elu-
ceat. Quod quidem factum est, tum
quòd hæc Societas Clericorum est
Religio (vt diximus) non Monacho-
rum: tum verò quòd hæreticis atque
alijs hominibus perditis, & suo & tem-
porum vitio valde ab habitu Mona-
chali abhorrentibus (ad quos potissi-
mum in rectam viam reuocandos est
instituta) plus se prodesse posse hac ra-
tione arbitratur. Et asperiores in vi-
ctu atque vestitu leges, corporisque
castigationes ordinarias suis homini-
bus nullas imponit, ad quas ratione
sui instituti equè omnes adstringantur:
quo ad ipsam venientium omni homi-
num generi, naturæ, valetudini, ætati,
communis quædam, & æquabilis vi-
uendi ratio proposita sit, quam susci-
pere & tenere omnes possint. Atque ob
eam etiam causam, quòd plures habet
ac maiores difficultates hoc institutū,
illiusque sunt onera interna grauiora,
quàm in speciè videntur. Non tamè aspe-
ritates eiusmodi aspernatur, aut ab-
iicit, quas in alijs Religionibus suspi-
cit, & sanctissimè institutas videt:
sed vbi necessitas poscit, aut vtilitas,

cas Præpositi vel suscipiendas præferunt, vel ut suscipiatur, probant. Quod tam studiosè sapè fit ac feruenter, ut per DEI gratiam freno potius hæc in re nostri, quam calcaribus indigeant.

Iis tantisque occupationibus proprijs hæc Societas distenta, Chorum ubi horæ Canonicae decantentur, ordinariè non habet. Neque enim ad constituendam Religionem, Chorus requiritur necessario. Possunt enim Religiones institui ad varios fines, & ad varia misericordiae & pietatis opera exercenda: quibus qui sedulò student, etiam si à Choro vacent, quam alij qui Choro distringuntur, religiosi nihilominus sint. Itaque ordo Diui Dominici principio Chorum videtur non habuisse, cum impetrata sui ordinis confirmatione, in varias Prouincias atque orbis terrarum partes, ad prædicandum Domini nostri Iesu Christi Euangelium, omnes suos discipulos, à sanctissimo hoc Patriarcha missos esse legamus. Quo tempore cum pauci essent, & dispersi, & docendis populis vehementer occupati, verisimile est, Chorum frequentare non potuisse. Neque tamen dicemus Ordinem illum

*S. Tho. 2.
2. q. 168.
artic. 2.*

*a Apud
Sur. t. 4. l.
2. c. 2. vitæ
S. Domi-
nici.
Anto. 3 p.
hist. ii. 23.
§. 3.*

illum sanctissimum, Religionem tunc
 propterea non fuisse, quando maxi-
 mē eius Religio floruit, & vita & do-
 ctina, & miraculis Dei Ecclesiam tan-
 topere illustravit. D. etiam Gregorius *92. disti. 6.*
 in Concilio Romano seuerē sanxit. ne *in sancta.*
 Diaconi, quos ad prædicationis officii-
 um, & eleemosynarum studium vaca-
 re cōgruebat, cantores eligātur. Quod
 videlicet (vt grauissimi sancti Patres in *Tho 2.2. q.*
 interpretātur) nobilius sit homines ver- *91. ar. 2.*
 bo & doctrina, quā cantu in Deum *Ad tertiu.*
 excitare. Quam obrem quorum est do-
 cere populum, ac doctrina pascere, &
 ad caelestia inflammare, ij cantibus in *Ibidem.*
 sistere non debent, ne dum illis occu-
 pantur, ab vtilioribus abstrahantur.
 Neq; si Canon ille iam obsoleuit, mi-
 nus tamen verum est quod in Cano-
 ne continetur, nec minorem vim ha-
 bet illa ratio: Qui præstantioribus, &
 magis necessarijs distringuntur, eos &
 Choro, & minus necessarijs officijs va-
 cuos, liberosq; esse oportere. Itaq; vi-
 demus initio nascentis Ecclesie, Apo-
 stolos curam viduas alendi in septem
 Diaconos reiecisse: ne à verbi Dei præ-
 dicatione, quæ grauior ac magis ne-
 cessaria erat, sancta quidem illa sed mi-
 nus necessaria occupatione implicati,

Ab. 6.

villo modo retardarētur. Nō est (inqui-
 unt) bonum, relinquere verbum Dei,
 & ministrare mensis. Quocirca in re-
 liquis Religionibus (ijs etiam quæ ex
 instituto Chorum habent) publici pro-
 fessores, scholastici, concionatores, &
 quotidiana domesticorum, vel grauior-
 rum munerum administratione oc-
 cupati, liberiozem à Choro vacatio-
 nem habent, vt à Choro scilicet expē-
 diti, munus suum quisq; pro dignitate
 tueatur. Quod eò etiam magis ei Reli-
 gioni licebit, quæ Chorum non habet
 ex instituto. In hac autē Societate, qui
 aut scholasticus, aut publicus profes-
 sor, aut concinator, aut confessorius,
 aut coadiutor temporalis non sit, aut
 denique maioribus ministerijs suo ex
 instituto non vacet, reperies profes-
 sō neminem. Ex quo cum multa aliæ
 Ecclesiæ, ac Religiones, diuinis laudi-
 bus publicè celebrādis, sanctissimè suo
 ex instituto consecratæ sint, è quibus
 petere quiuis possit hoc ad excitandum
 animum, & pietate inflammandum
 adiumentum: & vtrumque hæc So-
 cietas complecti nequeat, in eam par-
 tem quæ minus culta ab alijs, & magis
 necessaria, variaque & multiplex est, in-
 sumbendū sibi omni ratione putat. In-
 qua:

qua tractanda atq; excolenda, ut inten-
 ta semper sit, ac nihil remittat, cetera
 que per se honesta quidem sunt & pre-
 clara, sed hoc eius instituto aliena, ne-
 cessario prætermittit, alijsq; cõcedit. I-
 mitaturque in hac etiam parte Pau- *1. Cor. II*
 lum Apostolum, qui de se dicit: Non
 misit me Dominus baptizare, sed euā-
 gelizare. Non quod præclarum non
 sit, & ad salutem necessarium, ba-
 ptizare (si quidem Baptismus ianua
 Sacramentorum omnium est, & ne-
 cessarius ad salutem) sed quod multi
 essent alij qui baptizandi officio fun-
 gi possent: pauci verò qui prædica-
 toris Evangelici personam pro digni-
 tate sustinerent. Multiformis est gratia
 Dei, & varia atque innumera Spiritus
 sancti dona. Neque in bello minus uti-
 les sunt exploratores, qui hostium
 consilia inuestigant, quàm milites,
 qui manum cum hoste conferunt: ne-
 que minus profunt, qui cuniculis actis
 oppositas munitiones disijciunt, quàm
 qui in illas iam euerfas impetum fa-
 ciunt. *1. Reg. 30*
 A Equa etiam pars est descendē-
 tis ad prælium, & remanentis ad sarcina-
 nas, & similiter diuidunt: paremque
 prophetandi gratiam à Deo acceperunt
 Eldad & Medad, duo ex septuaginta seni-
 bus,

Num. 11.

bus, quos elegit Moyses, tamen si remanserunt in castris, quam sexaginta octo alij, qui stabant ante tabernaculum. Ut is qui manducat, non manducantem non spernat, & qui non manducat, manducantem non iudicet: sed

Rom. 14.

oēs laudēt omniū Dominū, q̄ dona sua distribuit prout vult. Existimatque Societas, se, tot laboribus atq; operis fructuose in animarum salutem occupata, precibus etiam ac Missis quas iugiter facit, etiam si Chorum non habeat, plenē populo satisfacere, & acceptas ab eo eleēmōlynas pro sua tenuitate retribuere.

Et quoniam ad ea quæ commemorauimus munera, rectē atq; ex ordine præstāda, magna in primis virtus, doctrina haud mediocris est necessaria, commoditas præterea naturæ, & adagendum cum hominibus dexteritas, bonaque apud ipsos homines existimatio: neque facinorosos hæc Societas admittit, neque iure ipso, siue Canonico siue Ciuili infames, neque eos quos inconstantes in sua vocatione, & leues aut inuiles omnino sibi, atque ineptos futuros putat. Nullū vero qui alterius cuiusuis religionis habitum susceperit (cupit enim vt in qua voca-

1 Cor. 7.

EIO.

ne quisque vocatus est, in ea permaneat: & ut reliqui sacrorum hominum conuentus numero, fructu, & quæ in Christo Iesu sit gloria floreat) eos tantum recipit, quos à Deo intelligit ad suum institutum vocatos. Horum quatuor sunt genera. Primum doctorum hominum est, qui diuino Spiritu tacti, quam adepti sunt eruditionem ac scientiæ laudem, Deo consecrare cupiunt, & in hac Societate ad spiritualem aliorum vtilitatem conferre. Alterum est eorum, qui cum vitæ inculpatae & sufficientis doctrinæ sint; ut profectos ipsos in spiritualibus rebus adiuuent, in Societatem admittuntur. Tertium genus constat ijs adolescentibus, quos bona spe animi & ingenij præditos admittit, eam doctrinam ut addiscant & comparent, quæ ad alios iuuandos est necessaria. Postremum eos homines continet, qui Marthæ sorte contenti, domestica ministeria curant (ut alij ijs expediti spiritalia liberius exerceant) quos propterea Coadiutores temporales vocat. Hi omnes, quicumque admittuntur, duos annos in nouitiatu sunt, intra quos votum nullum ex instituto edere coguntur, sed se ipsi ac Religionem probant. Hoc autem proba-

ba-

a De Reg.
 & transf-
 eunt ad
 rel. c. 16.
 ad Apo-
 stolicam.

Pachomi⁹
 regulā ac-
 cepit ab
 Angelo in
 quatrien-
 nij proba-
 tio præci-
 pitur, de
 quo Nice-
 phor li. 9.
 c. 1 & 2
 Paladius
 in vita
 ipsius.
 Hoc idem
 triennij

spatium in
 militibus
 iubet Gre-
 go. lib. 7.
 reg. Epi-
 stola 11.

bationis tempus, quod productius,
 quā in reliquis Religionib⁹, ac prolixius
 est, magnam affert vtilitatē ijs qui pro-
 bantur, & ipsi etiā Societati. Nam cum
 in subsidium humanæ fragilitatis spa-
 tium probationis sit institutum, vt In-
 nocentij a tertij verbis vtar, & non so-
 lum in fauorē conuersi, sed etiā Mona-
 sterijā sanctis Patribus indultū, vt &
 ille huius asperitates, & hoc mores il-
 lius valeat experiri: hoc biennij spatio,
 nostri nouitij diligentius rem totā ex-
 pendūt, ac lentius institutū probāt, ver-
 santes diu, quid ferre reculent, quid va-
 leant humeris (ne impetu quo dā animi
 potius quā ratione, aut Dei spiritu im-
 pulsi, on⁹ tollāt quod ferre nō possint)
 & Societas vicissim illos etiā probat,
 & int⁹, & in cute noscere studet: ne ho-
 minibus sese inutilibus oneret, eosque
 minus probatos admittat, quos paulō
 post dimitti necesse sit. Estq; omnino
 & ra-

& Iustinianus Auth. col. 1. tit. 5. Sacras se-
 quēs regulas idē statuit. Greg. iamē l. 8. Epist.
 23. biennio probari vult eos, qui ad cōuersionē
 suscipiuntur in Religionib. deformatis, Bene-
 dictus annū tantū probationis instituit. & S.
 Greg. cōfirmavit, vt scribit Alex. 2. 17. q. 2. c.
 Gōsaldus. Magna itaq; fuit olim varietas in
 Ecclesia Dei.

& rationi consentaneū, & sanctorū Pa-
 trū doctrinæ conueniens, & ab ipsa e-
 tiam antiqua consuetudine nō alienū
 (quæ varia olim, & multiplex in Eccle-
 sia Dei fuit) vt eo diutius atq; attenti-
 us Religionis institutū quisque perpē-
 dat, antequā illud aggrediatur, & capi-
 at, quo grauius ipsum & præclarus est:
 & vt Religio etiam eò magis perspe-
 ctos habeat, atque exploratos illos,
 qui veniant ad se, quo eius institutum
 arduum magis atque excellentius est.
 Quamobrem duorum annorum spatiū
 ad probandos nouitios suos, sedes
 Apostolica Societati dedit. Quo toto
 tempore, omnibus in rebus proprii
 instituti accuratè probantur, & oran-
 di, tum voce tum mente assiduo vsu
 exercentur, varijsque rationibus, quæ
 pertinent ad extirpandas prauas ani-
 mi cupiditates, & mortificanda mem-
 bra quæ sunt super terram, vt quidem
 ait Apostol⁹, & humilitatis officijs sur- *Coloss. 3*
 sum deorsum versantur. Probatio-
 nis enim tempore, Præfecti atque
 nouitiorum Magistri, eorum voca-
 tionem diligenter explorant & iudi-
 cant: & vt illi ipsi eam intelligant, &
 confirmant, magnopere laborant: in
 singulorum ingenium ac facultates
 su-

studiosè inquirunt: quas cum habent
 compertas, in suo quemque loco &
 gradu constituunt, nihil supra vires
 præscribunt, sed illas potius subleuant,
 & gratiæ Dei & nature seruiunt. Porro
 cum multa ijs tradunt, quæ ad confir-
 mandos eorum animos pertinent, &
 ad Regulam instituti proprii, normaq;
 reuocandos, tum verò quatuor illa, quæ
 ex Ignatii disciplina atque exemplo,
 quasi dogmata præcipua, & præcepto-
 rum reliquorum tâquam fontes sunt:
 Primum est, vt Deum in rebus omni-
 bus inuenire studeant. Alterum, illud
 vnum propositum habeant, vt omnia
 ad maiorem Dei gloriam fiant. Terti-
 um, obedientiam mordicus teneant,
 summamque in ea colenda religionẽ
 constituent. Postremum est, vt aliud
 nihil ex hoc mundo quærant, quàm
 quod quæsiuit Christus, vt sicut ille
 venit animas saluas facere, pro ijs pati,
 ac mortem oppetere, ita ipsi animas
 Christo lucrifacere omni ratione nitã-
 tur: pro eis labori se, ac morti alacres
 etiam obijciant: opprobria & contu-
 melias, si inferantur, non solum æquo,
 sed etiam libenti atque hilari animo
 propter Christum excipiant: si non in-
 ferantur, cupidè appetant, nullam ta-

mca

mēdantes ipsi causam vel occasionem
maledicti, Quod si quis consilijs Præ-
positorum, ac monitis, aut Societatis
institutis, vel pertinaciter repugnat,
vel non satis se accommodat, à Socie-
tate dimittitur. Illud enim antiquissi-
mum huic Societati est, vt quo puram
se ac sincerā tueatur, quicquid vitio-
sum ac corruptum est, præcidat, neque
quenquā retineat, quem ex instituto
retinere non debet. Biennio igitur ex-
pleto, primi generis illi, quos comme-
morauimus, ab eruditione satis instru-
cti, si ad doctrinam, virtutem quoque
ac probitatem adiecerint, & se Socie-
tati probauerint, possunt professionem
emittere: si probata satis eorum vir-
tus non videatur, amplius explora-
tur. Sed tunc quidem illi ipsi, & ij eti-
am qui secundo genere continentur,
ac spirituales Coadiutores vocantur,
Scholastici præterea, ac temporales
Coadiutores, votis se perpetuæ pau-
pertatis, castitatis, & obedientiæ
post nouitiatum obstringunt. Quæ
quidem vota simplicia, non solemnia
sunt: quibus nimirum ita astringuntur,
vt liberum tamen Societati ante pro-
fessionem sit, quos nō probat dimitte-
re, ac dimissos ab omni votorū obliga-
tio-

tio-

tione absolvere. Quocirca in huiusmodi votis, pollicitatio quaedam est, voluntaria & libera, ac simplex offerentis promissio, quo qui vouet, quantum in se est, in perpetuum se tradit Religioni. Qui quidem, re tota per biennium (ut diximus) explorata & perspecta, teneri sponte vult, & viuere ac mori hac conditione in Societate : quod certe ante ingressum cum liber sit, sui que iuris ac dominus, re minus explorata utique facere potuisset. Societatis vero tametsi nulla est obligatio peculiaris ac propria, quae quidem ab votis illorum pendeat, illa tamen maxima est atque firmissima, quam constitutiones ipsius Societatis, ac leges imponunt quae nimirum sancte vetant, temere quenquam, aut inconsiderate dimitti, aut propter morbum quem Societati seruiens contraxit, aut propter causas quae sanari aliter possunt. Dimittendi autem causae praecipuae (ut vno verbo dicam) ad duas rediguntur : cum aut illi ipsi qui dimittitur, aut Societati expedit hominem dimitti. tunc enim illum retineri, contrarium esset charitati, cui omnia seruire debet. Et quidem cum necessario dimittitur, tam considerate, tam caute, tam beneuolentem ac dolenter faciendum esse constitutio.

tucio.

rationes iubet, ut nihil ad summam moderationem, religiosamque prudentiam pretermissum esse videatur. Atque ut hoc quam consideratissime fiat, solus Praepositus Generalis potestatem habet, eos ab Societate dimittendi, qui huiusmodi votis post biennium obligati sunt. Quocirca non est in eorum, qui regunt, potestate, quenquam pro suo arbitratu à Societate dimittere, sed praescripto ac lege viuitur: & si qua in remoderatos se illi praebent, ac benignos, in hac (ut par est) quam maxime. Nam praeterquam quod Christiana charitas hanc moderationem postulat, Societatis ipsius rationes vehementer exigunt, atque adeo flagitant, ne inconsultè aut facillè, eruditi iam, & magnis eius multorum annorum laboribus, & sumptibus exculti ac perpolitii homines dimittantur, quos lentè, magnoque iudicio, rudes atque impolitos admisit. Inconsultum enim esset, in sereno strenuè laborare, metèdi maturam frugem, percipiendique fructus tempus negligere. Sed cum Societatis excellens finis sit, ac proinde innumeris plenus difficultatibus, probatos viros, atque exercitatos omninò desiderat, ut sine offensione obtineat.

nea-

neatur. Quæ causa est, neminem ut cē-
seat ad professionem admittendum,
cuius virtus ac doctrina multis experi-
mētis ac diuturnis perspecta antea nō
sit: ne videlicet sui, onus supra vires tol-
lant, eoque opprimantur, atque exitio
ijs sint, quibus saluti esse debuerant. At
dum probantur, dum instituuntur, ne
vagi omninō sint, & liberi, votorum
huiusmodi (vt diximus) religione vin-
ciantur, & pedetentim, gradatimque
ab imis ascendunt ad summa. Est igitur
hæc ratio noua quidem, sed in hac
parte nouo instituto cōueniens, Scho-
lasticis salutaris, Societati necessaria,
perutilis Ecclesiæ Dei. Nam Scholasti-
ci votorum merito ac fructu gaudent,
& firmiores in sua vocatione, ijs obli-
gati redduntur. Et Societas votis eius-
modi veluti obsidibus acceptis, minus
de eorum voluntate constantiaq; du-
bitabit: neque metuet, ne populus ole-
um, ipsa vero operam perdat, & vtriq;
beneficium apud eos ponant, qui ipso-
rum benignitate atque opera, bonas
artes adepti, vbi referendæ gratiæ tem-
pus aduenerit, ad sæculū redituri sint.
Quod profecto si fieret, iniquum esset,
neque minus iniustum, quam si quis
bonis Ecclesiasticis locupletatus, &
Chri

Christi patrimonio diues, stiuā manu
 tenens, post tergum respiceret, statum
 que Ecclesiasticum deserens, negotijs
 rursus hui⁹ sæculi se implicaret. Quod
 nequando fieri possit, sacris Canonib⁹ *In 6. de e-*
 cautum est, vt si quis ad regimē Ecce- *lect. & e-*
 siæ parochialis assumptus, ad Sacer- *lecti pote-*
 dotium intra annū propter studiū non *state tit. 6.*
 promoueatur, subdiaconatū tamē su- *c. Cām ex*
 scipiat, votoque se astringat. Quod *v. eos*
 tique votum, quasi fideiussor qui-
 dam est Ecclesiæ Dei, eius qui voto
 se obstringit futuræ constantiæ. Ne
 quemadmodum Pontifex ait; sicut à *Ibidem.*
 multis, de Christi patrimonio subli-
 matis, olim factum esse dignoscitur, à
 statu retrocedere valeat Clericali. Ec-
 clesia verò Christi magno eorū Apo-
 statarum numero hac ratione libera-
 tur, qui è Societate egressi, suis votis
 obligati perpetuo existerent, neque a-
 liam viuendi rationem suscipere tuto
 possent: sicuti aliarum Religionum a-
 postatis accidere, ipsa experientia do-
 cet. Neque verò ei vlla sit iniuria, qui
 dimittitur, quandoquidē volens, ac sci-
 ens hāc legē subiit cum admissus est: ac
 liber omnino, sui que iuris relinquitur
 cum dimittitur: & meliori conditione
 plerumque egreditur, quàm ingressus
 est.

Q

est.

est. Neque dimittitur, nisi propter ipsius, aut propter vniuersæ Societatis bonū: cuius (quoniam multorum commune bonū est) maior sanè ratio, quàm cuiuscunque boni priuati habenda est.

*Inno. III.
de reg. &
transf. ad
relig. c. Li-
est.*

Vt enim maius bonum, minori bono præponitur: ita communis utilitas speciali utilitati præfertur. Quod si Religiones omnes possunt, & solent, profectos etiam suos qui insanabiles videntur, & curationem non admittunt, è coetu suo pellere; cum tamen sic eiectione, professionem suam quo ad possunt præstare teneantur: nulli sanè mirum videri debet, si Societas eos ab se dimittit, qui professionem nullam susceperunt, sed vota tantum simpliciter ediderunt, quorum, cum dimittuntur, vinculis exoluti, liberam quocunque velint abeundi habent potestatem. Neque verò, si is qui Societatem ingreditur, ipsi Societati sese committit & credit, sperans se nullo vnquam tempore ab illa dimittendum, nisi magna quadam ratione: par est vt Societas illi ipsi ita confidat, vt nullam illius perseuerantiæ atque stabilitatis exigat cautionem. Nō enim partes partes sunt. Neque tamen si rectè perpendas, minor aut infirmior est cautio (vt pau-

paulò antè diximus) quam filijs suis
 præstat Societas ex instituto, ea, quam
 ab illis accipit ex voto. Et ijs quidem v-
 tilitatibus nouum hoc institutum fir-
 matur. Neque tamen ita nouum est, vt
 non multa eius vestigia in seminarijs
 antiquis Clericorum habeamus, quæ
 admodū in nonnullis Toletanis Con-
 cilijs, alijsque videre est, quæ huc addu-
 cere, & alias rationes afferre, nimis
 longum esset, & à nostro instituto a-
 lienum, minimeq; necessarium. Nam
 quod caput est, cum vniuersum Socie-
 tatis institutum, tum verò potissimum
 hæc eius pars, multorum summorum
 Pontificum iudicio atque institutio-
 ne, & sacrosancta œcumenici Triden-
 tique Concilij autoritate compro-
 batur. Vt ergo ad quatuor illa homi-
 num genera, quæ in Societatem ad-
 mittuntur, reuertamur: Primi illi qui
 eruditione sunt conspicui, ad profes-
 sionem quatuor votorum admittuntur.
 Secundi, in Coadiutorū spiritualium
 formatorum gradum, per tria illa vo-
 ta similiter publica, sed simplicia, in
 superioris manibus emissa, adsciscun-
 tur. Eodemque modo, qui ad domesti-
 ca munia obeunda sunt admissi, certū
 suum temporalium Coadiutorū for-
 mato-

Tol. 2 c. 7.

Tol. 4. c. 23

cabil. c. 3.

sub Ludo.

Pio Aquis.

c. 135.

matorum gradum, & ipsi consequuntur: utriusque autem formati Coadiutores, nullius postea hereditariae successionis sunt capaces, ut in constitutione Gregorij XIII. (quam paulò post Iulijam) videre est. Spirituales Coadiutores, quasi subsidiarij milites adiuuant profectos & subleuant, & ad omnes excursiones parati sunt. Temporales verò Coadiutores, reliquos domesticarum rerum cura leuant. Scholastici literas discunt, & cū spiritu quē in Nouitiu hauserunt, doctrinam coniungunt: totoque studiorum tempore, ita literarum disciplinas vacant, ut pietatem teneant, sui que mortificationem non omittant: immò verò in multis se Professorum & Coadiutorum spiritualium muneribus exercēt (pro facultate cuiusque & ingenio) ut consuetudine bene agendi paratiores sint, & tanquam exercitatiores, ad illorum ministeria suo tempore obeunda. Hoc in Collegijs fit. Habet enim Societas Domos & Collegia, quae ita distinguuntur. Domus aut probationis sunt, in quibus eo quo diximus modo, ad religionis disciplinam conformantur Nouitij: aut Professorum, in quibus scilicet, qui Nouitatus, ac studio-

rum

rum laboribus perfuncti sunt, confessionibus, prædicationibus, aliisque pietatis ministerijs, ad proximorum utilitatem se exercent. Collegia Scholasticorum sunt, in ijs quamuis nonnulla Professorum usurpentur munia, propria tamen illorum sunt, quæcunque pertinent ad discendas vel docendas eas disciplinas, quæ ad Professorum ministeria rectè obeunda sunt necessaria. Domus professorum reditus nullos habere possunt (ne ad ædificationem quidem Templi, aut cultum eius, ac ornatum) nec possessiones vllas, priuatim vel in communi: nec ius petendi vllas, perpetuas eleëmofynas, sed quotidianis viuunt. Domibus probationis & Collegijs bona in cõmune habere licet: vt & nouitij oneri ne sint populis, antequam vsui esse incipiant, & Scholastici victum quærendi sollicitudine expediti, liberius in rerum cognitionem incumbant. Eiusmodi autem reditus, vel à ciuitatibus publicè constituuntur, vel priuatim à primarijs viris ac copiosis, qui facultates suas rectè se collocare hac ratione putant, & præclarè de hominibus mereri, vt xxiiii. capite dicam. Collegiorũ bona professa Societas admini-

Q 3

stram

Frat: ex quibus tamen ad ipsam nulla
 peruenire potest utilitas, sed in victu
 Scholasticorum & vestitu penitus con-
 sumuntur. Ita fit, vt quorum est fru-
 ctus, ij subsint imperio, neque bo-
 nis abutendi habeant facultatem: qui
 præsumunt, ex suis laboribus utilitatem
 nullam propriam percipiunt, sed eam
 in certos vsus fratrum suorum, præsti-
 tutosque conuertant. Scholastici stu-
 dijs confectis ad incudem rursus reuo-
 cantur, ac veluti excoquantur, vt in
 Professorum, aut spiritualium Coadiu-
 torum formatorum adsciscantur nu-
 merum. At verò Professis magna est
 in primis autoritas, & ius Societatem
 gubernandi. Ex illis, Assistentes, Pro-
 uinciales, Cōmissarii, Visitatores creā-
 tur, & Præpositus ipse Generalis. Ex
 quo etiam conuenit, vt spectatæ virtu-
 tis ac eruditionis laude, rerum que vtu-
 præsent, cum omnibus tamen æquali-
 ter (vt faciunt) viuant, & humilitate ac
 modestia exæquent, quæ poterant vi-
 deri inæqualia. Edunt autem professi
 solemnia vota tria, cæterarum Reli-
 gionum more, Paupertatis, Castitatis,
 & Obedientiæ (ijs enim tribus vo-
 tis, vis Religionis & natura continetur)
 addunt quartum peculiare, ac pro-
 pri-

primum Societatis, de Obedientia ad-
missiones Romano Pontifici fideliter
præstanda. Quod quidem his tempo-
ribus luctuosis ac perditis, quibus sa-
cro sanctæ Sedis autoritas ab hæreticis
acerrimè impugnatur, diuinum pla-
nè inuentum fuit. Nam præter alias v-
tilitates, quas continet multas & ma-
gnas, quæ in ipsa Instituti formula in-
guntur, certè arctius adstringit, quod
hæretici laxare student. Sed ut non so-
lùm in præsens optimè Societas gu-
bernetur, verùm etiam in posterum,
& cupiditati atque ambitioni, religio-
si status certissimis pestibus, quarum
in ipsa est, occurratur: alia vota
simplicia professi emittunt, promit-
tuntque se non consensuros, ut Con-
stitutiones de paupertate, quæ nunc est
in Societate, immutentur, nisi fortè ut
magis illam contrahant & arctèt, nul-
lam in Societate dignitatem, neque
apertè neque occultè quæsituros: si
quem verò abijisse sciuerint, fideliter
prodituros: extra Societatem verò,
nullam admissuros dignitatem, nisi e-
ius qui præcipere possit, obedientiæ
compellantur.

GVBERNATIONIS porro forma &
ratio hæc est. Vniuersæ Societati cum

Q.†

sum.

summa potestate præest Præpositus v-
 nus generalis. Is Præpositorum Pro-
 uincialiū suffragio adlegitur, & duorū
 præterea Professorū, qui in congrega-
 tione Prouinciali electi, vnà cum Pro-
 uinciali ex singulis Prouincijs ad gene-
 ralem conuentum veniunt, perpetuus-
 que est, ac maximam inter omnes ha-
 bet autoritatem. Ipse ex cognitione
 rerum omnium & personarum Societa-
 tatis, quā habet permagnam, Rectores
 Collegiorum, Domorum Præpositos
 cōstituit: Prouinciales, Visitatores, ac
 Commissarios creat. Quæ ratio com-
 modissima est, & ad pacem, modesti-
 am, humilitatemque conseruandam
 aptissima: tollit enim ac rescindit per-
 turbationes animorum, dissensiones,
 inuidias, odia, quæ Prælatorum electio-
 nes ferè consequuntur eas, quæ ex mul-
 torum pendent iudicio ac voluntate.
 Præpositus item Generalis per se, vel
 per suos Prouinciales, Collegia mode-
 ratur: facultates à sede Apostolica So-
 cietati datas, & priuilegia suis dispen-
 sat, eorum vsum adstringit, relaxat, cō-
 cedit, reuocat: admittendi in Societa-
 tem, atque ab ea dimittendi, in Pro-
 fessorum numerum cooptandi, Con-
 uentus generales (quibus ipse præest)
 indi-

indicendi, ac peragendi, plenissimam potestatem habet: denique ad eius arbitrium iudiciumque, summa omnium rerum, consiliorumque redit. Qua potestate ne ille fortè abutatur, præter eam curam, quæ in optimo Generali præposito eligendo, atque ad id munus aptissimo adhibetur (quæ summa est, pari que religione seruat) quorum suffragio Præpositus Generalis creatur, ab eisdem quatuor spectatissimi Patres eliguntur, qui Assistentes appellantur, sunt que præposito Generali à consilio. Illi victum eius ac vestitum moderantur, labores definiunt, de erratis in humilitate admonent: ad eamque rem Admonitor (sic enim vocatur) ab ipsa Societate est constitutus. Si quid grauius accidat, si acerbus ille plerumque ac violentus, si bonorum Collegiorum profusus aut præposterus distributor fortassè sit, si doctrinam deprauatus, vel moribus (homines enim sum) congregationem generalē (quæ quoniam vniuersam Societatem representat: ipso etiam Præposito Generali superior est) indicendi penes Assistentes ius est, in qua veritas earum rerum, & pondus examinatur; & pro modo culpæ, pœna imponitur. Priuati

Q 5

enim

enim Generalatu Præpositus Generalis potest, si res exigat, & grauioribus etiã supplicijs affici. Ex quo Societatis gubernatio, cum proximè ad Monarchiam accedat, multum etiã habet Aristocratiz. Vitato enim quod vitiosum esse potest, id quod in vtroque genere est optimum, Societas sumpsit. Nam vnum esse in gubernatione Principem, præclarum quidem est, & ad conseruationem firmũ: sed si ille sit moderatus & sapiens. Verum tamen periculosum est, ne honore elatus, libidinem suam, non rationem sequatur: & quod traditum est ad salutem, in perniciem multorum conuertat. Et vt hoc quidem absit, vtque maximè sapiens sit, omnia certè scire vnus non potest, ac propterea, Ibi salus populi, vbi cõsilia multa. Quod enim quisque præ alijs scit, id in commune confert. At verò illud subest in multitudine periculi, ne quot capita, tot sint sententiæ, & illud vnum, quo maximè hominum conuentus ac consociatio cõtinetur, distractum in varia dissoluatur. Quæ pericula in vtroque genere vt vitaret, & vnitatem hæc Societas à Monarchia accepit, & ab Optimabus consilijs, & ita vtrunque tempera.

Bonier 23.

peravit, ut Praepositus Generalis & praesit omnibus, & ipse quodammodo subfit, eiusque Assistentes Consilarii, non Indices sint. Haec est instituti Societatis huius species quaedam, ac gubernationis forma, quam Ignatius expressit, ac nobis reliquit. Quae quidem, ut ex superioribus liquet, quanquam multa cum reliquis Religionibus coniuncta atque communia, nonnulla tamen propria habet ac singularia. Nam cum haec Societas Religio sit, ea habeat necesse est, quae ceterae habent Religiones, & quae ita propria Religionis sunt, ut ab ea diuelli, distrahiq; non possint. Ea autem sunt vota tria, Paupertatis, Castitatis, ac Obedientiae, in quibus vis ac natura religionis posita est, & quae si absint, religio esse, dici non possit. Sed cum etiam Religio Clericorum sit (quemadmodum Tridentina synodus testatur) à religionibus *sess. 25. c. 16.* omnibus Monasticis differat, oportet: in ijs quidem, quibus illae à Clero distant, dissidentque. Et quamuis religiones omnes eodem spectent, & ad perfectionem Evangelicam tanquam in vnum eundemque finem vltimum referantur: vna quaeque tamen finem suum praecipuum ac peculiarem

Q. 5

literam

liarem habet, quem respicit ac sequitur. Qui finis cum alius alibi sit, etiam ea quæ ad finem illum diriguntur, diuersa, diuersis in Religionibus sint, necesse est. Pendent enim ex extremo media; & ex fine, ea quæ finis gratia quærantur. Neque vlla Religio reperiri potest quæ tantam habeat cum vlla alia religione similitudinem & affinitatem, vt non multa etiam habeat dissimilia, & propria. Nam si nihil omnino inter vtramque intersit, non duæ similes, sed vna, eademque sit Religio. Habet præterea Religio quilibet sua priuilegia, & iuris communis dispensationes, quas Christi in terris Vicarius, quasi ipsius iuris communis autor, interpres, ac dispensator sua autoritate facit, ad vtilitatem atque ornamentum Ecclesiæ sanctæ. Quæ quidem admirabili hac varietate circumamicta est, & tanquam castra Dei, habet plurimas atque inuictas armatorum militum acies, in comune quidem fortissimè dimicantiam, sed non eisdem omnes, sed singulas aptis, suis, propriisque armis vrentium. Quæ quidem armorum genera, tam inter se differunt, quam milites, qui armis vtuntur. Denique
Deus,

Deus, qui sapientissimè omnia gubernet, ad morbi naturam medicinam accommodat, & pro temporum varietate, ad Ecclesiam suam vel excolendam, vel illustrandam varias Regiones præfinitis à se ætatibus mittit.

NOVA GREGORII XIII.

Constitutio, & Instituti Societatis

Iesu confirmatio.

CAPVT XXIII.

CUm hæc scripsissem, & publicare ac prælo mandare vellem, noua Constitutio felicitis recordationis Gregorij XIII. in manus meas venit. In qua cum vniuersum Societatis Institutum declarat, omniaque eius privilegia, constitutiones, atque statuta approbat, & denuò confirmat: tū verò præcipua quædam ex ijs quæ à me in proximo capite explicata sunt, ita definit & statuit, vt rem totam qua de agimus, maximè illustret. Atque etiam excommunicationis lætæ sententiæ anathemate eos constringit, qui ijs contraria dixerint, docuerintve. Et temerariam quorundam frænat audaciam, qui de hoc instituto, & de alijs Apostolicis eiusdem Gregorij literis. illud

Q 7

similitæ

similiter confirmantibus detrahere,
 ausi sunt: omnesque illorum assertio-
 nes huic Constitutioni repugnantes,
 falsas & temerarias esse pronūtiat. Nā
 cum hæc religio, Iesu Societas sit, ef-
 fugere certè calumnias non potest,
 quas quidem ipse Dominus Iesus, &
 omnes alia religiones, quæ Societa-
 tes item Iesu, ac vera membra sunt,
 nunquam non pertulerunt. Id quod
 Sacri Ordines Diui Dominici, ac Diui
 Francisci abundè testantur, qui gra-
 uissimè initio ab improbis exagitati
 sunt, atque omnibus machinis perti-
 naciter oppugnati. Sed Deus qui & in-
 stitutor sanctarum Religionum, &
 propugnator est, Vicarios suos, Pon-
 tifices Maximos diuinitus permouit,
 vt illarum protectionem atque defen-
 sionem susciperent: & clarissimos at-
 que sanctissimos Doctores Thomam
 Aquinatem, & Bonauenturam, con-
 spiro tempore prouidentissimè illis au-
 xilio misit, vt hostium conatus retar-
 darent, calumnias obtererent, audaci-
 am frangerent atque contunderent, &
 doctrinæ cælestis splendore, offusam
 animis caliginem discuterent. Sed ve
 hæc omnia Lector magis etiam per-
 spiciat, partem ipsius Sanctissimi Do-
 mini

mini N. Constitutionis hic subijcendam existimaui.

GREGORIUS
EPISCOPVS, SERVVS
SERVORVM DEI,
AD PERPETVAM
rei memoriam.

Stendente Domino & Saluatore nostro in nauiculam, ecce motus magnus factus est in mari, ipse autem a discipulis rogatus, ventis imperauit, & facta est tranquillitas, quam nos in Petri nauicula collocati, turbulibus excutatis, ab eodem Domino assiduis precibus postulantes, nostram interea operam in frangendis procellosis fluctibus impendere non desistimus cumque tanti laboris socios, & validos remiges diuina nobis prouidentia preparauerit, eorum opera in superandis saeuientis pelagi tempestatibus nos maxime subleuat, qui pro communi fluctuantium animarum salute propria commoda nihil pendunt, seque ad omnia discrimina expouunt. In quo cum alia-

rum Religionum studia, tum Societatis Iesu assiduum pro Christo labor, nec non usque ad finem perseverantia, promptam se ostendit, eamque prolem Catholice Religionis valde proficuum, & ad omnia pericula pro universali Ecclesia subeunda paratam procreaverit, aliam atque aliam à prima non degenerem prestante gratia Dei, quotidie substituit, ut nobis eorum alumni per multiplices probationum gradus altius prouecti, semper presto sint: quos in rebus arduis suscipiendis fructuosos operarios adsciscamus: eos autem, ut firmiore nobis opem ad prædicta nauare possent, ab omni non modò iniuria, sed etiam calūnia studemus intactos conseruare. Quod ut à nobis efficiatur, ipsius instituta tāquam fundamenta eius presidij, quod Catholice Religionis impendunt, immota atque inconcussa, aliorum etiam Romanorum Pontificum exemplo debemus Apostolica auctoritate tueri, quorum felic. recor. Paulus III. & Julius etiam III. Constitutiones, & laudabile dicte Societatis institutū confirmarunt: Paulusque idem eam ipsam ab omni quorumcunque ordinariorum iurisdictione exemi, quo instituto per Paulum III. examinato, & à Synodo Tridentina commendato, Pius V. item prædecessor noster, Societatem ipsam ordinem esse mendicantem declarauit. Que omnia non inmeritò ab eis sunt concess.

Societatis confirmationes alie.

Exemptio Societatis.

Societas

concessa ob egregias virtutes, & dona So- mendicie
 cietati antedictæ diuinitus elargita, cuius declarata
 præcipuus finis Catholice est Religionis de- Finis.
 fensio ac propagatio, animarumque in Chri-
 stiana vita & doctrina profectus. Gratie
 quoque eius vocationis est proprium, diuersa
 orbis terrarum loca in Romani Pontificis,
 seu Præpositi generalis eiusdem Societatis
 directione peragere, vitamque in quavis
 mundi parte agere, vbi saluandarum sua o-
 pera animarum copiosior proventus ad Dei
 gloriam speretur. Ad quem finem Spiritus
 sanctus bo. me. Ignatij Loiola, Societatis i-
 psius Institutoris, eiusq; sociorum excitator,
 media quoque prædicationum ac cuiuscunq; Media.
 ministerij verbi Dei doctrineq; Christianæ,
 & spiritualium exercitiorum, aliorumq; uer-
 taritatis operum, & Sacramentorum ad-
 ministrationis, ac præcipue Pœnitentiæ, &
 Eucharistiæ, horumq; frequentioris usus ac-
 commodauit. Ad quæ sufficienter & pro di-
 gnitate præstanda, difficultates superandas,
 periculaque aduenda, quibus dictæ Societa-
 tis Religiosi in huiusmodi discursionibus &
 ministerijs exponuntur, necesse est ut ipsi ta-
 lia obituri, magno virtutis & deuotionis
 presidio muniantur, quod illis gratia in pri-
 mis omnipotētis Dei, simulq; educatio ipsa,
 longa itē in Societate probatio, nec non regu-
 larum & constitutionum obseruātia præsta-
 re uol-

Lōga pro-
 batio.

**Nouitij
biennio
proban-
tur.**

**Tria
substan-
tialia vo-
ta simpli-
cia.**

**Schola-
res appro-
bati.
Coadiu-
tores tem-
porales.**

re noscuntur. Quibus Constitutionibus, ut ita
ta ponant rudimenta virtutis ad quam alun-
tur, statutum est, ut Nouitij in Societate bien-
nio probentur; quo expleto. si ipsi perseuera-
re voluerint, & Societati fuerit ab eis satisf-
factum (quoniam Societas ipsa non solis No-
uitijs, & Professis, ut reliqui regulares or-
dines, constat) tria substantialia vota simplicia
(nisi quis interdum ad professionem, vel gra-
dum Coadiutorum formatorum admitten-
dus videretur) Paupertatis, Castitatis, &
Obedientiae, in eadem Societate ex Apostolico
indulto, ac iuxta vouendi formulam in eis-
dem Constitutionibus expressam emittunt,
ac secundum illas promittunt se eandem So-
cietatem ingressuros, hoc est, v' teriorem ali-
quem illius gradum, prout Praeposito videbi-
tur Generali. Quibus votis emissis, Nouitij
esse desinunt, & in Societatis corpus, qui la-
teris operam dederint vel daturi sunt, ut
Scholares approbati; alij vero ut Coadiuta-
res temporales, nondum formati cooptantur,
ac quantum est ex parte ipsorum, perpetuis
ex parte vero Societatis, iuxta Apostolica
indulta, & Constitutiones praedictas tamdiu
obligati sunt, quamdiu Praepositus Generalis
eos in Societate retinendos esse censuerit.
Quod ad Societatis conseruationem maxi-
me esse necessariu, idq; ab illius exordio pra-
uisum, & post experientia comprobatum
est.

est, idq; initio ingressus illi explicitè manife-
 statur, atque ipsi conditionem hanc ample-
 ctuntur, quæ eis (si quos dimittere oporteat)
 multo est commodior, ut liberi potius, quàm
 voti obligati dimittantur, alijsq; iustis &
 rationabilibus de causis. a Coadiutorestem-
 porales non formati, qui non ad studia lite-
 rarum, sed ad domestica munia curanda
 destinantur, post aliquot annos, quibus Ge-
 nerali Præposito, & Societati satisfecerint,
 per tria item Paupertatis, Castitatis, &
 Obedientiæ vota, licet publica, & in mani-
 bus Superioris emissa, non tamen solemnia,
 sed tum ex Constitutionum præscripto, tum
 ex votemissæ & admittentis intentione sim-
 plicia existunt, in Coadiutorum temporalium
 formatorum gradum admittuntur. Schola-
 res verò studijs in Societate absolutis, ante-
 quam profecti, vel Coadiutores spirituales
 formati fiant, non solum tertium adhuc vl-
 terioris probationis annum, in deuotionis
 & humilitatis exercitijs impendunt, ut si
 qua fortasse in re, harum virtutum feruor
 per literarum occupationem intepuerit, per
 earundem virtutum frequentiore exerci-
 tationem ardentioremq; Diuini auxiliij in-
 uocationem resalescat; sed etiam in verbi
 Dei sacrarum & scholasticarum lectio-
 num, penitentiaque & Eucharistiæ Sacra-
 mentorum Societatis ministerijs tãdiu pro-
 bantur.

a Coadi-
 torum tẽ-
 poralium
 forma.
 torũ tria
 sustantia-
 lia vota
 publica,
 & in ma-
 nibus,
 sed sim-
 plicia.

Tertius
 probatio-
 nis annus

Qui nam
ad pro-
fessionē
quatuor
votorum
admitten-
di.

Professi-
trium vo-
torum
Coadiu-
tores spi-
rituales
formati.
Coadiuto-
rum for.

bantur, quamdiu Praeposito Generali vide-
tur, nec antequam ipsi Praeposito sint plene
perspecti, eique in omnibus satisfecerint, ad
huiusmodi gradus promouentur. Qui enim
ad professionem quatuor votorum admitti-
di sunt, eos iuxta Constitutiones easdem, &
Apostolica decreta et indulta viros omnino
humiles ac prudentes in Christo, & in vita
punitate ac literis conspicuos, diuturnisq; ac
diligentissimis experimentis probatos, atque
Sacerdotes, et in ministeriis huiusmodi prius
diu multumq; versatos, vocatio haec requirit,
ut potē quos ardua maneant ministeria. Quo-
fit, ut nō omnes ad eandem professionem ido-
nei esse, nec tales sine longa exercitatione at-
que experimento fieri, aut etiam cognosci
possint. Quapropter Societatis corpus in sua
membra & gradus idem Ignatius diuino in-
stinctu ita duxit disponendum, ut praeter eos
quos Praepositus Generalis ad professionem
quatuor votorum idoneos esse censuerit, et nō
nullos, quos interdum ad professionē trium
admittere potest, reliqui etiam Sacerdotes,
quorum vita & doctrina in Societate diu
probata esset, ac Praeposito Generali perspe-
cta, & de ipsius licentia in Coadiutorum spi-
ritualium formatorum gradum, per tria il-
la vota similiter publica, sed simplicia, in su-
terioris manibus emissā admitterentur. Qui-
bus emissis, tam hi qui spirituales, quam qui
tempo

temporales Coadiutores formati fuerint, certum in Societate gradum habent, suntque omnis hereditarie Successionis incapaces, nihilque omnino proprii iuxta Constitutiones easdem habere possunt. Nec propter emissam huiusmodi vota publica, aut per mortem ab intestato in illorum sicuti nec in Professorum bonis Domus vlla, aut Ecclesia vel Collegium di-
 ctæ Societatis succedere potest. Qui verò quatuor votorum Professi futuri sunt, ij tribus illis solemnibus substantialibus votis quartum similiter solemne addunt specialis Summo Pontifici obedientia circa missiones præstare ob certiore Spiritus sancti in missionibus ipsis directionem, ac maiorem ipsorum mittendorum Sedi Apostolicæ obedientiam, maioremque deuotionem, humilitatem, mortificationem ac voluntatum abnegationem. Post emissam verò professionem siue quatuor siue trium votorum, Professi ad vau-
 pertatis, quæ regularis instituti murus est et propugnaculum, perfectionem tuendam, omnemque ambitionis occasionem excludendam, nonnulla alia simplicia vota emittunt: quibus promittunt se nunquam quacunque ratione acturos vel consensuros, vt quæ in Constitutionibus Societatis circa paupertatem ordinata sunt, immutentur, nisi quando ex iusta rerum exigentium causa paupertas magis restringenda videretur: neq. præ-
 tenjuros

Quartum
votum
solemne.

Alia vota
simplicia
Professorum.

Qui e-
missis
votis
etiã sim-
plicibus
sine li-
centia
disce-
dunt, apo-
stasie, &
excom-
munica-
tionis
pœnas
incur-
runt.

Pœnz
reserua-
tz.

Omnibus
vna est vi-
uendi, &
obedi-
di ratio.

sensuros ne indirectè quidem, vt in aliquam
prælationem vel dignitatem intra vel extra
Societatem eligantur: nec extra Societatem
in sui electionem, quantum in eis fuerit, con-
sensuros, nisi coacti obedientia eius, qui idi-
pſis possit sub pœna peccati præcipere a Item
Societati vel eius Præposito manifestatu-
ros, si quem sciat aliquid huiusmodi moliri.
Porro non solũ Professi, & Coadiuuores for-
mati, sed ex alijs, quicũq; absoluto probatio-
nis biennio prædicta tria substantialia vota
etiã simplicia emisserint, si absque expressa
licentia à Societate discedant, etiã si præ-
textu melioris frugis, & transitus ad alium
quemcunq; ordinem (Carthusiensem duntaxat excepto) id faciant, apostasie & ex-
communicationis ex Apostolicæ sedis de-
creto pœnas incurrunt, à quibus non nisi à
Summo Pontifice, vel à Generali Præposito
absolui possunt. Iniquè enim cum Societate
ipsa ageretur si viris multo labore ad ardua
ministeria eruditus, cum religionis Catholicæ
& huius Sedis detrimento priuaretur, præ-
sertim cum Societatis Constitutiones, & pri-
uilegia quæ suprascripta continent, insepara-
ta, antequam ad nouitiorum conuictum ad-
mittantur, habitatione eis maturius consi-
deranda tradantur. Biennio Nouitium com-
pleto, & emissis votis simplicibus, vna est
omnibus omninò viuendi et obediendi ratio,
debent

debet enim omnes in omnibus obedire, & in communi vivere, non secus alij, atq; ipsi Professi & Coadiutores formati, idq; in Domibus quidem Probationum & Collegijs ex reditibus; in Domibus vero Professorum, que nullos omnino redditus habere possunt, ex eleemosynis tantum. Et licet qui ad gradus Professorum, & Coadiutorum formatorum nondum pervenerunt, bonorum suorum in atque dominium tum alias ob iustas causas, tum etiam: ut maiorem Societas habeat libertatem, illos, si opus fuerit, cum minori offensione dimittendi, ad tempus Generalis Præpositi iudicio præscribendum valeant retinere, ut in pauperes tandem seu alios pios usus pro ipsorum devotione distribuant iuxta Evangelicū consiliū ac promissionem, quam initio Novitatus faciunt, interim tamen quantum ad illorum usum, religiosam paupertatem servant, nec vlla re tanquam propria, & sine superioris facultate uti possunt. Et quamvis ij omnes qui post bienniū Novitatus dicta tria vota simplicia, ut præfertur emisserint, ac in corpus Societatis cooptati, illiūq; meritorum, et privilegiorum non secus atq; ipsi Professi participes effecti, quiq; quantum in eis est, & professionem emitte reparati si ipse Præpositus Generalis id prædictæ Societatis instituto congruere iudicaverit, & in perpetuū Dei servitio votis simplicibus existant.

Domus
probationum.
Collegia.
Domus
professorum.

Promissio
distribuen-
di bona
in pauperes.

Qui ex-
pleto
biennio
novitatus
tria substan-
tialia So-
cietatis
vota simp-
licia emiserint
verè &
proprie
religiosi
existant.

Si à So-
cietate
deficiant,
excom-
muni-
cationis
& alijs
Apostata-
rum
pœnis
subia-
cent.

Societa-

placibus consecrati, ac sua sorte, prout laudabile Societatis institutum exigit, contenti, verè, & propriè religiosi existant; & si à Societate deficiant, excommunicationis et alijs Apostatarum pœnis sint subiecti: tamen cum non ita pridem intellexissemus nonnullorum animos, qui pij alioqui et vtilis operarij existebant, solitari interdum & affligi, quasi non essent religiosi, eo quod non essent Professi, nec etiam deesse qui Religionis pre-textu, transfigurante se in angelum lucis Satana, non solum ea occasione inquieti existerent, sed etiam aliorum pacem & vocationem disturbare, eosque in fraudem & defensionem deducere conarentur, vnde fructuosa hæc religio grauissima potuisset accipere detrimenta. Idcirco cum diuina providentia pro temporum necessitate, varia & salutaria Ordinis instituta in Ecclesia sua produxerit, nouisq; subinde in ea nascentibus morbis noua remedia; nouisq; emergentibus hostium impugnationibus, noua regularium Ordinum auxilia excitavit; & cuiq; illorum, iuxta cuiuslibet peculiaris gracie vocationem, peculiare quasdam notas, propriè insignia, ac opportuna ad finem quem intendit, media suggesterit, & nunc maximè (vt felicissimi toto orbe successus testatur) mirificos in agro Dominico fructus prædicto Societatis Iesu instituto proferat: quæ Societas (quemadmodum &

dum & alia nascentium regularium Ordinum exordia) à spiritu contradictionis impugnatur, cumque ipsi Ordines Romanorum Pontificum propterea constitutionibus circummuniri consueverint : cuius rei sanctorum Dominici & Francisci præclarissimi Ordines exempla abundè suppeditarunt : ita nos licet aliàs institutum prædictum, Privilegia & Constitutiones ipsius Societatis confirmauerimus et declarauerimus, motu proprio statuentes eos, qui biennio Nouitiatus peracto, tria vota tamen simplicia emiserunt, esse verè, & propriè Religiosos : cum præcepto, ne quis hæc in dubium reuocare audeat, ac cum irritante, et alijs decretis, prout in nostris super hoc confectis literis plenius continetur : quia tamen non defuit temeraria quorundam audacia, qui post declarationem, decretum, præceptum, & interdictum nostrum huiusmodi nõ solum multa ex prædictis, & fortè alia ad Societatis institutum, ac viuendi formam spectantia labefactare, sed & ipsa apostolica decreta, ac præcepta publicè, & ex cathedra, aut temerario impugnare, mentemq; nostram veruè se interpretari non erubescunt, disputantes, & prædicta in dubium reuocantes : omniq; ex aliorum regularium Ordinum communibus regulis formis, ac statutis metientes, Societatis institutum, peculiare Constitutio-

tis exordia impugnata, ut & aliorum ordinum.

Alia instituti declaratio & confirmatio refertur.

Impugnanti-
um ob-
i-
ectio-
nes.

nes, ac vim votorum simplicium illius, à Sede Apostolica, in eadē Societatis Religione probata admissorum, penitus ignorantes, ac nonnulla iure antiquo, quæ post illud successu temporum huius Sedis autoritate, approbatione, & confirmatione, ac peculiaribus privilegijs, sancita, & roborata esse dignoscuntur, perperam interpretantes, conuellerentur. Hæc Pontifex; & infra: Nos vniuersalis Ecclesie vtilitati, quam ex inuolante & inconcussa dictæ Societatis instituto, & religiose sobolis educatione sentimus, & maiorem in dies speramus. prospicientes, & præterea eiusdē Societatis indemnitati, paci, quieti, & incremento consulere volentes:

Nona instituti ac præmissorum omnium Constitutionumque & privilegiorum Societatis Confirmatione.

Motu simili, & ex certa scientia nostra, deq; Apostolicæ potestatis plenitudine laudabile ipsius Societatis institutum, & quæ illud concernunt præmissa omnia, & singula prædicta; illius ac quæcunque alia privilegia, facultates, exēptiones, immunitates, gratias, & indulta, à prædictis prædecessoribus nostris, & à nobis etiam per communicationem concessa, Constitutiones quoque, ac statuta, & decreta qualiacumq; ac si ad verbum præsentibus insererentur, pro expressis habentes, tenore præsentium approbamus & confirmamus, suppletentes omnes iuris & facti defectus, si qui interuenerint in prædictis Constitutionibus & Statutis. Adhuc dictæ Societatem

ratem firmo sedis huius presidio communire
volentes, hac nostra perpetua Constitutione,
motu, scientia, & potestatis plenitudine si-
milibus statuimus atque decernimus tria vo-
ta huiusmodi, etsi simplicia, ex huius sedis
institutione, ac nostra etiam declaratione &
confirmatione esse verè substantialia Religio-
nis vota, ac in dicta Societate tanquam in
Religione approbata, per sedem eandem ad-
missa fuisse, & esse, ac per nos admitti, nec
in illis à quoquam præter nos, & sedem hu-
iusmodi dispensari, nec ea vlllo alio modo
quam per legitimam dimissionem à Societa-
te cessare posse, & non modò eas, qui in Co-
adiutorum formatorum, siue spiritualium,
siue temporalium gradus & ministeria, vt
preferatur, admittuntur: sed & scholares i-
psos ac supradictos alios omnes, et quoscumque
qui in ipsam Societatem admissi, biennio pro-
bationis à quolibet eorum tracto, tria vota
substantialia prædicta; tamen si simplicia,
emiserint, aut emittent in futurum, verè &
propriè religiosos fuisse, & esse, ac fore, &
vbique semper & ab omnibus censeri & no-
minari debere, non secus atque ipsos in So-
cietatis, tum quorumvis aliorum Regularium
ordinum Professos, siue que Praepositis in o-
mnibus & per omnia obedire, & huic Sedi
immediatè subiectos, & à quorumvis ordi-
nariarum, & delegatorum, seu aliorum indi-

Huius-
modi
tria vo-
ta, & sim-
plicia,
verè ta-
men sunt
Religio-
nis sub-
stantialia
vota.

Huius-
modi vo-
ta, etsi
simplicia,
emit-
tent verè
& pro-
priè sunt
religiosi.

Noua ex-
emptio.

Pœnz a-
postara-
rum in-
nouan-
tur.

Earūdem
pœnarū
absolu-
tio de-
nue re-
serua-
tur.

Nouum
matri-
monij
impedi-
mentum
dirimens.

Præcipi-
turi sub
excom-
munica-
tionis,
& inha-
bitatis
pœnis eo
ipso in-
venien-
tis, ne

cum iurisdictione omnino exemptos, pro-
ut nos etiam vigore presentium eximimus,
denique ut omnium Societatis privilegiorū
iuxta Generalis Præpositi dispositionem sunt
participes, ita quoque excommunicationis
maioris late sententiæ, & alijs Apostatarū
pœnis, si qui à Societate deficiant, subsistere,
ac tanquam veros apostatas puniri posse, nec
à quoquam, nisi per nos, & sedem prædi-
ctam; aut Generalem Præpositum ab eisdem
pœnis absolui, nec ante huiusmodi absolutio-
nem, & à Societate dimissionem, matrimo-
nium contrahere, quinimò eos omnes id cō-
trahendum inhabiles, ac contractū huius-
modi nullos, & irritos esse, pronū irritos faci-
mus, & annullamus. Et ut cōtradictentiū au-
dacia coercetur, præmissis omnes & quos-
uis alijs illis similes assertiones contra dictæ
Societatis institutum, vel quomodolibet in
iūris præiudicium pronūciatas, aut scriptas,
falsas omnino & temerarias esse, & censeri
debere. Præcipimus igitur in virtute sanctæ
obedientiæ, ac sub pœnis excommunicationis
late sententiæ, nec non inhabilitatis ad qua-
cumque officia, & beneficia secularia, & quo-
rumvis Ordinum regularia, eo ipso absque
alia declaratione incurrendis, quarum abso-
lutionem nobis, et successoribus nostris reser-
uamus, ne quis cuiuscumque status, gradus,
et preeminentiæ existat, dictæ Societatis in-
stitutum,

stitutum, Constitutiones, vel etiam presen-
tes, aut quemvis earum, vel supradictorum
omnium articulum, vel aliud quid supradi-
cta concernens quouis disputandi, vel etiam
veritatis indagandae quæsito colore, directe
vel indirecte impugnare, vel eis contradicere
audeant: districtius inhibentes, ne quis siue
extra siue intra dictam Societatem, nisi de
illius Generalis, aut inferiorum Præpositorum
licentia notationes, declarationes, glossas,
vel scholia vlla super præmissis facere, vel ea
nisi quantum verba ipsa sonant interpretari,
aut de eis disceptare, seu scrupulum cuiquã
inijcere, vel in controuersiam aut dubiũ re-
uocare audeat quoquo modo; nec glossas, aut
interpretationes siue impressas, seu scriptas
ad id pertinentes, legere, docere, alijsq; tra-
dere, vendere, vel apud se retinere præsu-
mar: si quid verò dubij de eisdem oriri conti-
gerit, ad sedem prædictam, vel ad Generalem
Præpositum dictæ Societatis, aut ad eos qui-
bus id ipse commiserit, referatur. Sicq; in præ-
missis omnibus & singulis per quoscumque
Iudices & Commissarios etiam causarum Pa-
latij Apostolici auditores, ac S. R. E. Cardi-
nales in quavis causa & instantia sublata
eis & eorum cuilibet quavis aliter iudicandi
& interpretandi facultate, & autoritate,
iudicari, & desiniri debere, nec non irritum
& inane quidquid secus super his à quoquã
quis au-
deat So-
cietatis
institu-
tum &
cætera
impu-
gnare.
Nec nisi
de Præpo-
sitorum
licentia
interpre-
tari.
Nec in
contro-
uersiam
reuoca-
re.
Nec glossas legere,
docere, a-
lijs trade-
re, vel a-
pud se re-
tinere.
Sic iudi-
cari &
desiniri de-
bere.

Manda-
tur omni-
bus Ordi-
narijs, vt
presen-
tes lite-
ras o ser-
uari faci-
ant.

Non ob-
stanti-
bus.

quauis autoritate scienter, vel ignoranter
contigerit attentari. Mandantes vniuersis
& singulis Patriarchis, Archiepiscopis, Epi-
scopis, & ceteris Ecclesiarum & locorum
etiam Regularium Prælati per vniuersum
orbem cõstituti, vt presentes literas in suis
quisq; Ecclesijs, Præuincijs, Ciuitatibus, die-
cesibus et iurisdictionibus ab omnibus inuio-
latè obseruari, quinetiam Præpositū ac per-
sonas Societatis huiusmodi defendant, eosq;
præmissis omnibus & singulis pacificè frui
faciant, & gaudere, non permittentes ipsos
per quoscunq; quomodolibet molestari, Con-
tradictores per censuras Ecclesiasticas, & a-
lia iuris & facti remedia opportuna, appella-
tione postposita, compescendo. Inuocato etiā
ad hoc si opus fuerit, auxilio brachij secula-
ris. Non obstantibus recol. mem. Bonifacij Pa-
pe VIII. quæ incipit: Quod votum & alijs
Apostolicis constitutionibus, ac etiam alio-
rum ordinum, iuramento, confirmatione
Apostolica, vel quauis firmitate alia roborata
statutis, & consuetudinibus, priuilegijs
quoq; indultis & literis Apostolicis quibus-
cunque huiusmodi ordinibus, Vniuersitati-
bus, locis vel personis per quoscunq; Roma-
nos Pontifices prædecessores nostros, ac nos,
& sedem prædictam etiam motu proprio &
ex certa scientia, ac de Apostolica potestatis
plenitudine, & cõ quibusuis irritatiuis, an-
nullatiuis.

nullatiuis, cassatiuis, reuocatiuis, modificati-
 uis, præseruatiuis, exceptiuis, declaratiuis,
 mentis attestatiuis, ac derogatoriis de-
 rogatorijs, alijsque efficacioribus & insolitis
 Clausulis irritantibusq; & alijs decretis in
 genere, vel in specie, ac alijs quomodolibet
 etiam pluries concessis, confirmatis, & in-
 nouatis. Quibus omnibus & singulis, etiam si
 in eis caueatur expresse, quod illis nullatenus,
 aut non nisi sub certis modo & forma
 in illis expressis derogari possit, pro illorum
 sufficienti derogatione de illis eorumq; totis
 tenoribus specialis, specifica, & expressa me-
 tio habenda, seu aliqua alia exquisita for-
 ma ad hoc seruanda foret, tenores huiusmo-
 di presentibus pro sufficienter expressis ha-
 bentes, illis alijs in suo robore permansuris,
 hac vice dumtaxat specialiter & expresse
 derogamus. Contrarijs quibuscunque, aut si
 aliquibus communiter vel diuisim ab eadē
 sit Sede indultum, quod interdici, suspendi,
 vel excommunicari non possint per literas
 Apostolicas, non facientes plenam, & ex-
 pressam, ac de verbo ad verbum de indulto
 huiusmodi mentionem. Præsens autem **Præsens**
 Constitutionis & gratia communicationem **concef-**
 omnibus alijs, qui sua priuilegia cum ipsa **sio non**
 Societate copiosè participant, participareq; **commu-**
 poterunt quomodolibet in futurum, fieri o- **nicatur.**
 minino prohibemus. Ceterū volumus, ut præ- **Trāssum**
R 4 **sentium**

Præsens
 concef-
 sio non
 commu-
 nicatur.

Trāssum

pris ha
beatur
fides.

sentium transsumptis etiam impressis in
Secretarij dictae Societatis, vel Notarij pu-
blici subscriptis, & sigillo Praepositi Genera-
lis eiusdem Societatis, vel alterius personae in-
dignitate Ecclesiastica constitutae munitis
eadem omnino fides habeatur in iudicio, &
extra illud, quae literis ipsis originalibus ha-
beretur, si essent exhibitae vel ostensae. Nulli
ergo omnino hominum liceat hanc paginam
nostrae approbationis, confirmationis, supple-
tionis, decretorum, statuti, praeccepti, interdi-
cti, derogationis, & voluntatis infringere, vel
ei ausu temerario contraire: si quis autem hoc
attentare praesumpserit, indignationem om-
nipotentis Dei, ac Beatorum Petri & Pauli
Apostolorum eius se noverit incursum.

Datum Romae apud Sanctum Petrum, Anno
Incarnationis Dominicae 1584. octavo Ka-
lend. Iunij, Anno Pontificatus nostri tertio-
decimo.

M. Card. S. Stephani.

Cesar Glorierius.

A. de Alexijs.

Registrata apud Caesarem Secretarium.

COL-

COLLEGIA CVR HABEAT
Societas ad instituendam iu-
uentutem.

CAPVT XXIII.

INter alia munia & ministeria, in quib. ad Dei obsequium, Ecclesiæque sanctæ utilitatē, hæc Societas, autore Ignatio, atq; institutore, se exercet, vnum (vt diximus) idque in primis vtile Collegiorum est, in quib. ad pietatem atq; ad doctrinam adoleſcētes conformantur. Quod docendi munus sunt nonnulli, & quidem viri graues ac prudentes, qui ex ea parte quæ pueros attingit, & prima Grāmatices continet rudimenta, tanquam nouū, & a religiosa grauitate alienum minus probant, causasque petunt, quam obrem Ignatius Collegia instituit, & ludum literarium pueris aperiri iussit, suosque ea occupatione distineri, quæ laboriosa ac permolesta est, & abiecta in speciem videtur, & nō satis propria religionis? Horum ego quæstioni, Deo adiutore respōdebo, rationesque aperiam, quibus id quod fit, rectē ac sapienter fieri intelligatur.

Sunt igitur Collegia nostra ipsius Societatis, quasi seminaria, in quibus scilicet nostri Scholastici, postquā in

virtutis studio, ac domandis pravis animi affectionibus, biennium nouitij posuerunt, ad pietatem literas etiam adiungunt, vt pro mensura gratiæ sibi à Domino traditæ, vtilis esse eius Ecclesiæ aliquando possint. Sed eiusmodi Collegia ita sūt Societatis seminaria (vt diximus) vt in eis nostri interdū literas non doceāt alios, sed ipsi addiscant. Plerunq; tamen ita instituuntur, vt nostri scientias omnes profiteantur ac doceant, Theologo quidem necessarias, & à primis Grammatices principijs, tāquam ab incunabulis incipientes, ad summum Sacræ Theologiæ fastigium, auditores suos gradatim, sensimque perducant. Non tamen omnia hæc Collegia equalia & paria sunt, neque in omnibus omnes, sed in quibusdā omnes, in omnibus quædā, in alijs aliæ facultates ac disciplinæ explicantur. In omnibus tamen aut in plerisque omnium, pueri Grammaticorum præceptis, ac primis literis instituuntur. Et hanc quidem partem tanquam puertilem, & grauitati religiosæ ac tranquillitati haud satis congruentem, nonnulli reprehendunt.

Multæ sunt igitur causæ, eæque grauiissimæ, quæ Ignatium ad constituen-

dum.

dum huiusmodi scholas impulerunt: sed illa vel maxima, quæ ex propria vocatione, ac præsentis Ecclesiæ statu pendet. Nam videmus (neque sine ingenti animi dolore) quàm sit calamitosa, & perdita nostrorum temporum conditio: quanta breui tempore rerum omnium sit facta conuersio: quanta ruina, perniciēs, ac bonorum omnium strages sit secuta. Maximam enim orbis terrarum partem, aut infideles occupant, aut hæretici: & quæ nobis reliqua pars est, in qua quidem, doctrina sincera, atque catholica adhuc vigeat (quæ est sanè perexigua) ea tamen moribus est inquinatissima, vitijsque usque eò contaminata, ut timendum sit, ne corrupti ac perditæ mores viam (ut solent) erroribus etiam atque hæresibus aperiant: & hoc quantulumcunque est quod nobis restat in Europa, eodem labefactatum motu concidat. Multi, inquit Apostolus, repellentes *1. Tim. 2.* bonam conscientiam, naufragauerunt *1. Tim. 6.* circa fidem. Et alibi, Radix omnium malorum est cupiditas; quam quidam appetentes, errauerunt à fide. Peruersa igitur vita, peruersam doctrinam parit. Cor enim à vitijs occupatum, & vitati inimicum, eam doctrinam quærit

R. 6.   semper

semper ac sequitur, non quæ vera, sed, quæ blanda ac suavis sit, & quæ iucunda præbeat, iniucunda rejiciat. Et voluntas per se cæca, & perturbationum tenebris cæcata magis, lumen veritatis obscurat, aciemque intellectus perstringit, ac habetat, & secum impetu quodam rapit mentem, facileque persuadet, eam ut doctrinam & fidem abijciat, quæ tanquam parens quædam, custosque virtutis, ut bonorum conscientia blanditur semper, sic malorum sceleribus grauius aduersatur. Obstandum igitur principiis est, & arbor in radice sananda. Quod quò commodius fiat, danda est opera, ut extinctis vitijs, radicibusque euulsis, virtutum omnium fructus efflorescant. Ut autem hoc assequamur, nihil facilius, præstantius, diuinius, recta & accurata puerorum institutione reperimus: ut videlicet, cum lacte nutricis virtutem sugant, Dei timorem imbibant, eosque mores ab incunabulis discant, quibus robusta ætate victuri, & Rempublicam administraturi sunt.

Hoc spectauerunt, hoc sibi proposuerunt omnibus sæculis, nationibus, Regnis, quicunque de optima Republica leges scripserunt. Hæc ferme est summa præcepto-

præceptorum omniū Hūc referuntur,
 in hoc consumuntur dicta, facta, scri-
 pta penè omnia, quæcunque apud au-
 tores omnes, virosque sapientissimos
 legimus, ad constituendam præclarā
 quādā ciuilibus gubernationis formam.
 Nā vt qui inferitur surculus coalescat,
 & quæ plantatur arbor radices agat, te-
 nella sit oportet: citius enim frangas
 quam corrigas, quæ in prauum indu-
 ruerunt. Ad cō (inquit ille) à teneris as-
 suefcere, multum est. Et quidam alius:
 Quo semel est imbuta recens, seruabit
 odorē Testa diu. Et illud Philosophi:
 non parum differt à iuuentute, sic, vel
 sic, assuefcere, sed multum. Quem imi-
 tatus Poëta quidam ait, Plurimum e-
 nim intererit, quibus artibus, & quibus
 hunc tu Moribus instituas. Et paulò
 antè: Nil dictu foedum, visuque, hæc li-
 mina tangat, Intra quæ puer est, pro-
 cul hinc, procul inde puellæ Lenonum
 & cantus pernoctantis parasiti. Maxi-
 ma debetur puero reuerentia, si quid
 Turpe paras, nec tu pueri contempse-
 ris annos, Sed peccaturo obsistat tibi
 filius infans. Sed longe illustrius atque
 sapientiùs hoc idem Spiritus sanctus,
 per Salomonem testatur: Prouerbiū
 est, inquit, Adolesceus iuxta viam su-

*Virgil. 2.**Georg.**Hor.**Arist. 2.**Ethic.**Iuue. Sat.**14.**Prou. 22.*

*Tob. 20.**Plato.**August.
in Psal.
127.**Lib. 21.
de le
gib. 2.*

am ambulans, etiam dum senuerit, nō recedet ab ea. Et Salomone antiquior dixit Iob: Ossa eius implebuntur vitijis adolescentiæ suæ. Plato quidem, nihil sibi videri scribit, in quo magis sit elaborandum, quàm ut filijã teneris (ut ita dicam) vnguiculis rectè instituantur. Et Beatus Augustinus maiorem etiam curam adhibendam esse præcipit in educatione, quàm in procreatione liberorum. Magis (inquit) cogita, quomodo nutrias qui nati sunt, quàm ut nascantur. Non enim iam felicitas est habere filios, sed bonos habere. Et idem ille ipse Plato, in libris quos de Republica & de legibus conscripsit, nihil accuratius præcipit, quàm optimam ac diligentem puerorum institutionem, ex qua vna salus pendet Republicæ. Atque optimis legibus scriptis, optimos magistrat⁹ præfert, quasi legibus inanimatis, leges animatas. Nam lex scripta, si magistratum nullũ habeat, qui ad obtemperandum legi ciues pro suo iure cogat, etiam si vel maximè salutaris ac preclara sit, tamè lex mortua, iaceatq; necesse est. Optimus autè magistratus, tametsi lege scripta careat, ipse tamen sit lex. Quantum igitur quæ vita prædita sunt nō viu-

uen-

nentibus, & animata inanimatis præ-
 stant, tantum optimus Reipublicæ gu-
 bernator, quasi lex viua, legi in es inci-
 sæ antecellit, quæ per se quidem mor-
 tua est. Addit Plato, Magistratus opti-
 mos haud posse fieri, nisi ciues viri sint:
 optimi, ex quibus magistratus crean-
 tur. Viros porro nunquam fore tales,
 nisi adolentes, puerique tales sint.
 Ex pueris enim viri existunt, qui Rem-
 publicam, ijs fermè moribus atque o-
 pinionibus gerunt, quibus à puero im-
 buti sunt. Hinc fit, vt nisi rectam pue-
 rorum educationem in Republica sa-
 pienter administranda, quasi funda-
 mentum iecetis, quidquid adificij su-
 perstruxeris, corruat necesse sit. Plato-
 nem secutus Plutarchus, Philosophus
 prudentissimus, atque Traiani Princi-
 pis quondam præceptor, aureum libel-
 lum de liberorū educatione scripsit, in
 quo rem totam accuratissimè persequi-
 tur. Cuius hæc ipsa verba sunt: Sicut
 infantium membra, simul ac nati sūt,
 formari, componique debent, vt recta
 minimeque obliqua fiant: ita puero-
 rum mores principio, aptè concinne-
 que fingere conuenit. Illa namque no-
 uella ætas, ad fingēdum facilis & tene-
 ra est, & ipsorum animis, dū molles ad-
 huc

*Plutar.
 lib. de pue-
 rorum e-
 ducatione.*

huc extant, disciplinæ melius instillantur: difficilius autē quæ dura sunt molliuntur. Quæ admodū enim sigilla molibus imprimuntur cæris, ita & doctrinæ, dum puerilis animus est, insculpuntur. Aptissimè igitur diuinus ille Plato, nutrices admonuisse videtur, vt ne friuolas ac turpes pueris fabellas mandent, ne illorum animos ex initio, stultitia & corruptis imbuant moribus. Pulchrè igitur Phocylides Poëta monuit: Dum tener est gnatus, generosos instrue mores. Hæc ille, & paulò post: Maximum omnium (inquit) longeque primarium diciturus accedo. Inquirendi filijs præceptores, quorum vita nullis obnoxia criminibus, irreprehensibiles mores, & optimum experimentum. Honestas enim fontem simul ac radicem esse liquet, legitimam consequi disciplinam. At veluti coloni sepes arbusculis circumponunt: ita & æquissimi præceptores, cõsona pueris instituta, & admonitiones inserunt, vnde rectissima morum genera pullulent. Nunc verò respiciendi, stomachandi que nonnulli sunt genitores, qui prius quàm vllam ex præceptoribus experientiam sumpserunt, hominibus aliquando improbis, imperitisque æigno.

gnorationis insignis, liberos cōmendat. Hæc Plutarchus. Docet præterea, nihil esse in rebus humanis, quod tantæ estimandum sit; neque opes, copias, genus, gloriam, honores, formam, sanitatem, robur, cæteraque quæ in bonis numerantur, vlla ratione esse cum exquisita liberorum educatione comparanda: eos verò paterna appellatione indignos, qui plus studij atque temporis ponūt in comparandis pecunijs quam in filijs, quibus pecunias relinquūt, ad virtutem effingendis. Neque hoc aliud esse ait, quam magnam calceorum sedulitatem habere, pedem verò ipsum parvipendere: esse autē perridiculum atque absurdum, liberos, si leuam manu cibos capiant obiurgare, & grauius reprehendere, distortis verò atque prauis si moribus sint, patienter ferre. Eandem cum Plutarcho sententiam habet B. Chrysof. ijs verbis: *Magnum habemus pretiosumque depositum filios, ingenti illos seruemus curam; atque omnia faciamus, ne fur id nobis astutus auferat. At verò nunc, contra penitus facimus. Nā vt fundus quidem sit optimus, cuncta molimur, eumque fideli viro magno cum studio tradimus, & agasonem, atque mulionem*

Chrysof.

in 1. Timoth.

2. hom 9.

nem, procuratorem quæ ac dispensatorem, qui nobis magna benevolentia afficiatur, inquirimus: cæterum quod nobis charissimum omnium est, omninò negligimus, neque curamus quo pacto filium nostrum fidelicuidam viro permittamus, qui ipsius tueri ac conseruare pudicitiam possit. Et certè nulla nobis possessio, nullus fundus equè nobis gratus atque charus esse debet: quippe hæc omnia filiis queruntur. Igitur maior nobis possessionum cura est, quàm eorum, quorum illæ gratia comparantur: quod profectò absurdissimum atque stolidissimū est. Exerceamus igitur ad virtutem atque pietatem molles filiorum animos, cætera omnia secundo loco quæramus. Nam si quidem illi improbi fuerint, nihil ijs pecuniæ proderunt: sin autem probi, nihil ex paupertate lædentur. Hactenus Chrysostronus. Xenophon quidem Philosophus, & Historicus excellens, docet: Cyrum Persarum legibus educatum, qui forum habebant in partes quatuor distributum, quarum vna erat puerorum, altera puberum, tertia virorum qui perfectam ætatem iam agunt, quarta verò eorum qui sunt emeriti. Et præerant cuique harum partium,

*In pedia
Cyri.*

eum, duodecim Principes. Hi verò in-
 quit pueris præsumt, qui selecti ex se-
 nioribus, eos videantur redditori quã
 oprimos. Et leges, studia atq; eas exer-
 citationes puerorum diligentissimè
 persequitur, quæ absque admiratione
 legi non possunt. Idem ille ipse Xeno-
 pho alibi tradit, Lycurgum pro seruis
 pedagogis, quos priuatim pueris suis
 quisq; præficit, virum præesse illis vo-
 luisse ex eorum numero, qui Rempu-
 blicam gerunt, qui quoniã pueros mo-
 deraretur, Pædonomus appellabatur.
 Deinde eius officium atque instituta
 commemorat. Atque hoc quidem La-
 cedæmoniorum institutum, Aristote-
 les vehementer laudat, docetque e-
 ius qui ciuitatem legibus constituere
 velit, primam ac maximam curam esse
 oportere in erudienda iuuentute; qua
 sublata, pereat Respublica necesse est.
 Negatque vbi pueri educantur, pictas
 tabulas, in quibus aliquid insit turpitu-
 dinis, aut imagines nudas Deorum
 collocandas, aut comœdias lasciuas,
 illis præsentibus exhibendas. Et meri-
 to sanè. Multi enim ad perpetuas infe-
 rorū tenebras damnantur quorū pess-
 ima vita ex mala educatione ortū ha-
 buit, atq; ex parentū incuria: quib. præ-
 stant:

*Lib. de
 Repub.
 Lacedæ-
 moniorū.*

*6. Politic.
 c. 1.*

standum certè est, quicquid in re tanti momenti per imprudentiam, aut socordiam deliquerunt. Philippus Macedonum Rex, nato Alexandro filio, epistolam scripsit ad hunc ipsum Aristotelem, qui sapientiæ laude, ea tempestate florebat; in qua minus se gaudere ait, quòd Regni hæredè suscepisset, quàm quòd eo tēpore suscepisset, quo tantus vivebat Philosophus, cuius curæ Alexander rectè committi posset: rogatque vehementer Aristotelē, ut filium formandum, atque in omni genere virtutis atque officij erudendum suscipiat. Neque enim tanti est Regem esse, quàm sapientem ac præstantem Regem esse. Pœta quidam Græcus: Beatus (inquit) est, qui beatus est in liberis instituendis: significans cætera, quæ in humanis bona existimantur, non tanti esse momenti ad veram felicitatem Romanæ eloquentiæ parentis illa verba sunt: Nullū munus Reipublic. efferri maius, meliusve posse, quàm si doceamus atque erudiamus iuventutem, ijs præsertim morib⁹ atque temporibus, quibus ita prolapsa est, ut omnibus opibus refrenanda atque coërcenda sit. Et Quintilianus, ut perfectum & omnibus suis numeris ab-

*Aulus
Gel. l. 9.
c. 3.*

*Eur. in
Oresto.*

*Cic. 2. de
diuin.*

*Quint. li. 1.
c. 1. & de in
ceps.*

solum oratorem fingat, ab ipsis incunabulis praecepta tradere aggredimur, & magnam curam adhiberi vult, in ipsa nutrice deligenda, cuius etiam mores, & verba diligenter spectari iubet. Hieronymus, ea sanctitate atque *Hier. to. 1. Epist.* auctoritate vir, inter maximas occupationes atque grauiissimas, quibus distringebatur assidue, puellam instituendi curam suscepit: itaque ad Gaudentium Epistolam optimis refertam praeceptis scripsit, de Pacatulae infantulae educatione: & alteram ad Laetam de institutione filiae, qua carptim breuiterque perstringit, quicquid de hoc argumento vsquam est: & multa minuta, & penè pericula grauissimè persequitur, quae absque admiratione legi non possunt: propter summam, quam maximus vir in minimis rebus exigit curam. In hac igitur epistola ita ait: Magister probæ aetatis, & vitæ, atque eruditionis est eligendus: nec puto erubescet vir doctus id facere in propinqua vel nobili Virgine, quod Aristoteles fecit in Philippi filio, ut ipse librariorum vtilitate inuita traderet literarum. Non sunt contemnenda quasi parua, sine quibus magna constare non possunt. Ipse elementorum sonus, & prima institutio praecepto-

ceptorum, aliter de erudito, aliter de
 rustico ore profertur: & post paululu:
 Difficiliter eraditur, quod rudes animi
 perbiberunt. Lanarum cōchylia, quis
 in pristinum candorem reuocet? Re-
 cens testa, diu & saporem retinet, &
 odorem quo primum imbuta est. Grae-
 ca narrat historia, Alexandrum po-
 tentissimum Regem, orbisque domi-
 torem, & in morib⁹, & in incessu, Leo-
 nidis pædagogi sui, non potuisse care-
 re vitijs, quibus paruulus fuit infectus.
 Et infra: Legi quondam in scholis pu-
 er, ægrè reprehendas quod sinis con-
 suescere. Hæc Hieronymus. Cum San-
 cta quædam femina vehementius ora-
 ret Dominum, vt Ecclesiam suam de-
 formatam & oblitam reformaret, ac
 pristino splendori restitueret, quæsitū
 ex ea est, quānā ratione, ex malo quo-
 dam corrupto penitus & putrido, pos-
 sent mala, & ad aspectum pulchra, &
 ad gustum suauia procreari? audiuit-
 que tandem, id nulla alia ratione fie-
 ri posse, nisi corrupti mali, incorrupta
 & integra adhuc semina, terræ mol-
 li ac subactæ mandarentur, ex quibus
 malus nasceretur, quæ ex se optima
 & suauissima mala proferret. Neque
 secus esse faciendum in Ecclesiæ re-
 para.

paratione : itaque ut ea quæ vel aruerunt, vel infecta sunt reuifciant, in femine esse excitanda, atque sananda. An sine causa factum putamus, ut ea Virgo, quæ Dei Patris sponsa, Filij mater, atque Spiritus sancti templum futura erat, triennis in Dei templo præsentaretur? aut Ioannes Baptista præcursor, vox, tuba Domini nostri, à primæ ætate se in desertum abderet vsque ad diem ostensionis suæ? Aut alij sancti permulti, qui vitæ exemplo præluere alijs, atque antea debabant in Dei Ecclesia, à puero expressæ præbere inciperent sanctitatis documeta? quorum ex numero sunt Nicolaus & Hildesonus, sanctissimi Episcopi : Benedictus, & Dominicus, clarissimarum Religionum institutores: Thomas Aquinas sacrae Theologiæ decus: Ludovicus Franciæ Rex, Regum specimen, & alij non pauci: qui suo exemplo nos docent, quantum habeat ad virtutem ponderis, sancta ac diligens à teneris educatio. Prudentissimè D. Basilus animaduertit; D. Paulum, cum laudare vellet Timotheum discipulum, ad alias laudes hanc etiam adiecisse: quod ab infantia sacras literas nosset. Heret enim tenacius (ut D. Thomas scriptum

In reg. latinus disp.

c. 15.

2 Tim. 3.

ptum

Tho. quod.
li. 4. art.
23.

Eccles.
Hierach.
s. ult.

ptum reliquit) & perfectius conseruatur, quæ ex illa ætate memoriæ commendantur. Quæ item causa fuit, vt sanctissimi Apostoli (quemadmodum à D. Dionysio Areopagita præclare traditum est) instituerint, vt infantes baptismi aqua tingerentur, & cælestis gratiæ splendorē reciperent. Vt puri videlicet, sancti, & omnis erroris sceditatis. que expertes, ad obediētiam veri summiq̃ue Dei ab ipso matris utero educarentur, pietatemq̃ue cum lacte nutricis sugerent, & rebati in Christo, nihil aliud saperent ac discerent, quàm Christum quem simul atque editi in lucem, ac suscepti fuissent, per Baptismi sacramentum induissent. Crudelissimi Imperatores, qui Christi Ecclesiam omni diritate atque immanitate diuexarunt, vt religionem nostram funditus delerent, atque ex animis hominum fidē Domini nostri Iesu Christi, veramq̃ue pietatem radicitus reuellerent, eam rationem inierunt, vt molles puerorum animos peruerterent, & Christi odio imbuerent. Nam Maximinus Imperator, tyrannorum omnium teterrimus, cum omnibus tormentorum ac mortis generibus, nihil aduersus Christi fidem profecisset,

set, astu & calliditate perficere cogita-
 uit, quæ violentia & crudelitate effice-
 re frustra tentauerat. Librum enim cõ-
 scribi iussit (vt ab Eusebio Cæsariensi
 literis proditum est) cui acta Pilati titu-
 lus fuit, infinita mendacia, & detesta-
 biles in Dominum nostrum Iesum
 Christum contumelias continentem.
 Præcepitque, vt præceptores omnes,
 ac puerorum magistri, discipulis illum
 suis explicarent, & ipsi discipuli me-
 moriter addicerent: vt videlicet pue-
 ri, impietatem à prima infantia com-
 biberent, & deprauati Christi odio, &
 sensim pestifera opinione infecti,
 Christianos homines per totam vi-
 tam detestarentur; quos execrabiles,
 ac pestilètes esse, à teneris didicissent.
 Hoc nefarium impietatis exemplū se-
 cuti sunt nostra tēpestate hæretici Lu-
 therani in Germania, & Hugonoti in
 Gallia, vt errores suos longè lateque
 disseminarent, & in hominum animis
 infingerent. Multa enim & soluta ora-
 tione, & astricta numeris ab oratori-
 bus poëtisque eruditis illis quidem,
 sed impijs, contra summum Pontifi-
 cem, atque Ecclesiasticos homines, &
 recepta Ecclesiæ dogmata, elegan-
 ter, faceret, falseq; conscripta in vulgus
 S
 emi-

*Euseb.
 hist. li. 9.
 c. 3.*

100

emiserunt, quæ in scholis pueri ediscerent, vt dulciter venenum haurirent, & in totam vitam seruaarent, quæ incunante ætate credenda, & seruanda in animum induxissent. Almirallus certe Colinius (quem perduellionis, & diuinæ atque humanæ maiestatis læsorem & omnibus probris notatum, Carolus nonus Franciæ Rex interfici iussit) vt in Galliam hæreses inueheret, ac certissimam pestem in Regnum florentissimum inferret, multis in ciuitatibus illius Regni atque oppidis, puellarum magistras, ac puerorum magistras sui simillimos constituit, hoc est, hæreticos & pestilentes, vt illorum animos corrumpere, & carere, & in omnem partem sequaces fingerent ad impietatem. Qua in re tantum (vt audio) curæ, studijque ponebat, instigante, & oleum camino addente generis humani hoste, vt vix credibile videatur. Quod si Sathanae ministri, ad nostram perniciem ita instigant, quid causæ est, quo minus Dei ministri pro sua virili conantur, omnesque industriæ atque ingenij neruos ad salutem multorum intendant? Hoc idem sibi proposuerunt, atque spectauerunt sanctissimi Patres nostri, qui in

*Conc. Lat.
sub Alex.
3 p. 1.*

Con

Concilijs multis, præclara & salutaria c. 18. *Sub Inno-*
 de institutione puerorum decreta edi- *cen. 3. c. 11.*
 derunt. Nam & magistros moribus at- *que eruditione spectatos scholis præ-*
 que eruditione spectatos scholis præ- *fici iubent, qui iuuentutem institu-*
 fici iubent, qui iuuentutem institu- *Leon. 10.*
 ant; & stipendia eis constitui; & quod *Ses. 9. c. 7.*
 docere debeant præscribunt: quamque *Concil.*
 viam tenere, vt discipuli sanctissimæ *Valentem*
 fidei nostræ instructi rudimentis, ad *pore Lota-*
 expressam virtutis effigiem, & certissi- *rij c. 18.*
 mam bene viuendi regulam confor- *Synod. Pa-*
 mentur. Et in Cathedralibus Ecclesijs, *ris. l. 1.*
 Scholastici nomen & dignitas est in- *c. 30. &*
 stituta, vt honore atque utilitate inui- *l. 3. ca. 12.*
 tati (quæ fermè homines sequuntur)
 non deesset qui in hoc maximè utili
 atque necessario docendi munere se
 exerceret. In canonibus qui sextæ sy *Sexta syn.*
 nodi nomine (quæ sexta est vniuersa *cap. 5.*
 lis, & tertia Constantinopolitana) in
 quibusdam exemplaribus circumfe-
 runtur, præcipitur vt Clerici scholas a-
 periant, & filios fidelium admittant,
 & cum charitate doceant, nihilq; pro
 suo labore, vel petant, vel accipiant,
 nisi si quid fortè parentes ipsi sua spõ-
 te offerat: memores illorum Danielis *Dan. 12.*
 verborū, Qui ad iustitiam erudiunt
 multos, quasi stellæ in perpetuas æter-
 nitates. Denique huc spectant semi-
 naria,

Cōcil. Tri-
den. sel. 23.
c. 18.

naria, quæ nouissimè Concilium Tridentinum in Cathedralibus Ecclesijs institui iubet, in quibus qui clerici futuri sunt, Ecclesiæque Dei ministri, ad Religionem ac Dei cultum omnemque pietatem à pueris instituantur, iisque moribus & disciplinis ornentur, quæ Sacerdotes, verosque Dei ministros decent. Et quod tantopere referat in re omnium utilissima maximam diligentiam adhiberi, quales esse debeant in seminarium admittendi, quas artes discere, ac totam gubernationis formam diligentissimè sacrosancta synodus præscribit. Accedit eodem, Religionum sacramentorum omnium exemplum, quæ ad nouitios suos probandos formandosque, tempus, & locum, & modum designat: quòd nimirum intelligat vix fieri posse, vt ex malo nouicio, bonus profusus existat. Quemadmodum ex diluuto ac perduto adolescente, honestus Sacerdos & grauis, aut utilis Reipub. ciuis, sapiensque gubernator vix vllus euadet. Est enim rara auis in tertis, nigroque simillima cygno. Nam quæ seminauerit homo in adolescentia sua, eadem metet in senectute. Vt ad propositum igitur reuertamur, hæc cau-

causa est, quamobrem Societas nostra, hoc pueros docendi, instituendi que munus suscepit. Quod quidem neque nouum, neque Religione indignum, neque vile abiectumve dici debet, sed perantiquum, & insanctissimis sacrorum Ordinum institutis vsitatum, & laudabile in primis, atque honorificum. Nam ipso nascentis Ecclesiae exordio, eximij atque excellentes vita & doctrina viri deligebantur, vt catechesim, & fidei nostrae rudimenta populis traderent: & Alexandriae (autore Eusebio Cæsariensi) schola ea de causa instituta est, cui præfuerunt, Pantenus, præclarus Philosophus, & Clementis Alexandrinus, vir eruditissimus, Origenis præceptor; & ipsemet Origenes Clementi successit, & socium sibi ad eam rem asciuit Erachlæum virum sapientissimum. Et Protogenes vir sanctitate & miraculis clarissimus, ludum aperuit scribendi, puerosque, hac quasi esca, ad Christi cognitionem atque amorem pellexit, vt autor est Theodoretus, sæperque hoc etiam Grammaticam docendi munus, in laudatissimis Ecclesiae Dei officijs habitum est. Quod vt perspicuum magis fiat, referam quod D. Basilus, monachorum in Oriente lux, institutor, & pa-

*Euseb.
hist. eccle.
lib. 5 c. 10.
& 11. c.
lib. 6 c. 12.*

*Theo li. 4.
c. 16.*

*Basil. in
regu. bre.*

ter, de hac re tradit. Is igitur quærit, nū
 quid conueniat vt inter fratres magi-
 ster sit puerorū ſeculariū? cui quæſtioni
 ita reſpondet: Cum Apoſtolus dixerit:
 Patres nolite ad iracundiā prouocare
 filios veſtros, ſed educate illos in diſci-
 plina & correptione Domini, ſi qui e-
 os adducunt, hac mente adducunt, &
 qui ſuſcipiunt, tales ſunt, qui pleniffi-
 mē confidant, poſſe ſe qui ſibi addu-
 cantur in diſciplina & correptione
 Domini educare: ſeruetur quod præ-
 ceptum eſt à Domino, qui dixit: Si-
 nite paruulos venire ad me, talium
 eſt enim regnum cælorum. Remo-
 to autem huiusmodi propoſito ac
 ſpe, hoc neque Deo gratum, neque
 ex decoro aut utilitate noſtra eſſe exi-
 ſtimo. Hæc ille. Atque hoc quod Di-
 uſ ſcribit Baſilius, uſu poſtea receptum
 eſt. Nam & in Eccleſijs, & cœnobi-
 js gymnafia literaria habebantur, vt
 ex ſextæ Synodi vniuerſalis Cano-
 nibus, qui (vt diximus) circumferun-
 tur, manifeſtū eſt: quo facultas datur
 Laicis, ad ſcholas in templis mona-
 ſterijsque conſtitutas ventitandi. Et i-
 dem ipſe Baſilius, non ſolum pueros,
 ſed puellas etiam admittendas, & ſepa-
 ratim inſtituendas docet, & ritu cæræ
 carum.

Syno.
 6.4.

Baſil. in
regu lat.
diſp. 9. 15.

earū animos cōfestim ab ipso initio
 omni rerum bonorum fingi exercita-
 tione. Quod præclarum inuentum imi-
 titatus est D. Benedictus, monachus, &
 ipse in occidente parens, qui pueros
 in cœnobijs educabat, in formabatque
 ad pietatem (in eum sermō modum
 quo Societas nostra quibusdā in Col-
 legijs separatim nunc facit) sic Placi-
 dum & Maurum puerulos à Benedicto
 receptos legimus, & in omni genere
 virtutū excultos atque perfectos. Quæ
 consuetudo diu postea tenuit. Nam D.
 Gregorius, Anglos pueros magna di-
 ligentia conquiri iubebat, & in sui or-
 dinis cœnobijs ali, atque educari. Et
 D. Thomas Aquinas longo post tem-
 pore, in Casinensi monasterio à pue-
 ro institutus est. Neque verò pueros
 fingeant monachi sancti Benedicti
 ad omnem tantummodo virtutis lau-
 dem, sed etiam disciplinis, & omni sci-
 entiarum genere instruebant. Nam &
 in Germania, & in Gallia, & in Anglia,
 magna cum laude docuerunt: autore
 & principe huius instituti venerabili
 Beda, qui ante annos 800. in Anglia do-
 cuit, & scholæ præfuit: in cuius locum
 postea successit Albinus, Caroli magni
 præ-

*D. Greg.
 in vitæ
 S. Bene-
 dicti.*

*Ioā. Diacon.
 l. 2. n. 46.
 in vitæ
 Greg.
 In vitæ
 S. Ibo.*

præceptor, & in locum Albini, Rabanus Abbas Fuldensis, qui postea etiam Archiepiscopus fuit Moguntinus. Et monachi Sancti Benedicti, Collegia (quemadmodum nunc nos habemus) habuerunt, in quibus docebant, scilicet, quæ nunc nos docemus, ut vi-

*Tritem in
Chro Hir.
saugiensis
monaste-
rij anno
Domini
854. &
890. &
952. &
alibi.*

*F. Ferdi. à
Castillo.
l. 2. c. 70.*

dere est apud Ioannem Tritemiū monachum & Abbatem eiusdem ordinis, qui rem totam diligentissimè persequitur. Atque ea re tantopere floruit ordo D. Benedicti, & sanctissimis doctissimisque viris abundavit, quorum doctrina vniuersam Ecclesiam illustrauit, inflammavit vita F. Ioannes Verceilensis, qui Ordinis Dominicani sextus fuit Magister Generalis, in conuentu quodam totius Ordinis statuit, ut Religiosi fratres ex sua familia vbique designarentur, qui pueros instituerent, ac docerent, confessiones eorum audirent: quod etiam in conuentu Generali anno 1251. Mettis habito, antea decretum fuerat, atque librum & statuta quædam Ordo ille sanctissimus conscripsit ad eam rem pertinentia, ex qua mirificus percipiebatur fructus, ei omnino similis quem nunc in Societate videmus, Ticini etiã publicum gymnasium in conuentu S. Augusti-

gustini collocatum est, à cuius Ordinis viris disciplinae omnes tradebantur: ut quidam eiusdem ordinis monachus scriptum reliquit, Et in Belgio usque adhuc, nonnullos sacrorum hominum conventus videmus, in quibus viget scholarum puerilium disciplina. Quae cum ita sint: quis rem antiquissimam novam existimabit? aut à Religionis usu discrepantem, quam ij viri qui Religiones nobis pepererunt, suo exemplo confirmarunt? An felicia fortè sunt nostra tempora, quàm in quibus illi vixerunt? An hoc pueros docendum minus est nunc necessarium, quàm olim fuit? Nihil minus. An coniunctius fortasse ac congruentius professioni monachi est, qui plangentis habet officium, non docentis, quam eius Societatis instituto, quam Deus calamitosissimis huius temporibus labenti Ecclesiae suae auxilio misit, & ad hoc opus mirabiliter vocavit?

Itaque videmus, cum ex reliquis Societatis ministerijs multa & magna in Dei Ecclesiam emolumenta redundare, tum ex scholarum nostrarum usu, plurima & maxima. Nam ut omit- tam discipulorum nostrorum in lite-

ris progressus haud sanè poenitendos: & de eo tantum loquar, quod omnium est maximum: hac certè docēdi ratione in octo Prouincijs, quas in Regnis heresi contaminatis, Societas nostra habet, Frācieas nimirum duas, Aquitanicam, Belgicam, Rhenanā, Sueuicam, Austriacam, Polonicam, incredibiles cōmoditates & fructus est consecuta. Siquidem, eorum qui in Catholica adhuc fide perseuerant filij, lacte veræ Apostolicæque doctrinæ à nostris nutriti, & ipsi veritatem fidei retinuerunt, & parentes suos ne ab ea discederent, suo exemplo, & ingenito amore confirmarunt: & innumerabiles hæreticorum filij, hac eadem ratione, & per filios parentes ab errore reuocati sunt. In alijs verò prouincijs integris atque synceris, magna in primis puerilium emendatio morum cōsecuta est. Sunt enim pueri quā antea domi tractabiliore, parentibus obsequentes magis, modesti erga æquales, erga maiores natu reuerentes, Dei cognitione imbuti, timore solliciti, amore incensi. Ciuitas fuit, quæ cū pueros haberet intractabiles ac contumaces, ad illorum frænādam audaciam & licentiam coercendam, multis reb. frustra.

stratentatis, Societatis demum Collegium instituit, idque felici successu. Nā blandam nostrorum magistrorū pueri sequentes manum, & Christianæ disciplinæ præceptis instructi, magna eiues suos admiratione affecerunt, & præclaro exemplo docuerunt, quantum valeat à teneris vnguiculis ad virtutem, Dei que timorem consuescere. Sed alium etiam fructum Dei Ecclesia ex nostris Collegijs percepit. Habet enim multos, bonos, doctos, graues ministros, in nostris scholis eductos, atque ab ineunte ætate Ecclesiasticis officijs instructos, & ad omnem propensos pietatem. Et ipsi sacrarum Religionum conuentus utilitates maximas ex nostris scholis ceperunt. Ex quibus permulti discipuli nostri, carnis abdicatis illecebris, mundi que omni vanitate reiecta, ad sanctissimas Religiones, quasi in portum confugerunt, tanto Euangelicæ perfectionis desiderio atque amore inflāmati, sic in orandi, sui que vincendi studio exercitati, vt nouitiorum magistri, ad illos sua sponte incitatos atque currentes confirmandos, fræno potius, quàm calcaribus indigeant. Neque tamen adhuc perspicitur, quam latè pateant harū scholarum.

larum fructus; efferent se aliquando, & per omnes partes breui se latius fundent, ac tunc demum intelligent homines, quid boni ijs in scholis lateat, cum hæc semina adoleuerint: & sanctissimos Episcopos Ecclesiæ Dei, optimos atque sapientissimos Governatores Christianæ Reipublicæ suppeditabunt.

Dicat aliquis, Vnde iste tantus & tam eximius ex scholis vestræ Societatis fructus? Nonne alijs etiam in scholis, præceptores sunt modesti, probi, eruditi, vigilantes & strenuè suo fungentes munere? sunt sanè permulti; non inficior; sed tamen egregij huius atq; vberioris fructus, quem scholæ Societatis præ cæteris afferunt, multæ sunt causæ. Quarum prima est ac præcipua, Dei voluntas, quæ vt Societatem ad hoc opus elegit, ita gratia sua illam prosequitur, vt munus quod eius indutu suscepit, laudabiliter expleat. Deinde etiam alia sunt, quæ huc conducunt. Nam vt discipuli in virtute proficiant, ea adhibentur à nostris, quibus virtus ipsa generatur, conseruatur, augefcit. Ea sunt, Matutina oratio, ad petendum à Deo gratiam, ne in peccatum labare: oratio etiam Vespertina,

rina, diligensque commemoratio eorum quæ eo die cogitaueris, dixeris, feceris, ut culpas quas admiseris, dolore ac fletu diluas: quotidiana, attenta, ac deuota Missæ auditio: frequens atque humiles peccatorum confessio apud Sacerdotem: & si per ætatem liceat, & magna suadeat deuotio, & confessarij etiam consilium accedat, reuerens Domini nostri Iesu Christi corporis & pia susceptio: rudimētorum Christianæ fidei traditio atque explicatio, quibus ad bene beateque viuendum, pueri animentur atque accendantur. Magna præterea cura adhibetur, cum omnibus puerorum vitijs inuestigandis, cognoscendis, emendandis, tum verò ijs præcipuè, quæ illi ætati insita & ingenua quodammodò sunt. Ad quæ euellenda atque extirpanda, syndici, quasi communis boni defensores ac patroni creantur, decurionesque curiosi, pueris in decurias distributis, præficiuntur: qui mores singulorum diligenter obseruent, & si quid perperam à quocumque dictum, factumve sit, deferant ad præceptores. Adde honoris gradus, quibus qui virtute modestiaque magis excellunt, cæteris anteferuntur, & tanquam in medio ponuntur in exemplum.

plum. Sodalitates præterea constituitur, in quas admittitur atque cooptatur nemo nisi studiosus atque probatus, idque magno delectu. His autem cum congregatur, virtutum omnium proponuntur exempla, mutuoque leuiuant, & ad omnem probitatis laudem impellunt. Suntque sua singulis distributa munia, onera, officia, quibus obcundis implicentur: & in hac exercitatione, tanquam in vmbra meditantur quodammodo ea, quæ ætate iam confirmata, postea in Repub. præstaturisunt. Illud præterea cauetur diligentissime, ne quem librum discipuli legant, quantumuis eruditum atque elegantem, quæ illibatam puerorum castitatem, atque animorum integritatem possit corrumpere. Ex lectione enim leuium & turpium amorem turpificatus animus, earum rerum quas legit, sensim affectu tingitur, & libidine tandem incensus, ea incipit appetere, quæ antea nesciebat. Quamobrem sanctissimi quique atque grauissimi viri, libellos omnes de amoribus, de leuitate, atque corruptione morum, tanquam inimicos virtuti, & perniciem, pestemque adolescentiæ detestantur, & à Rebus publicis bene constitutis arcent.

rent, eorumque usu pueris interdici-
serpit enim venenum contagione, &
blande potū vi sua enecat hominem.
Quod cum Societas nostra animad-
uerteret, videretque nonnullorum au-
ctorum libros, ad fingendam polien-
damque linguam propter summam e-
legantiam esse aptissimos, propter
lasciviam autem cum elegantia con-
iunctam moribus esse perniciosos: de-
dit operam, fecitque prudentissimè, ut
libros illos castigaret; & amputatis ijs
quæ moribus perniciofa videbantur,
ea retineret, quæ linguam acueratque
expolire possēt. Hisce igitur rationibus
maximè verò, optimo vitæ exemplo,
quod præceptores nostri tanquā Deo
penitus dicati homines, ipsis præbere
student, puerorum finguntur animi,
& ad sanctissimam disciplinam con-
formantur. Et hæc quidem ad mores
formandos: ad eruditionem verò au-
gendā, nō desunt alia etiā adiuventa
doctrinæ. Ex quo plus nostris in scho-
lis videmus breui tempore pueros
proficere, maioresque in literis pro-
gressus facere, quàm longo tempore
in alijs; idque accidere, tum propter
modum quo utuntur, tum propter
magistrorum assiduitatē ac vigilantiā.
Nam

Nam alibi, vnus fermè magister multos ordines ducit, & discipulis infimis, mediocribus, summis, suam operam simul impendit, quibus singulis satisfacere vix potest. At verò in Societate distinctos habemus discipulos, & in suas Classes Ordinesque diuisos, singulisque Classibus, singuli præceptores præficiuntur. Nam tametsi non omnia Collegia sint æqualia, sed in nonnullis plures, in alijs pauciores sunt præceptores: in quibusdam maiores scientiæ traduntur, in alijs minores tantum: in alijs omnes disciplinæ, in nonnullis aliqua explicantur, pro cuiusque Collegij institutione & copia, vt dictum est: tamen omnia fermè Collegia, tres minimum habent Grammatices præceptores ad erudiendam iuuentutem, alia etiam quinque, alia verò plures. Et quoniam hæc cura laboriosa, pro Christi tantum amore suscipitur, in illumque omnia nostrorū studia in instituen dis pueris, laboresque referuntur: multa excogitantur, multæque exercitationes adhibentur, ad illorum animos magis etiam excitandos, disputationes videlicet assiduæ, contentiones ingeniorum variæ, præmia ijs proposita qui cæteris præstant, & in-

& ingenij atque industriæ laude antecellunt. Hæ enim prærogatiuæ & virtutis quasi testimonia, magnopere commouent scholasticorum animos, & vel dormientes excitant, vel excitatos & sua sponte currentes incitant magis, atque impellunt. Nam vt pœna & ignominia, quasi fræno quodam à malo coercent: ita honos, lausque ad decus virtutis & gloriam mirabiliter accendunt. Verissimeque ait Cicero: *Lib. Tus.*

Nos alit artes, omnesque incenduntur ad studia gloria, iacentque ea semper quæ apud quosque improbantur. Et poëta quidam: laudataque virtus Crescit, & immensum gloria calcar habet. Et Quintilianus noster exercitatus *Lib. 1. c. 2.*

tissimus ac peritissimus pueros erudiendi magister, magnam vim ad acendum alendumque, iuuentutem hæc honoraria (vt ita dicamus) præmia habere docet. Pueri enim non ratione (que illi ætati infirma adhuc est atque imbecilla) sed affectibus plerumque feruntur. Et ambitio ipsa, atque immoderatus honoris appetitus, quamuis in vitio sit, in virtutem tamen interdum ducit: multaque facinorosa & fœda conuitantur, quòd illis sit turpitudine coniuncta, multa præclare fiunt, quòd honori

nori atque laudi futura sint. Atque hæc quidem potissimæ sunt causæ, & magistrorum imprimis cura, studium, opera, quamobrem tantus ex nostris scholis, quantum videmus, fructus colligitur. Nam quod præceptores nostri molestiis multis carent, & negotiis, sollicitudinibusque familiæ alendæ, quibus irretiti sunt alij, ipsi liberi sunt, plus temporis in hac puerorum institutione ponunt, & in illam sæculi vinculis expediti, toto (vt dicitur) pectore incumbunt. Prosequitur autem Dominus gratia sua nostrorum conatus pro ipsius gloria susceptos: & qui dedit velle, dat & perficere. Ipse enim fons est, ex quo omne datum optimū, ac donum perfectum deriuatur: cui maximè, imò soli, fructus omnis qui ex scholis nostris proficiscitur, tanquam bonorum omnium auctori, tribuendus est. Qui etiam pro sua benignitate granissimos Patres, & in Societate nostra peregregios ita permouit, & rei magnitudine atque vtilitate incendit aliquando, vt in hac pueros docendi, instituendiq; palæstra, se diu exercerent, & operam suam atque industriam optimè hac vna in re positam esse existimarent. Quos imitati sunt

sunt alij etiam Patres graues, ingenio-
si, eruditi, & ad quæuis maiora mune-
ra habiles, qui cum hoc docendi genus
degustassent, rem non vulgi trutina,
sed prudentium statera ponderantes,
elegerunt, petiuerunt, impetrauerunt
à superioribus, magnique beneficij lo-
co duxerunt, in hac exercitatione vitæ
omnem traducere, & in ea consene-
scere, quod videlicet sperarent, vberio-
res ex ea fructus se posse colligere ad
Dei gloriam, quam ex quouis alio So-
cietatis ministerio, quamuis præstati,
specioso, præclaro. Magnam nimirum
vim amor Dei habet, in omnes partes
versat agitq; animum eius, quem verè
fortiterq; possidet: & ita luce sua com-
plet, atq; ijs facibus incēdit, vt omnia
tanquam stercora arbitretur, vt Chri-
stum lucrifaciat: & quicquid in mūdo
nobis blanditur, quicquid vsquam est
vel autoritatis, vel honoris, & gloriæ,
id totum pro nihilo ducat, vt vel mi-
nima re Deo placere, & eius nomen
amplificare possit. Docet hoc suo nos
exemplo B. Gregorius Nazianzenus
cognomento Theolog⁹, quo Doctore
D. Hieronymus sacras literas didicisse
gloriat. Qui cū Apostata Iulianus o-
mnium Philosophorū, Oratorū, atq;
Poëtarum.

*In eius
vita à.*

*Greg.
presbytero
& Ni-
ceph. Cali-
sto.
Lib. 10.
c. 25.*

*Lib. 2.
num. 6.*

Poëtarum lectione Christianis interdixisset, ne eloquentia, verborumque elegantia nostris deesset, animuxi ad scribendum versus omnis generis apulit, comœdiasque ac tragœdias de rebus honestissimis, & ad mores rectè instituendos aptissimas edidit, tanta gravitate, ornatu, atque elegantia, ut Christiani pueri nihil amplius desiderarent, neque prophanos autores requirerent. Atque hoc idem fit etiam illustrius, Gregorij Magni Summi Pontificis, & Sanctissimi Doctoris exemplo, de quo Ioannes Diaconus memoriæ prodidit, illum ad instaurandum cantû Ecclesiasticû, & animos hominû ex cantu ad pietatem magis excitandum, ædes duas Romæ ædificasse, ad D. Petrum alteram, alteram ad D. Ioannem Lateranensem, in quibus pueros cætus cantabant. Intererat autem canentibus ipse Summus Pontifex, ac veluti præsi debat, flagellumque manu tenens errantes pueros corrigebat, magna autoritate atque gravitate. Addit autem Ioannes Diaconus, suo adhuc tempore extitisse domum illam ad D. Ioannem, quam Gregorius ædificarat, & in ea lectulum ostendi solitum, in quo beatissimus Pontifex

flex cātillans iacebat, flagellum item,
& Antiphonarum librum, quibus ute-
batur. Quem igitur non summopere
commoueat hoc tam rarum atque in-
auditum diuini amoris exemplum?
Quem non admiratione afficiat? Quæ
enim vel grauitas, vel personæ digni-
tas, Pontificis Maximi maiestati equa-
lis? Vbi nam vel occupationes plures,
quàm in summo Pontificatu? vel ne-
gotia grauiora? omnia tamen Dei a-
mor vincebat. An minus fortasse Rei-
pub. interest, pueros bonis moribus,
ac literis imbui, quàm modulis insti-
tuti? An Deo gratiores sunt concentus
musici, quam animi moderati, pieta-
teque flagrâtes? & suauior vocum mo-
dulatio, quàm laudabilium morum
harmonia? Haud ita. Maior enim &
melior actionum, quàm sonorum cō-
centus est. Per charitatem quippe, vi-
taq; sanctitatem homo viuū Dei tem-
plum efficitur: Musica verò, Deus in vi-
sibili templo laudatur. Neq; minorem
sanè adfert admirationem, quod bea-
tus Hieronymus in epistola illa (cuius
supra mentionem fecimus) ad Lætam
de filia educatione scribit. Nam hor-
tans Lætam, vt filiam Paulam Roma
Bethlehem vsq; ad Eustochium, ami-
tam,

tam, & Paulam auiam mittat, à quibus
 ab infantia ad sanctitatem omneque
 genus virtutis educaretur: tandem hæc
 verba subiecit: Ipse si Paulam miseris,
 & magistrum, & nutricium spondeo,
 gestabo humeris, balbucientia senex
 verba formabo: multo gloriosior
 mundi Philosopho, qui non Regem
 Macedonum Babylonio periturum
 veneno, sed ancillam & spōsam Chri-
 sti erudiam, regnis cælestibus inferen-
 dam. Hactenus ille. Quid hoc exemplo
 admirabilius? Quid fortius? Quid san-
 ctius? Nam si Diuus Hieronymus vni-
 uersæ lumen atque ornamentum Ec-
 clesiæ, ad quem tanquam ad oraculū,
 ex omnibus fermè orbis terrarum par-
 tibus, Doctores, Episcopi, ipsi deniq;
 summi Pontifices quæstiones suas ex-
 plicandas deferrebāt, infantulæ se ma-
 gistrum & nutricium pollicetur; si
 summa sua grauitate, ætate, autorita-
 te, sapientia indignum non ducit, in-
 fantulam gestare humeris, & balbuti-
 entia verba formare, immò verò vti-
 lius & gloriosius operam suam sepo-
 siturū arbitratur in puellulæ educatio-
 ne, quàm posuit Aristoteles in Alexā-
 dri Macedonum Regis institutione:
 quis erit tā rerū rudis atq; imperitus,
 qui

qui hominibus religiosis, & Deo in perpetuum consecratis indignum putet, eos pueros erudire, qui Concionatores, Canonici, Parochi, Episcopi, Rerumpublicarum gubernatores futuri sunt? Quandoquidem certissimum est, hæc omnia officiorum munera obituros aliquando, qui nunc pueri scholas frequentant, eosque in senectute tales se exhibituros, quales fuerint in adolescentia. Sed ut finem dicendi faciam, hæc sunt potissimum causæ, quam obrem Societas nostra ludum aperit, & collegia instituit.

In ijs autem Collegijs nullum omnino à discipulis stipendium accipiunt præceptores, sed gratis & absque ulla mercede docent: quod in reliquis etiam Societatis fit ministerijs, quemadmodum dictum est. Viunt autem non ex quotidianis eleëmofynis (hoc enim proprium est domorum professorum) sed ex redditibus. Nam ut scholastici vni sapientiæ studio diligentius nauent operam, & præceptores in puerorum eruditionem strenuè incumbant, alijs molestijs siut expediti necesse est, maximequè earum conquirendarum rerum sollicitudine, sine quibus vita transigi non potest. Ne à

viâu,

*Lib. 3.
c. 22.*

victu, videlicet, ac vestitu pendeant, & in sui alendi curas distracti, à docendi cursu, & laboriosa contentione retardentur. Friget enim sapientiæ studium in summa mendicitate, & minor alios instituendi cura, maiori viuendi cura plerumque obruitur. Reditus porrò huiusmodi Collegiorum Fundatores constituunt, alijque homines liberales ac benefici, qui rectè suas facultates collocare se putant, ijs Dei ministeris alendis, qui eius gloriam amplificaturi, & pro sua virili, in rem maximè vtilem labores suos collaturi sunt. Et meritò quidem. Omnes enim eleemosynæ nostræ Deum spectare debent, eiusque maiorem gloriam intueri: maior autem Dei gloria in animarum quàm in corporum salute videtur posita. Ex quo eleemosynæ eæ quæ ad eos Dei ministros procreandos, sustentandosque referuntur, qui se totos proximorum utilitatibus ex instituto dedicarunt, & salutem animarum procurant, gratiores Deo proculdubio sunt, ijs quibus corporum tantum necessitati, atque indigentia subuenitur. Pertinet etiam ad omnes fructus hic, vniuersamque Rempubicam complectitur, & ideo priuatis

com.

commodis est preferendus: præsertim
cū solidior ac certior sit. Præcidantur
enim (vt diximus) morborum radices
hac puerorum institutione, & mala
antequam eueniant præcauentur: id-
que nunc quidem propter nostrorum
temporum calamitates, si vnquam
aliàs, summopere certè est necessari-
um. Quod cum viri multi præstanti
prudencia, copijs, opibusque abun-
dantes, & Dei gloriæ cupidi sapienter
animaduertent, ad Collegia Socie-
tati exædificanda, stabiliendaque ani-
mum adiecerunt. Collegium Roma-
num, quod primum locum non tem-
pore, sed dignitate atque vtilitate in-
ter vniuersæ nostræ Societatis Colle-
gia obtinet, Beatissimus Roman^o Pon-
tifex Gregorius x i i i. summa bene-
uolentia, atque liberalitate fundauit.
Atque alterum in Iaponnensi insula à
nobis remotissima inchoauit. Tanto
enim Catholicæ Religionis conser-
uandæ atque amplificandæ studio in-
census sanctissimus hic Pontifex fuit,
vt in omnibus penè Prouincijs hæ-
resi contaminatis, seminaria passim
ædificauerit, ad retinendam vel resti-
tuendam fidei Catholicæ integra-
tatem. Et vt illam etiam longè lateque
propa-

T

propa-

propagaret, & in regiones disjunctif-
simas diffunderet, idem præstitit in Ia-
pone, ad alendos atque instituendos
Iaponios adolescentes, ad Christi fi-
dem nuper conuersos. Societati præ-
terea nostræ Collegium instituit, ut
nostri operarij, qui ad messem illam
copiosissimam & iam maturam & al-
belcentem demerendam profiscun-
tur, sine sumptu illorum apud quos po-
nunt Euangelium, uiuant, & alios Ia-
ponios in Societatem ingressos habe-
ant successores. Quod quidem præcla-
rum inceptum S.D.N. Xystus Quin-
tus benignissimè prosecutus est, & Gre-
gorij (cui ipse successit) beneficentiam
sua liberalitate cumulauit, & perpetu-
is redditibus stabiliiuit, Iaponiosque
Oratores (de quibus supra mentio-
nem fecimus) amplissimis muneribus
atque honoribus auxit & ornauit:
eosque Sedis Apostolicæ & tantæ
urbis religionis, maiestatis, magnifi-
centiæ admiratione affectos, lætos in
patriam alacresque dimisit. Laureta-
num item Collegium atque Auinio-
nense, duo alij Pontifices Maximi in-
stituerunt. Panormitanum verò Ca-
rolus v. Imperator Viennense, Pra-
gense, atque Oenipontanum eius Ger-
manu

manus fratet. Ferdinandus item Imperator. Conimbricense, Goense, Vlyssiponense, Eborense, & in insulis Matera & Tercera (quas vocant) in India etiam, Iapone, Brassilia, Ioannes Tertius, Sebastianus, & Henricus Lusitanæ Reges, multa alia, nō minori pietate quā magnificentia Societati Collegia fundarunt. Stephanus Battorius, Poloniæ Rex, Claudiopolitanum in Transyluania Collegium, Rigense in Liuonia, Poloscense in Moscouiæ finibus nostris crexit; Hallēse Magdalena Ferdinandi Imperatoris filia; Greciense Carolus Archidux Austriæ, eius frater; Ingolstadiense, & Monachiense Bauariæ Dux Albertus; Ciameri (quæ ciuitas Allobrogum caput est) & Taurini (quæ sedes est principibus Pedemontanis) Philibertus Princeps & Sabaudia Dux; Florentiæ verò, ac Ferrariæ, & Mantuæ, & Parmæ, & Niuernij, & Guisij, & Arci Duces, suis in ditionibus Collegia constituerunt: alijque permulti Principes sæculares idem præstiterunt. Et vt ad Ecclesiasticos veniamus, Alexander Farnesius, S.R.E. Cardinalis, Monteregali in Sicilia, Otho Trusses Card. Episcopus Augustanus, Dilingæ in

Germania; Card. Turnonensis, Tur-
 noni in Gallia; Card. Carolus Loto-
 ringus, Ponte Moſſonij in Loto-
 ringia; Card. Oſius, Bransbergæ in Polo-
 nia; Mediolani Carolus Boromeus,
 Card. & Archiepiſcopus Mediolanen-
 ſis; Fuluius Corneus Card. Peruſiæ,
 & nouiſſimè Gaſpar Quiroga Card.
 & Archiepiſcopus Toletanus, Toleti,
 ac Talabricæ; Maguntiaè verò, & Tre-
 ueris, illarum ciuitatum Archiepi-
 ſcopi, qui iſdem ſacri imperij ſunt E-
 lectores, Collegia noſtris ædifica-
 runt. Et in Hiſpania Petrus Guerrer-
 us Archiepiſcopus Granatenſis, Gra-
 natae: & Franciſcus Blancus Archie-
 piſcopus Compoſtellanus, Com-
 poſtellaè: & item Malacæ, vbi prius
 fuerat Epicoſopus: Murcianum item,
 Placentinum, Legionenſe, illarum
 ciuitatum fundarunt Epicoſopi. Omit-
 to reliquos breuitatis cauſa. Quin
 ciuitates nonnullæ publicè ſuis ipſæ
 ſumptibus in commune Collegia
 fundarunt, qualia plæraque ſunt quæ
 habemus in Sicilia. Neque pauca vel
 exilia ſunt, quæ à priuaris quidem
 hominibus, ſed familiæ ſplendore, o-
 pibus ac pietate nobiliſſimis fundata
 habemus Collegia. Eiuſmodi eſt Col-
 legium

legium Complutense, quod D. Maria Mendotia Mondejaris Marchionis filia, pietate etiam ac religione quàm sanguine illustrior, insigni Societatis nostræ, & Complutensis Academiæ beneficio fundavit. Barcinonense item, quod perpetuis redditibus firmavit D. Maria Manrique de Lara, Naiaræ Ducis filia, tum generis nobilitate, tum eximiæ virtutis, atque integerrimæ vitæ exemplo clarissima. Collegium etiam Villagarziæ, quod D. Magdalena Vlloa, Ludouici Quixadæ, viri belli pacisque artibus spectatissimi, eius oppidi domini coniunx, præstandi liberalitate à fundamentis ædificauit. Neque verò hoc vno collegio satis suæ pietati se fecisse arbitrata, alterum etiam in vrbē Ouetensi adiecit: vt ipsa facultates suas (quas habet copiosas) in Dei gloria amplificanda consumeret, & ex Ouetensi illo Collegio, doctrinæ Christianæ splendor se latius funderet, & ad aspera atq; inculta illius regionis loca penetraret. In hoc etiam numero ponitur Collegiū Villaretanum à Ioanne Pacheco, viro egregia in Deum religione excellentique prudentia, erectum atque ædificatum. Alij; permulti sunt Collegio-

rum nostrorum Fundatores, ex pietate & præclaro de re Christiana benemerendi studio nobiles : sed non omnia sigillatim persequenda sunt, ne nimium crescat oratio. Porrò autem quamvis Collegiorum Fundatores à Deo potissimum suæ benignitatis ac beneficentiæ præmia expectent, Societas tamen quibuscumque potest rebus ostendit, quam gratum habeat hoc quod à Fundatoribus accepit beneficium. Itaque illis gratificari, obsequi, atque satisfacere studet quàm maxime potest, & accepti beneficii memoriam in perpetuum conservare. Illos meritorum omnium suorum participes facit, plurimas Missas hebdomadibus, mensibus, atque annis singulis, pro ipsis constituit. Quo verò tempore Collegii possessio traditur, tria per univèrsam Societatem, quàm longè lateque diffusa est, singuli Sacerdotes Missarum sacrificia pro Fundatore offerunt Deo, tria item simul atque illum è vita excessisse cognitum est : quo ipso tempore qui Sacerdotes non sunt, preces certas stasque persolvunt, ac Deum pro illo deprecantur. Aliaque sunt præscripta diligenter (& magna, ut par est, religione servantur) ad me.

ad memoriam accepti beneficij declarandam, & grati animi pietatem. Quã obrem omnes qui in hac Societate versantur, fundatoribus deprecatores apud Deum sunt. Quorũ preces, quòd Deo in perpetuum sunt consecrati, proba que vitæ ac famæ, verisimile est plus promereri apud Deum, magis quẽ esse ad impetrandum efficaces, quàm aliorum qui eiusmodi non sunt. Adde quod Societas ab alijs est Missarum obligationibus libera, utpote quæ eleemosynas nullas accipit ad Missas celebrandas: atque ideo fit, ut solutior sit & ditior quodam modo, atque locupletior, pluraque in bonis habens, quæ in fundatorum, atque hominum de se benemeritorum usum conferre possit. Multa ergo eis tribuit, propter eã quòd multa se eis debere agnoscit, & multa habet unde referat gratiam. Quod quanquam ita est, optimè scit tamen, fundatores suos non ea maxime causa moveri ad fundanda Collegia, quod gratam se illis atque accepti beneficij memorem Societas præbeat: sed quòd planè intelligunt, accuratam puerorum institutionem apprimè esse necessariam, magnosque ex ea fructus in Dei Ecclesiã redũdare. Et i-

circo hūc docendi laborem acceptum esse Deo Optimo Maximo, à quo ipsi integram suæ benignitatis, plenamq; mercedem expectant.

VITÆ IGNA- TII LOIOLÆ.

LIBER QVARTVS.

ABDICARE SE GENERALA-
*tu conantem Ignatium, Socij
prohibent.*

CAPVT PRIMVM.

Onfirmata igitur à Iu-
lio III. Pontifice Maxi-
mo rursus Societate,
& ipso rerum successu
firmius stabilita, anno
1550. primarios omnes
Patres, qui commodo Societatis veni-
re poterant, Romam Ignatius ex vari-
js prouincijs ad se conuocauit: quibus
in vnum congregatis, epistolam ma-
nu sua Hispanicè scriptam, in hæc ver-
ba misit.

*Carissimis in Domino Fratribus So-
cietatis Iesu, Salutem.*

Quod mihi de officij mei ratione, sine
perturbatione vlla interiori aut exte-
riori